

”Minne meen, niin se aika näyttää”

-Sosiaalisen pääoman rakentuminen etäällä kasvukeskuksista
asuvien nuorten keskuudessa

Anne Hakkarainen
Pro gradu -tutkielma
Lapin yliopisto
Sosiaalityö
2021

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: **”Minne meen, niin se aika näyttää”** -Sosiaalisen pääoman rakentuminen etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten keskuudessa

Tekijä: Anne Hakkarainen

Tutkinto-ohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma X Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 85

Vuosi: 2021

Tiivistelmä:

Pienillä paikkakunnilla elävillä nuorilla on vähäiset mahdollisuudet kouluttautumiseen ja työllistymiseen. Sen vuoksi heidän odotetaan peruskoulun jälkeisessä siirtymävaiheessa muuttavan kasvukeskuksiin. Kyseessä on suuri muutos 16 -vuotiaille nuorille ja se edellyttää heiltä varhaista itsenäistymistä. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten sosiaalisen pääoman rakentumisesta ja sen merkityksestä siirtymävaiheen valinnoille.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii nuorten sosiaalinen pääoma ja sen tietoteoreettisena perustana sekä metodologisena taustateorianä sosiaalinen konstruktionismi. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto on kerätty Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden sosiaalityön pääaineen toteuttamassa ja Kelan rahoittamassa ”Nuorten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa” -tutkimushankkeessa. Aineiston keruutapana olivat puolistrukturoidut yksilöhaastattelut. Tätä pro gradu -tutkielmaa varten aineistosta rajattiin osa-aineisto, joka sisälsi kahdeksan nuoren haastattelut. Osa-aineistosta muodostettiin sosiaaliselle konstruktionismille pohjautuva narratiivinen analyysi.

Tutkimustulosten mukaan nuorten sosiaalinen pääoma rakentui pienen paikallisen yhteisön tiivistä sosiaalisesta verkostosta, johon kuuluivat nuoren suku, läheiset ystävät sekä kaverit. Sosiaalista pääomaa ilmeni suvun yhteisessä toiminnassa, harrastustoiminnassa sekä kaveriporukassa. Sosiaalisen pääoman merkitys nuorille näkyi paikallisyhteisön kulttuuristen perinteiden mukaisina vahvoina arvoina, jotka ohjasivat nuorten toimintaa. Nuoret kokivat sosiaalisen verkoston käytettävissä olemisen velvoitteekseen ja samalla itsensä yhdeksi merkittäväksi osaksi sitä. Ilman osallisuutta sosiaalisessa verkostossa nuoret jäivät vaille sosiaalisen pääoman tuottamista resursseista, kuten luottamuksesta, vastavuoroisuudesta, sosiaalisesta tuesta ja -kontrollista sekä tehokkaasta tiedonkulusta.

Siirtymävaiheessa nuorille muuttaminen kasvukeskukseen muodostui riskiksi heidän sosiaaliselle toimintakyvyilleen, sillä sosiaalinen pääoma ei siirtynyt nuorten mukana. Sosiaalisen pääoman merkitys nuorille korostui erityisesti koulutuksen ja työn ulkopuolisina ajanjaksoina. Jotta nuoret voisivat jäädä asumaan peruskoulun jälkeen kotipaikkakunnilleen, heille tulisi yhteiskunnan taholta kehittää vaihtoehtoisia tapoja ammatillisen tutkinnon suorittamiseen sekä parantaa etätymämahdollisuuksia.

Avainsanat: Sosiaalityö, nuoret, paikallisuus, siirtymävaihe, sosiaalinen pääoma, narratiivisuus

X Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

Kuvioluettelo

- Kuvio 1 Sosiaalisen pääoman rakentuminen (Islam ym. 2006, 5).
Kuvio 2 Sosiaalinen pääoma tässä tutkimuksessa.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSKOHTENA NUORET	5
2.1 Nuoruus elämänvaiheena	5
2.2 Siirtymävaiheet nuoruudessa.....	10
2.3 Nuoruus etäällä kasvukeskuksista.....	15
3 SOSIAALISEN PÄÄOMAN VIITEKEHYS	20
3.1 Näkökulmia sosiaaliseen pääomaan	20
3.2 Sosiaalisen pääoman ulottuvuudet.....	23
3.3 Resurssien paikalliset ehdot.....	28
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	34
4.1 Tutkimusasetelman muodostaminen	34
4.2 Tutkimusaineisto	37
4.3 Tutkimusmenetelmä	38
4.4 Narratiivisen analyysin kulku.....	42
4.5 Tutkimuseettiset kysymykset ja tutkijan positio.....	44
5 TUTKIMUSTULOKSET	48
5.1 ” - - pieni paikkakunta, niin kaikki tuntee kaikki”	48
5.2 ” - - ei sinne kannata jäädä istuskelemaan”	57
5.3 ” - - minne meen, niin se aika näyttää”	64
6 POHDINTA	72
LÄHTEET	77

1 JOHDANTO

Suomesta synkkä kuva maavertailussa: Nuorista miehistä joka viides koulutuksen ja työvoiman ulkopuolella – Todella huolestuttava tulos (Helsingin Sanomat 15.9.2016).

- - syrjäytyminen alkaa jo peruskoulussa – On jumiuduttu kotiin jopa kahdeksi vuodeksi (Yle Uutiset 1.4.2017).

Nuorten syrjäytyminen käy myös yhteiskunnalle kalliiksi (THL 11.1.2018).

Nuorista uutisoidaan erilaisissa asiayhteyksissä usein ja viime vuosina palstatilaa ovat saaneet etenkin syrjäytymiseen liittyvät teemat. Uutisoinnin aiheet vaihtelevat nuoriin kohdistuvasta huolipuheesta syrjäytymisen yhteiskunnalle koituviin kustannuksiin. Taloudellisissa yhteyksissä pitkittynyttä siirtymävaihetta eläviin nuoriin liitetään mielikuvia sosiaaliturvan varassa elävinä ja huolen sävyttämässä hyvinvointipoliittisissa keskusteluissa heitä tarkastellaan yhteiskuntapolitiikan väliinputoajina. (Juppi 2011, 200, 217.)

Laitisen ja Pohjolan mukaan (2001, 35) yhteiskunnan kehitystrendi korostaa taloudellisten tekijöiden merkitystä yksilön hyvinvoinnin kannalta. Huomiota kiinnitetään tällöin nuoren työllistymiseen ja sitä kautta tuotannolliseksi resurssiksi kuulumiseen (Paju & Vehviläinen 2001, 12-13). Sen vuoksi nuorten hetkellinenkin irtautuminen yhteiskunnan hyväksi normittamasta elämänkulkumallista tulkitaan institutionaalisesta näkökulmasta yhteiskunnan ulkopuolelle jättäytymiseksi (Cederlöf ym. 2009, 8). Yhteiskunnallinen kiinnostus syrjäytymiseen liittyy riskiin yhteiskuntaa kannattelevien tekijöiden heikentymisestä huoltosuhteen kannalta (Eduskunta 2013, 240; Myrskylä 2012, 9).

Sosiaalisen kestävyuden kuvaamiseksi kehitettyjen mittareiden yhtenä tarkastelukohteena ovat 17-24 -vuotiaat koulutuksen ulkopuoliset nuoret. Ilman ammatillista koulutusta olevien nuorten työllistymisen on todettu vaikeutuvan merkittävästi, jolloin riskinä on pitkäaikaiseksi tai pysyväksi muodostuva työttömyys, merkittävä uhka terveydelle ja osattomuus yhteiskunnasta. Yksilön sosioekonomista asemaa yhteiskunnassa mitataan tuloerojen avulla ja matalassa sosioekonomisessa asemassa olevan yksilön omaa elämäänsä koskevien vaikutusmahdollisuuksien ajatellaan olevan vähäiset. (Alila ym. 2011, 12-15.) Sekä koulutuksen että työn ulkopuolella olemisen katsotaan lisäävän

huono-osaisuuden riskiä jo yli vuoden mittaisen jakson jälkeen (Eduskunta 2013, 243). Näiden yhteiskunnallisten tulkintojen perusteella voisi päätellä ammatillisen koulutautumisen ja työllistymisen hyvän elämän ainoiksi kulmakiviksi.

Hartikaisen (2016, 19) mukaan julkisissa keskusteluissa annetaankin ymmärtää, että syrjäisiltä seuduilta kasvukeskuksiin koulutuksen ja työn perässä muuttaminen olisi ainoa elämisen ehto. Institutionaalinen näkökulma on kuitenkin vain yksi tapa lähestyä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevia nuoria. Minua kiinnostaa sen sijaan tietää erityisesti kasvukeskusten ulkopuolella asuvien nuorten osalta, mitä he itse pitävät merkityksellisinä asioina päivittäisessä elinympäristössään, jossa ammatillisen koulutautumisen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat vähäiset. Kasvukeskuksista etäällä asuvat nuoret eivät välttämättä koe asiaa institutionaalisella tavalla ja heille pienistä harvaanasutuista kunnista siirtyminen kaupunkiin saattaa tuntua pelottavalta ajatukselta ja suurelta riskiltä (Käyhkö 2016, 87-88).

Nuorten odotetaan ponnistavan peruskoulun jälkeisiin siirtymävaiheisiin lineaarisesti samalla tavalla, vaikka he tulevat erilaisista kulttuurisista elinympäristöistä. Tutkimukseni nuorilla siirtymävaihe ei täyttänyt tätä odotusta. Olen kiinnostunut tutkimaan sosiaalisen pääoman nuorille tuottamia merkityksiä erityisesti siitä saatavien voimavarojen kannalta. Sosiaalinen pääoma on paikkasidonnainen ilmiö ja sitä ilmenee sosiaalisissa verkostoissa. Näiden verkostojen kautta nuorille muodostuu sosiaalista hyvinvointia tuottavia resursseja. (Schaefer-McDaniel 2004, 161-163.) Valitsemallani aiheella on yhteiskunnallista merkitystä, sillä esimerkiksi Myrskylän (2012, 3) mukaan etenkin nuorten miesten syrjäytyminen on todellinen haaste. Aiheen ajankohtaisuus kytkeytyy yhteiskunnan tasolla niin alue- ja hyvinvointi- kuin työllisyys- ja talouspoliittisen päätöksentekoon.

Tutkimukseni tehtävänä on tuottaa tietoa etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten miesten sosiaalisen pääoman rakentumisesta sekä sosiaalisen pääoman merkityksestä heidän siirtymävaiheen valinnoille. Pyrin täyttämään asettamani tehtävät analysoimalla aineistoa, joka on kerätty vuonna 2015 Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden sosiaalityön pääaineen toteuttamassa tutkimushankkeessa (Romakkaniemi ym. 2018). Tutkimukseni nuoria haastateltiin työpajalla heidän siellä työskennellessään. Yhteistä näille

nuorille on peruskoulun jälkeisen siirtymävaiheen pitkittyminen. Käsittelen sosiaalista pääomaa nuorten näkökulmasta syrjäytymisriskiä mahdollisesti vähentävänä vaikutuksena nuorten elämässä. Vaikka tutkimusaineisto ei ole suuri, se piirtää silti moninaista kuvaa nuorten yksilöllisistä elämänpoluista koulutus- ja työllistymissuunnitelmineen. Tutkimusaineistoon tutustuminen sai minut pohtimaan kasvukeskusten ulkopuolella asuvien nuorten elämänkulun haasteita. Heille elämänkulun sovittaminen yhteiskunnan etukäteen asettamiin raameihin vähäiset ammatilliset kouluttautumis- ja työllistymismahdollisuudet omaavilla paikkakunnilla on vaikeampaa kuin kasvukeskuksissa.

Tutkimusaiheittani voidaan lähestyä myös institutionaalista näkökulmasta, sillä esimerkiksi Myrskylä (2012, 2-3) tarkastelee syrjäytymistä yhteiskunnallisena ilmiönä peruskoulun jälkeisessä siirtymävaiheessa opiskelun ja työvoimaan kuulumisen kehyksissä. Hän luokittelee syrjäytyneiksi työttömiin työnhakijoihin ja peruskoulun jälkeiseen opiskeluun kuulumattomat 15-29 –vuotiaat sellaiset nuoret, jotka eivät ole minkään yhteiskunnallisen ohjausjärjestelmän piirissä. Myrskylän määritelmä ei ole ainoa eikä se huomioi työn, koulutuksen ja niiden ulkopuolisten ajanjaksojen välillä tapahtuvaa vaihtelua. Toisaalta tämä määritelmä ei huomioi myöskään työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten toisenlaista sosiaalista toimintaa (Myrskylä 2011, 25).

Tutkimukseni ensimmäinen luku muodostaa johdannon tutkimusaiheeseen. Toisessa luvussa käsittelen nuoruutta tutkimuskohteena siihen liittyvän elämänvaiheen ja nuoruuden siirtymävaiheiden kautta. Niiden lisäksi tarkastelen etäällä kasvukeskuksista elävien nuorten jokapäiväisen elinympäristön piirteitä. Pidän nuorten päivittäistä elinympäristöä tärkeänä sosiaalisen pääoman nuorille tuottamien merkitysten kannalta. Kolmas luku sisältää tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen siten, että lähestyn tutkimusaiheittani ensin sosiaalisen pääoman aikaisempien tutkimusten avulla paikantaen oman aiheeni suhteessa niihin. Tämän lisäksi kuvailen sosiaalisen pääoman rakentumisen ja kiinnitän huomiota erityisesti sosiaalisesta pääomasta saatavien resurssien muodostumisen paikallisiin ehtoihin, sillä ne ovat tutkimuksessani keskeisessä asemassa.

Luvussa neljä muodostan tutkimusasetelman ja käyn läpi tutkimuskysymykset. Esittelen myös tutkimusaineiston sekä tutkimusmenetelmän ja kuvailen narratiivisen analyysin vaiheet. Pohdin neljännessä luvussa lisäksi tutkimuseettisiä kysymyksiä ja asemoin itseni

tutkijana osaksi tutkimustani. Viidenteen lukuun sisällytän tutkimustulokset kolmen eri tarinatyyppin avulla. Tarinatyyppit ovat muodostamiani tarinallisia tulkintoja aineistosta. Kuudennessa luvussa muodostan tuloksista tulkinnallisen yhteenvedon käymällä keskustelua vielä teoreettisen viitekehyksen ja aiheeseeni liittyvien keskeisten aikaisempien tutkimustulosten kanssa.

2 TUTKIMUSKOHTENA NUORET

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus voidaan määritellä eri tavoin, joista yksi on juridinen. Sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) 3 § määritelmän mukaan nuoria ovat 18-24 -vuotiaat. Laajemmin nuoruutta määrittelee nuorisolaki (21.12.2016/1285), jonka 3 § mukaan nuoria ovat alle 29-vuotiaat. Kansainvälisesti tarkasteltuna tämä poliittisesti laadittu ikään perustuva määritelmä poikkeaa Yhdistyneiden Kansakuntien (YK 2018) määritelmästä, jonka mukaan nuoria ovat 15-24 -vuotiaat. Nuoruuden ikään perustuvalla määritelmällä on merkitystä, sillä nuoruus voidaan nähdä elämänvaiheena, jossa siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen tai koulutuksesta työelämään.

Nuoruuden juridinen määritelmä on useita lainsäädännöllisiä ikärajoja sisältävä ajanjakso elämässä. Nuorten odotetaan näitä ikärajoja saavuttaessaan vahvistavan vähitellen omaa paikkaansa ja toimintamahdollisuuksiaan yhteiskunnassa eri instituutioiden, kuten esimerkiksi koulutusjärjestelmän asettamien odotusten mukaisiksi. Täysi-ikäisyyden saavuttamiseen mennessä nuori saa asteittain ikänsä perusteella erityyppisiä oikeuksia vastuiden lisääntyessä velvoitteiden myötä. Elämänvalintoja koskevien mahdollisuuksien määrä lisääntyy sitä mukaa kun nuori saa enemmän oikeuksia päättää asioistaan itsenäisesti. (Juvonen 2015, 25-26.)

Toisaalta kronologisen iän juridinen määritelmä saattaa Aapolan (2013, 254) mukaan näyttäytyä ristiriitaisena ja nuori saattaa vaikuttaa ikäistään vanhemmalta, jos hänellä on esimerkiksi yhteiskunnan arvostamia taitoja. Aalberg ja Siimes (2007, 15) korostavatkin, että nuorten kasvaminen aikuisuuteen tapahtuu eri tahdissa, ja tytöt kypsyvät yleensä aikuisiksi poikia nopeammin. Samaa mieltä on myös Furlong (2013, 10), joka pitää ikään perustuvaa nuoruuden selkeät rajat omaavaa määritelmää vaikeana sen vuoksi, että kehityspsykologisesti nuoruus alkaa ja päättyy eri aikaan. Sen vuoksi nuoruus tulee ilmiönä ymmärtää yksilökohtaisesti jokaisen nuoren oma kehityskulku huomioiden eikä tarkastella sitä ainoastaan juridisesti. Näiden lisäksi puhutaan myös sosiaalisesta iästä, jolla tarkoitetaan eri ikävaiheisiin liitettyjä merkityksenantoja roolien ja asemien kautta. Sosiaalisen iän määritelmässä yksilö voidaan toisessa yhteydessä

määritellä vanhaksi ja toisessa nuoreksi. Sosiaalinen ikä riippuu tilanteesta ja sen asettamista rooli-odotuksista. (Rantamaa 2005, 58-61.)

Puuronen (2000, 58) ja Nurmi (1995, 258-259) pitävät yhteiskunnan ja sen instituutioiden vaikutuksia ihmisen kehityksellisille elämänvaiheille oleellisina. Vaikutukset näkyvät erilaisina normeina, sosiaalisina odotuksina, rooleina ja vaihtoehtoina joita yksilö saa osakseen elinympäristöstään ja sen kulttuurista eri ikäkausinaan. Juvonen (2015, 26) määrittelee nuoruuden lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvaksi ajallisesti rajalliseksi elämänvaiheeksi, jossa Nurmen ym. (2014, 188) mukaan sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin tehtävänä on määrittää ajansaotossa elämäntulkua sitä mahdollistaen tai rajoittaen. Pidän tätä tärkeänä ja etenkin tämän tutkimuksen kannalta, kun elinympäristönä kyse on pienestä lappilaisesta kunnasta, joka poikkeaa kasvukeskuksista huomattavasti.

Nuoruus on herkkä elämänkaaren ajanjakso, jossa Järvisen (1999, 138) mukaan aiemmat kokemukset ohjaavat nykyhetkessä tulevaisuuteen suuntautuvaa päätöksentekoa. Nuori vertaa tulevaisuuden vaihtoehtoja kotona ja elinympäristössään omaksumiinsa elämänarvoihin, toimintatapoihin ja sääntöihin pyrkien sulkemaan ulkopuolelle niiden kanssa yhteen sopimattomat vaihtoehdot. Nurmi (1995, 266-267) ja Puuronen (2000, 80) toteavat, että nuoret eivät yleensä tiedosta omien tavoitteidensa taustalla vaikuttavien valintojen ratkaisumekanismia, vaan he suuntaavat toimintaansa toisilta sisäistettyjen esikuvien perusteella. Tällöin kyse ei ole rationaalisesta tavasta toimia, koska tunnereaktiot säätelevät omaa toimintaa ja sen arvioimista. Nuorten esikuvat ovat monipuolistuneet sosiaalisen median myötä (Lehdonvirta & Räsänen 2010, 3).

Nuoren kokemat tunnereaktiot saattavat muodostua ristiriitaisiksi, mikäli hänen arvo maailmansa ja tapansa toimia eivät vastaakaan hänen kodin ulkopuolisissa instituutioissa kohtaamaansa todellisuutta. Näin voi käydä vaikkapa siksi, että perinteisesti perheiden sisäisissä suhteissa korostuu yhteenkuuluvuus tunnesiteineen, kun kodin ulkopuolelle mentäessä ne puolestaan vaihtuvat kovempiin, yksilön menestymistä painottaviin kilpailumisen arvoihin. Niiden etäisyys voi yllättää ja tuntua nuoresta luotaantyöntävältä. (Puuronen 2000, 90.) Nurmiranta ym. (2009, 76) pitävät tällaista tunnereaktiota merkinä siitä, että nuoren itsestään muodostama minäkäsitys ei vastaa ympäristön

odotuksia. Halonen (2016, 118-119) kuvailee tilanteen korostuvan erityisesti nuoren muuttaessa taajaman ulkopuolelta kaupunkikeskukseen.

Siitä huolimatta nuorilta odotetaan Ollilan (2004, 84-85; 90-91) ja Aittolan (2010, 340-344) mukaan kykyä tehdä järkiperaisii ja oikeansuuntaisia päätöksiä individualismin eetosken mukaisesti, jonka seurauksena nuoren on otettava vastuuta elämäkulustaan ja kannettava itse valintojensa riskit. Tällöin menestyvää nuorta pidetään päämäärätietoisena, kun taas epäonnistuneista valinnoista nuori voi syyttää vain itseään. Levy ja Bühlmann (2016, 33) kirjoittavat myös elämäkulun yksilöllistymisestä ja vastuun siirtymisestä yksilön itsensä kannettavaksi. On kuitenkin kyseenalaista, että yhteiskunnan taholta nuorten odotetaan avaavan oikeita ovia elämässään, vaikka kaikilla heillä ei ole vielä siihen tarvittavaa kypsyyttä. Perttula (2015, 13, 62-63) huomauttaakin, että nuorilta vaaditaan epävakauden sietokykyä sekä valmiuksia jatkuvaan kilpailumiseen asemastaan, mutta siitä huolimatta nuorilla tulee olla oikeus epävarmuuteen.

Epävarmuus ja haparoiminen kuuluvat kiinteästi nuoruudesta aikuisuuteen kasvamisen prosessiin (Nurmiranta ym. 2009, 78). Vaarana on, että itseään epäonnistuneista valinnoista syyllistäessään nuori ei pysty suuntaamaan toimintaansa uudelleen nopeatempoisesti muuttuvissa elämän käännteissä. Nuorelta edellytetään joustavuutta ja ketteryyttä kehittää sellaisia tapoja toimia, joiden kautta hän voi sopeutua uusiin tilanteisiin. (Aittola 2010, 340-344; Ollila 2004, 84-85, 90-91.) Uusien toimintatapojen kehittämiseen ja sopeutumiseen vaikuttavat Nurmen (1995, 262) mukaan myös nuoren persoonalliset tekijät, kuten erilaiset taidot, aiempi menestys ja sosiaalisuus, temperamenttisuus sekä ulospäinsuuntautuneisuus.

Persoonalliset tekijät muokkaavat nuoren minuuden kehitystä ajallisesti hajautuneen, ajelehtijan, moratorion tai sitoutuneen välillä. Hajautuneessa vaiheessa nuorella on etsintävaihe käymättä läpi, eikä hän pysty vielä sitoutumaan päätöksentekoon. Ajelehtija on saattanut tehdä valintoja tulevaisuutensa suhteen vaikkapa vanhempinsa esikuvien mukaisesti, mutta hänellä on edelleen etsintävaihe läpikäymättä. Moratoriovaiheessa nuori ottaa tietoisesti aktiivisemmän roolin etsien ja pohtien elämänsä suuntaviivoja, jonka jälkeen on odotettavissa sitoutuminen tehtyihin valintoihin ja etsintävaiheen päätyminen. (Nurmi 1995, 262-263.) Tätä samaa identiteettien jaottelua soveltavat

myös Nurmiranta ym. (2009, 79). Järvinen (1999, 144) lisää näihin vaiheisiin vielä arkailvan sekä rajoittuneesti tulevaisuuteen suhtautuvan nuoren identiteetin.

Etsintävaiheen pitkittyessä nuoret ovat perustaneet omia sosiaalisia vertaisryhmiä paikkaamaan sitä tyhjiötä, jota osattomuus instituutioiden organisatorisista toimintamalleista on saanut aikaan. Nuorten luoma elämäntapa näissä vertaisryhmissä voi olla erilainen kuin institutionaalisten toimintamallien mukainen todellisuus. Koulu ja työ perinteisinä instituutioina edellyttävät sitoutumista vastuullisesti yhteisiin normeihin, jotka vaativat nuorelta lisäksi omasta mukavuudenhalusta irtaantumista, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä oma-aloitteisuutta. Jälkimodernille elämäntavalle on tyypillistä kuitenkin yksilöllisten päätösten taustalla vaikuttavat henkilökohtaiset kuluttamisen mielilymykset, jotka suosivat minäkeskeisiä nautintoihin ja elämyksiin pohjautuvia valintoja. (Aittola 2010, 341-344.) Tutkimusten mukaan nuorten keskuudessa vapaa-aika on saamassa entistä suuremman painoarvon, eikä työttömyyttä tulkita enää syrjäytymiseksi yhteiskunnasta (Cederlöf ym. 2009, 14).

Puurosen (2006, 158) mukaan jälkimodernissa nuoruudessa on kyse identiteettiään kokeilevasta uudesta nuorisosta, jolle ominaista on etäinen asenne työhön elannon hankkimiseen ja tavoiteltuun elintasoon pyrkimisen funktiona. Kaikki nuoret eivät enää koe kurinalaisuutta, pakkotahtisuutta ja kontrollia sisältävää työtä tavoittelemisen arvoisena. Toisaalta Tolonen (2008, 237-238) tuo esiin sen, että korkeasta nuorisotyöttömyydestä kärsivien alueiden nuoret ja varsinkin nuoret miehet pitävät vakinaista työtä tärkeänä työttömyyden aiheuttamien sosiaalisten vaikutusten vuoksi. Arvostus työtä kohtaan näyttäytyy siten välineellisenä niille nuorille, jotka ovat jääneet elämässään osattomiksi työn mukanaan tuomasta vakaudesta ja turvallisuuden tunteesta. Tärkeimpänä kriteerinä nuoret pitävät tällöin työn jatkuvuutta eivätkä aseta työn sisältöä keskiöön.

Nuoriin kohdistetaan sääntöyhteiskunnan taholta pakotteita, joiden kautta aikuisten ajatellaan tuntevan nuorten tarpeet matkalla aikuisuuteen. Mikäli nuoren elämä ei sujukaan ennalta laaditun käsikirjoituksen ja aikataulun mukaisesti, yhteiskunnan taholta hänet kategorisoidaan syrjäytymisvaarassa olevaksi nuoreksi. Ympäristön vaatimuksiin sopeutumattoman nuoren on luotava elämänsä kulmakivet itse, kun yhteiskunnallinen nuorten elämäntulkkuun liittyvä ymmärrys ei kohtaa nuorten elämän arkea. (Savolainen

1993, 61, 71.) Samaa mieltä on myös Vilkko (2001,76-77), jonka mukaan nuorten on oma-aloitteisesti muotoiltava oma elämänkulkunsa yhteiskunnan institutionaalisten odotusten mukaiseksi. Samalla hän kuitenkin kyseenalaistaa Savolaisen (1993, 71) tavoin kaikille soveltuvan elämänkulkumallin olemassaolon.

Elämänvaiheiden välisistä rajoista on tullut häilyviä, sillä yksistään nuoruuteen kuuluvien ilmiöiden selkeä määrittelyminen on yhä vaikeampaa. Aikuisena tehdään samoja asioita kuin nuoruudessa eli opiskellaan uuteen ammattiin, saatetaan olla jonkin aikaa työttömänä tai vaihdetaan työpaikkaa. Työelämä muuttuu jatkuvasti asettaen uusia edellytyksiä työntekijöille, jonka vuoksi kouluttautumisen tulee olla jatkuvaa. Siinä missä ennen oltiin ammatillisen tutkinnon myötä valmiita työelämään, tänä päivänä niin ei enää ole. (Juvonen 2015, 25; Järvinen 1999, 114-115.) Myös Jokinen (2014, 250-251) toteaa, ettei ikä määrittele elämänvaiheiden välisiä rajoja enää tiukasti, vaan nuoruuden alkamisesta ja päättymisestä on tullut yksilöllistä.

Tämän saman jakaa myös Aittola (2010, 341) korostaen samalla, että nuoruuteen kuuluvan elämänvaiheen pitkittyminen hidastaa sitä sosialisatiota, jossa yksilö tuntee itsensä tarpeelliseksi. Lisäksi koulutusurien pidentyminen lisää nuorten taloudellista riippuvuutta vanhemmistaan siirtäen siltä osin itsenäistymistä tapahtuvaksi myöhemmin. Se ei nuoren kohdalla johda itsenäistymisen kannalta riittävän sosiaalisen toimintakyvyn kehittymiseen, johon kuuluvat kouluttautumisen ja työn lisäksi asuminen, rahan käyttö sekä sosiaaliset suhteet (Kannasoja 2013, 28-29). Soininen (1998, 11) korostaakin työn merkitystä erityisesti itsensä arvostamisen, itsenäistymisen ja elämänhallinnan kannalta, sillä ilman työtä osallisuus yhteiskuntaan jää vajaaksi.

Nuoren katsotaan täyttäneen häneen kohdistetut yhteiskunnalliset odotukset saavutettuaan hänelle normatiivisesti asetetut tavoitteet. Tällainen vahvat kulttuuriset odotukset täyttävä malliesimerkki nuoresta siirtyy peruskoulusta toiselle asteelle, valmistuu ammattiin ja aloittaa työuransa, eikä Puurosen (2006, 160) mukaan viranomaisten tarvitse tällöin ohjata nuorta yhteiskunnan viitoittamalle polulle juurikaan. Yhteiskunnan väliintuloa tarvitaan kuitenkin silloin, kun nuoren elämänvaiheet eivät niiden väliin sijoittuvine siirtymävaiheineen sujukaan institutionaalisten odotusten mukaisesti. Nuoria on näissä tilanteissa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden avulla ohjattava sille tielle,

jossa ammattiin valmistuminen johtaa työllistymiseen (Pietikäinen 2014, 245). Tarkastele seuraavaksi näitä peruskoulun jälkeisiä siirtymävaiheita nuoren elämässä.

2.2 Siirtymävaiheet nuoruudessa

Elämänvaiheet sisältävät nuorta aikuisuuteen johdattavia siirtymiä. Ensimmäinen merkittävä siirtymävaihe tapahtuu nuoren siirtyessä peruskoulusta lukioon tai ammatilliseen koulutukseen, jonka jälkeen edessä on siirtyminen työelämään ja yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Siirtymävaiheessa nuoruudesta aikuisuuteen nuori tekee valintoja, kuten lapsuuden kodista irtautuminen, itsenäistyminen, ihmissuhteiden solminen ja perheen perustaminen. (Aapola & Ketokivi 2013, 10-11.)

Puuronen (2006, 161) jakaa järjestyksessä siirtymävaiheet neljään päävaiheeseen siten, että koulunkäynnin päättämistä ja työuran aloittamista seuraa lapsuuden kodista pois muuttaminen ja oman perheen perustaminen. Tällainen siirtymävaiheiden määrittely ja jakaminen tiettyyn järjestykseen noudattaa perinteistä käsitystä nuoren elämänvaiheiden muutoksista matkalla aikuisuuteen. Siirtymien järjestys edellyttää toteutuakseen elämän etenemistä kaikille nuorille soveltuvan ja etukäteen laaditun käsikirjoituksen mukaan, jolloin yllättäviä muutoksia ei tapahdu ja päämäärä tiedetään ennalta. (Aapola & Ketokivi 2013, 10-11.)

Modernisaation raamittamassa teollistuneessa toisen maailmansodan jälkeisessä yhteiskunnassa siirtymät tapahtuivatkin sujuvasti, mutta jälkimoderni aikakausi sai aikaan pitkittyneen nuoruuden (Levy & Bühlmann 2016, 37-38). Myös Puuronen (2006, 161) kirjoittaa nuoruuden pidentyneen ja korostaa samalla, ettei sillä voida yksistään selittää nuoruuden merkityksen ja luonteen muuttumista. Perinteiseen elämänkulkumalliin verrattuna keskeistä on elämänvaiheiden järjestyksen vaihtuminen, kun samalla osa nuorista on kokenut sen itselleen ylivoimaiseksi. Jälkimodernissa yhteiskunnassa kaikki nuoret eivät siirry elämänvaiheiden välillä enää sujuvasti, vaan niiden väliin on ilmaantunut vuosiakin kestäviä katkoksia, jotka saattavat aiheuttaa esimerkiksi työttömyyttä. Vuosien 1990-2015 välillä siirtyminen koulutuksesta työelämään on pidentynyt kuudella

vuodella (Järvinen & Vanttaja 2018, 246). Vilkko (2001, 77) näkee tämän muutoksen haasteellisena koko yhteiskunnan kannalta.

Siirtymävaiheiden monimutkaisuuteen ja epävakauteen viittaa myös Pietikäinen (2014, 219, 245-246) korostaen samalla, että nuorille yhteiskunnallisessa kilpailussa pärjäämistä edellyttävä ainainen suorittaminen ja arvioinnin kohteena oleminen ei näyttäydä tärkeänä. Lineaarisen elämänkulkumallin mukaisesti nuorten odotetaan tahtovan ja pysyvän sosiaalista arvostusta osakseen saaviin valintoihin. Näin ollen nuorten ja yhteiskunnan tavoitteet eivät tältä osin kohtaa, ja tilannetta tasapainottaakseen nuoret hakevat elämäänsä rakennusaineiksi yksilöllisten ja toisenlaisten mahdollisuuksien avulla.

Koska kulttuuriset odotukset eivät kohtaa nuoren tarpeita, he viihtyvät perustamissaan vertaisryhmissä. On kuitenkin huomattava, että näiden vertaisryhmien toiminta ei ole yhteiskunnallisten instituutioiden toiminnan kaltaista. Vaikeudet siirtymisessä perheestä muihin yhteiskunnallisiin instituutioihin voivat Puurosen (2000, 90) mukaan johtua siitä, että nuorella ei ole valmiuksia määritellä omaa rooliaan yhteiskunnan asettamien tavoitteiden mukaiseksi. Tämä on kuitenkin välttämätöntä, sillä siirtymien onnistuminen edellyttää yksilön omien tavoitteiden sovittamista siirtymien vaatimusten mukaisiksi (Nurmi & Salmela-Aro 2001, 92-93).

Yhteiskunnan eri instituutiot eivät huomioi siirtymävaiheissa riittävästi nuorten erilaisia taustoja ja elinympäristöjä. Erilaisista elinolosuhteista lähtöisin olevat nuoret kokevat siirtymät eri tavoin, sillä toiselle nuorelle ison harppauksen ottaminen vaatii toiselta nuorelta samaan päästäkseen useampia pieniä askelia. (Aapola & Ketokivi 2013, 10-11.) Komosen (2000, 117-118,137) mukaan tämä näkyy katkoksina koulutukseen ja työelämään siirtymisessä nuorten kokeillessa erilaisia vaihtoehtoja ennakoitujen koulutusväylien muodostuessa pirstaleisiksi ja lyhytkestoisiksi. Ammatillisten opintojen keskeyttäminen pitkittää siirtymistä työelämään ajaen nuoria marginaaliin. Näkymä nuorten kiinnittymisestä yhteiskuntaan avautuu erilaisena nuorille ja yhteiskunnan instituutioille. Opintojen keskeytyessä nuori saattaa käydä läpi vielä etsintävaihetta, jolloin hän tarvitsee sosiaalista vahvistusta minuudelleen. Tällaisessa tilanteessa yhteiskunnan taholta tuleva pakottaminen siirtymävaiheen yli saattaa vain pitkittää siirtymää ja hidastaa nuoren etsintävaiheen päättymistä.

Pakottamisen sijaan nuoret haluavat muodostaa omat koulutuspolkunsansa heille itselleen soveltuvassa koulutuksessa oman aikataulun mukaisesti. Mikäli tämä ei toteudu, kasvatetaan se koulutuksen keskeyttämisen riskiä. Kyseessä on jälkimodernille ajalle tyypillinen ilmiö, jonka mukaisesti nuoret etsivät, kokeilevat ja muuttavat mieltään koulutusvaihtoehtojen osalta. Siirtymävaiheen pitkittyminen voi nuorilla johtua myös peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen siirtymistä edellyttävien valmiuksien puuttumisesta, jolloin opinnot keskeytyvät. (Komonen 2000, 118-119, 135.) Esimerkiksi nuori saattaa kokea instituutioiden asettamien normatiivisten vaatimusten rajoittavan liikaa hänen toimijuuttaan, jonka vuoksi siirtymä saattaa pitkittyä. Tällöin kouluttautuminen saattaa vaihtua sellaisiin aktiviteetteihin, joissa nuori voi paremmin hyödyntää resurssejaan. (Toivainen 2018, 43, 45.) Tällainen nuoren tekemä valinta haastaa pohtimaan sen oikeutusta yhteiskunnan viitoittamalta tieltä, sillä indikaattorien valossa nuori tulkitaan pudokkaaksi yhteiskunnasta (Cederlöf ym. 2009, 8).

Normatiivisten vaatimusten mukaisesti alle 25 -vuotiaan ilman ammatillista koulutusta vailla olevan nuoren on työmarkkinatukea saadakseen haettava koulutukseen. Tämä on Järvisen ja Vanttajan (2018, 244-245) mukaan aiheuttanut koulutuksen keskeyttämistä nuoren valikoituessa hänelle epämieluisaan koulutukseen. Perttula (2015, 12, 106) kritisoikin nuorten pakkohakemista koulutukseen, sillä epätodellisten suunnitelmien tekeminen opintojen suhteen voi johtaa siihen, että nuoren sitoutuminen opintoihin jää ohueksi. Kun nuorta auttaakseen viranomaisten tulisi käyttää aikaa todellisen elämäntilanteen selvittämiseen opiskeluongelmien selville saamiseksi, se kuluukin nuoren aktivoimisen toimenpiteisiin etuuskien leikkaamisen uhallla. Tällainen toimintamalli ei huomioi nuorten erilaisia lähtökohtia ja on omiaan kasvattamaan nuorten eriarvoisuutta.

Ammattiin valmistuminen ja siirtyminen työelämään sujuu kulttuuriset odotukset täyttäviltä nuorilta ilman ongelmia, mutta jotkut nuoret tarvitsevat tukea ja erilaisia aktivointitoimenpiteitä siirtymävaiheisiinsa. On myös tietoisesti työelämästä sivuun jättäytyneitä nuoria, joiden valinta perustuu arvoihin. Kyseessä voi olla myös ajautuminen. Arvovalinnan tehneet nuoret ovat hyväksyneet minimitoimeentulon tason hakemalla sisältöä elämäänsä erilaisista yhteisöllisistä tapahtumista, kuten harrastuksista tai politiikasta. Nämä nuoret eivät suostu pakkovalintoihin. Ajautujat eivät ole tietoisesti päättäneet jäädä sivuun eivätkä ole kyenneet ottamaan vastaan heille tarjottua apua, jonka

seurauksena he ovat luisuneet yhteiskunnan marginaaliin. Heidän kohdallaan on havaittavissa pitkäjaksoista ongelmien kasautumista ja heitä on vaikea auttaa. (Perttula 2015, 107.) Toisaalta ongelmien taustalla voivat olla siirtymiä pitkittävät elämäntapahtumien aiheuttamat yllättävät muutokset, kuten oma tai läheisen vakava sairaus (Nurmi & Salmela-Aro 2001, 90-91).

Pitkittyvä työttömyys vaikuttaa nuoren elämäntapaan ja voi tehdä työelämään siirtymisestä lopulta vaikeaa (Myrskylä 2011, 25; Virtanen 2006, 154). Lisäksi työttömyys muodostaa Nurmirannan ym. (2009, 11-14) ja Nurmen (1995, 273-274) mukaan riskitekijän nuoren identiteetille sekä aikuistumiseen johtavalle kehitykselle, koska siirtymävaiheen pitkittyminen ei poista yhteiskunnan normatiivisia, kulttuurisina odotuksina ilmeneviä nuoruuden kehityksellisiä tehtäviä. Lyhytkestoisella työttömyydellä ei ole merkittävää vaikutusta nuoren hyvinvointiin. Eurofound (2014, 88) pitää työelämään siirtymisestä pudonneiden nuorten kannalta tilannetta ristiriitaisena, sillä kyseistä siirtymistä pidetään yleisesti tärkeänä virstanpylväänä ja edellytyksenä aikuistumiselle. Siirtyminen työelämään on tärkeää myös muiden aikuistumiseen johtavien siirtymien, kuten esimerkiksi perheen perustamisen ja vanhemmistaan taloudellisen riippumattomuuden saavuttamisen vuoksi. Itsenäistyminen saattaa viivästyä useitakin vuosia työttömyyden takia.

Yksilön elämänkulun kannalta sosioekonomisella asemalla on merkitystä, vaikka sitä ei nykyisin erityisesti painoteta. Ihmiset tekevät ratkaisujaan yhteiskunnallisten rakenteiden määrittysten ehdoilla. Jälkimodernissa yhteiskunnassa aikuistumisprosessi on monitahoinen ja ajallisesti pitkä sysäten vastuuta elämässä pärjäämisestä yksilölle itselleen, vaikka saatavilla olevat sosiaaliset, taloudelliset ja henkiset voimavarat eivät olisikaan onnistumisen kannalta riittäviä. Aikaisempien sukupolvien tarjoamat mallit eivät ole entiseen tapaan enää kaikkien saatavilla. (Aapola & Ketokivi 2013, 25-26.) Koivusilta ja Rimpelä (2001, 169) painottavat, että pitkittyneen nuoruuden myötä täyden itsemääräämisoikeuden saavuttaminen ei toteudu, jos siirtymävaiheiden katkosten vuoksi yksilö ei voi saavuttaa aikuistumisen tunnusmerkkeihin kuuluvia ammatillista tutkintoa, itsenäistä asumista, perheen perustamista ja vakinaista työtä. Taloudelliset vaikeudet lisäävät tarvetta elää yhteiskunnan avun turvin. Myös Nurmi (2014, 178-180) korostaa aikuisuuteen

siirtymisen tarkoittavan itsestä vastuun ottamista, taloudellista itsenäisyyttä sekä itsestä päätöksentekoa.

Suomen hallitus on Aapolan (2013, 257) mukaan kohdistanut nuoriin enenevässä määrin paineita nopeuttamalla ja aikaistamalla siirtymistä koulutukseen ja työelämään. Siirtymiä nopeuttamalla pyritään kustannuskurin avulla säilyttämään ja kasvattamaan Suomen asemaa kilpailuilla globaaleilla markkinoilla. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan pysty täyttämään heihin kohdistuvia odotuksia, jolloin heidän siirtymänsä peruskoulusta toiselle asteelle ja työelämään syystä tai toisesta pitkittyvät. Souto (2014, 31) pitää siirtymien pitkittymisen yhtenä syynä ammatillisen koulutuksen työelämälähtöistä opetustapaa, jonka osa nuorista saattaa kokea liian vaativaksi itselleen. Peruskoulusta toiselle asteelle opiskelemaan siirtynyt nuori on kuitenkin vielä kypsymätön toimimaan aikuisuutta edellyttävällä tavalla. Näistä nuorista yhteiskunta on sekä taloudellisen kilpailukyvyyn että nuorille koituvan epäsuotuisan elämänlaadun vuoksi huolissaan (Perttunen 2015, 61).

Juvonen (2015, 24-25) pitää yhteiskunnassa tapahtuvia rakenne- ja kulttuurimuutoksia nuorten yhteiskuntaan integroitumisen esteinä, jonka vuoksi nuorten syrjäytymisriskiä ja moninaisia sosiaalisia ongelmia on pidettävä todellisina. Suurimmalla osalla nuorista menee kuitenkin hyvin ja he löytävät oman paikkansa yhteiskunnassa, mutta osa kategorisoidaan riskinuurten ryhmään. Pitkittyneissä siirtymissä suunnitelmat tulisi laatia nuorille yksilöllisesti ja kymppiluokkaa tulisi tarjota yhtenä vaihtoehtona työpajatoiminnan sekä erilaisten valmentavien ja kuntouttavien palveluiden ohella (Eduskunta 2013, 114). Siirtymien onnistumiseksi yksilön tulisi muovata tavoitteitaan elämänselämänsä taan, persoonallisuudestaan ja elinympäristön hänelle tarjoamista mahdollisuuksista käsin sopiviksi (Nurmi & Salmela-Aro 2001, 92-93). Parhaiten siirtymävaiheiden on todettu onnistuneen niiden maiden nuorilla, jotka ovat muuttaneet lapsuudenkodistaan pois varhain (Eurofound 2014, 2, 88).

Nuorten kategorisoinnissa syrjäytyneeksi on oltava varovainen käsitteen epämääräisyyden vuoksi, sillä Myrskylän (2011, 22-23) mukaan syrjäytyneestä ja ulkopuolisesta ei ole käytössä yhtä yleisesti hyväksyttyä ilmaisua. Tavallisesti syrjäytyneellä tarkoitetaan työn ja koulutuksen ulkopuolisuutta, mutta esimerkiksi Norjassa niiden lisäksi syrjäytymiseen

liitetään myös sosiaalinen, taloudellinen, oikeudellinen ja terveydenhoidollinen ulkopuolisuus. Syrjäytyminen määrittyy vaille jäämiseksi yhteiskunnan tarpeellisiksi määrittelemistä toiminnoista. Näin ollen on pystyttävä määrittelemään tavanomainen elämänkulku siihen kuuluvine osa-alueineen ennen kuin voidaan puhua syrjäytymisestä (Eduskunta 2013, 242).

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen ja työttömyys altistavat syrjäytymiselle ja joillekin nuorille valinta on tietoinen. Näiden nuorten kuulumisesta syrjäytyneisiin keskustellaan jatkuvasti. (Eduskunta 2013, 243.) Myrskylä (2011, 25) huomauttaa tähän, että koulutuksen ja työn ulkopuolella olevista nuorista osalla saattaa olla muuta tilastoissa näkymätöntä ajanvietettä, kuten toimintaa kolmannella sektorilla, harrastuksia tai muuta sosiaalista toimintaa. Lisäksi heidän toimeentulonsa saattaa olla turvattuna esimerkiksi varallisuuden kautta. Sen vuoksi on kyseenalaista pitää koulutuksen ja työvoiman ulkopuolisia nuoria syrjäytyneinä.

2.3 Nuoruus etäällä kasvukeskuksista

Etäällä kasvukeskuksista eletty nuoruus määrittyy erilaiseksi kuin kasvukeskuksissa, joissa yksilön ulkopuoliset normit ja hallinnolliset käytännöt erilaisine sopimuksineen raamittavat arkea monin tavoin (Katajamäki 2016, 17-20). Farrugia (2014, 294-295) näkee tällaisessa jaottelussa harvaan asutun seudun ja kaupungin asettuvan toistensa vastakohdiksi. Alueet voidaan Kuhmosen ym. (2014, 105) mukaan jakaa fyysisen sijainnin perusteella myös kaupunkeihin, niiden läheisiin maaseutualueisiin, maaseutukeskuksiin ja harvaan asuttuun maaseutuun. Kaupunkien lähellä sijaitsevat maaseutualueet mahdollistavat yhdessä lähikaupunkien kanssa monipaikkaisuuden silloin, kun maaseudulla asuvat kulkevat töissä ja opiskelemissa kaupungissa hankkien myös palveluja sieltä (Farrugia 2016, 843, 848).

Harvaan asutulla seudulla, kuten Pohjois-Lapissa, monipaikkaisuus ei tällä tavalla ole mahdollista. Harvan asutuksen lisäksi Pohjois-Lapille ominaisia haasteita tuovat pitkät välimatkat, korkea työttömyys, nuorten poismuutto, vinoutunut ikäjakauma, vähenevät julkiset palvelut, toimeentulon haasteet sekä nuorten yksinäisyys. (Juvonen &

Romakkaniemi 2018, 322; Niemi 2012, 13.) Tavallisesti paikka rajautuu ihmisen fyysiseen päivittäiseen elinympäristöön, mutta kommunikaatiotekniikka on vähentänyt etäisyyksien asemaa vuorovaikutuksen kannalta huomattavasti tehden maailmasta jossain määrin ymmärrettynä sosiaalisesti yhteisen paikan. Verkossa tapahtuvan yhteydenpidon merkitys korostuu kulkuyhteyksien puuttumisen vuoksi erityisesti harvaan asutulla seudulla, jossa Internetin välityksellä vaikkapa etätö on mahdollista (Kuhmonen ym. 2014, 104).

Yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksesta paikan pysyvyyden, turvallisuuden ja aitouden merkitys yksilölle on vähentynyt, kun paikka alettiin nähdä liikkeessä olevana. Se murensi paikkaan kuulumista. Tästä huolimatta paikka on rajoineen ja pysyvänä vielä monien sitä perinteisellä tavalla paikallisyhteisöissä elävien ihmisten todellisuutta. (Kymäläinen 2006, 204-208.) Kattilakoski ja Rantamäki (2016, 89-92) toteavat, että ihmisen elinympäristön tarjoamat näkymät ja esteet vaikuttavat paikan uudelleen muovautumiseen. Paikkaa haittaavana kehityskulkuna voi ilmetä esimerkiksi julkisten palveluiden vähentäminen taloudellisten tehokkuusvaatimusten nimissä. Samaa mieltä ovat Laitinen ja Pohjola (2001, 186) sekä Tuuva-Hongisto ym. (2016, 34) kirjoittaessaan taantuvien kylien kulkuyhteyksien vaikeutumisesta, palveluiden saatavuuden ongelmista ja paikallis ympäristön muotoutumisesta uudelleen. Näin myös harvaan asuttu seutu elää puitteiltaan jatkuvassa muutoksen tilassa (Kymäläinen 2006, 21).

Ramsey ja Smit (2002, 370-371) pitävät harvaan asutulla seudulla sijaitseviin paikallisyhteisöihin kohdistuvia ja niissä vaikuttavia taloudellisia, fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä merkittävinä siellä asuvien ihmisten hyvinvoinnille. Myös Luoto (2016, 207, 211) pitää tätä kokonaisuutta tietynlaisten elämisen puitteiden mahdollistajana korostaen lisäksi kulttuuristen tekijöiden tärkeyttä. Paikallisuudessa korostuvat verkostomainen toiminta ja kokemuksellisuus. Luukkosen (2016, 32-33) mukaan paikat voivat näin muodostua hyvinkin erilaisiksi toisiinsa nähden. Kulttuuriset perinteet, sosiaalinen pääoma, tahtotila, luonnon voimavarat sekä infrastruktuuri vaikuttavat yhdessä ja erikseen tekemisen mahdollisuuksiin, joten ne tulisi huomioida alueiden kehittämisessä. (Åström & Kuhmonen 2016, 149.)

Paikallinen yhteisö näyttäytyy Kilpeläiselle ja Rasille (2016, 132) monimuotoisena saaden omalaatuisuutensa sen kontekstin sisältämistä luokitteluista ja sitoumuksista. Paikallinen kulttuuri juontaa juurensa historiastaan kiinnittyen asukkaisiin ja vaikuttaen siten heidän toimijuuteensa. Maantieteellisten rajojen ja fyysisten ominaisuuksien lisäksi paikka on yksilön arvoihin ja intresseihin pohjautuva ajan saatossa hänen kokemusmaailmansa muovaama konstruktio (Luukkonen 2016, 32-33). Karjalainen (1997, 230) korostaa eletyn todellisuuden inhimillistä tulkintaa paikan merkityksen muodostamisessa. Subjektiivisilla kokemuksilla onkin Luodon (2016, 207) mukaan tässä keskeinen asema niiden kiinnittyessä aina johonkin paikkaan.

Samaa mieltä ovat lisäksi Jovero ja Horelli (2002, 13) painottaessaan jokapäiväisessä elämässä saatujen kokemusten ja muistojen merkitystä paikan uudelleenmäärittäjänä ja elettyinä sijaintina. On siksi tärkeää tietää, mistä olemme tulossa ja mihin olemme menossa (Karjalainen 1997, 240). Joillekin paikka voi jäädä elämään muistoissa paikkakunnalta toiselle muuton jälkeen uuden elinympäristön muodostuessa asuinpaikaksi, jonne ihminen ajan saatossa kotiutuu (Jovero ja Horelli 2002, 13-14). Toisille muistojen paikka on tärkeämpi kuin nykyinen paikka, jonka merkityksen sisäistäminen edellyttää ymmärrystä ihmisen tulevaisuuteensa kohdistuvien tulkintojen tekemisestä eletyn elämän ja nykyisyyden perusteella (Riikonen 1997, 181).

Kaupungissa asuvat nuoret eivät näe harvaan asuttua seutua hyvänä asuinpaikkana pitkien välimatkojen ja palveluiden sekä tekemisen puutteen vuoksi. Harvaan asuttu seutu voi toimia kuitenkin hyvänä levähtämisen, rauhoittumisen ja arjesta irtioton paikkana. (Jovero & Horelli 2002, 51-52.) Toisaalta kaupungissa asuvien rentoutumisen tarve saattaa johtua kiireestä, ihmispaljoudesta ja alituisista ärsykkeistä, jotka tekevät arjesta vaikeaa (Laitinen & Pohjola 2001, 25). Sörensen ja Pless (2017, 7S-9S) toteavat, että ärsykejä kaupungissa tarjoavat monenlaiset mahdollisuudet, erilaiset tapahtumat ja jännitys. Maaseutumaisilla alueilla asuvat nuoret voisivat kuvitella asuvansa kaupungissa, mikäli eivät olisi kasvaneet erilaisessa ympäristössä. Kaupungissa on melua ja elämä on stressaavaa. Alueet poikkeavat näin toisistaan niiden vetovoimatekijöiden osalta ja kaupungista etäämmälle liikuttaessa korostuu vapaus (Kuhmonen ym. 2014, 108).

Elämä harvaan asutulla seudulla koetaankin Tuuva-Hongiston (2016, 28-29, 100) mukaan turvallisena, tasapainoisena, mutkattomana ja vilpittömänä. Se on kaikenkattavaa ruumiillista kuulumista luontoon, olemassaolon vaivattomuutta ja monenlaista aktiivista tekemistä, myös levähtämisen mahdollistava paikka. Maaseudulla luonto ottaa osalliseksi siellä asujat tarjoamallaan mahdollisuuksilla. (Tuorila 2006, 47; Tuuva-Hongisto 2018, 30.) Ehkä juuri näiden tekijöiden vuoksi maaseudulla asuvan voi olla vaikeaa sopeutua kaupunkiympäristöön, jossa olemisen, elämisen ja tekemisen tavat on opeteltava urbaanille tavoille sopiviksi (Sörensen & Pless 2017, 10S).

Etäällä kasvukeskuksista asuvista nuorista on tehty erityyppisiä tutkimuksia. Anne Ollila (2008) on selvittänyt nuorten paikallisuuteen, alueisiin ja diskursseihin liitettyjen mielikuvien merkitystä heidän tulevaisuuttaan koskeville elämänvalinnoille. Tulosten mukaan paikallisuuteen ja alueisiin liitettyillä mielikuvilla ja diskursseilla on erittäin keskeinen merkitys nuorten identiteetin kerronnalle, tulevaisuuskuville ja tulevaisuutta koskeville valinnoille. Jääminen lappiin asumaan tarkoitti nuorille huonoa elämää ja syrjäytymistä, lapista poismuuttaminen puolestaan elämässä menestymistä. Ollilan tutkimuksen nuoret sijoittivatkin itsensä pääsääntöisesti asumaan menestymisen mahdollistavalle paikkakunnalle, koska he eivät halunneet nähdä itseään syrjäytyneinä.

Virpi Vaattovaara (2015) on tutkinut lappilaisten nuorten elämänsuunnan ydinepisodien ympärille avautuneita toimijuuden tiloja sekä analysoinut kasvukeskusten ulkopuolelta kotoisin olevien naisten ja miesten elämänsuunnat. Tutkimustulosten mukaan työuran alkaminen edellytti lähtemistä kotipaikkakunnalta pois väliaikaisesti tai pysyvästi. Nuorten muuttohalukkuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä syrjäisillä alueilla on tutkinut Anne Tuhkunen (2007). Tulosten mukaan muuttohalukkuuteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ovat paikan sijainti, paikallisuus ja paikkatunne. Näkemykset paikallisista mahdollisuuksista oman elämän suunnitteluun ja henkilökohtaiseen menestymiseen syrjäisillä alueilla asettuivat tuloksissa vastakkain kaupunkiseutujen monipuolisempien vaihtoehtojen kanssa. Paikallinen sijainti sisälsi vaihtoehtoja kouluttautumisen, työllistymismahdollisuuksien ja uranäkymien osalta.

Tuhkunen (2007) tutkimuksen mukaan paikkatunne muodostui prosessissa, jossa nuori työstä kokemuksiaan ja tietojaan omasta asuin ympäristöstään. Kokemuksiinsa tai

mielikuviinsa perustuen nuori voi muodostaa käsityksiä myös muista paikoista. Nuorten muuttohalukkuus ilmeni paikallisen todellisuuden ja paikkamielikuvista muodostuneen epätasapainon seurauksena. Paikkatunteen Tuhkunen määritteli nuoren kiinnittyneisyydeksi paikkaan tunteiden tasolla siihen liittyvien arjessa toistuvien käytäntöjen kautta. Pohjoisessa tähän liittyy lisäksi kokemuksia perifeerisyydestä, karu ilmasto sekä perinteinen ja paikallisesti muotoutunut ylisukupolvinen kulttuuri. Ne voivat saada aikaan tiettyihin paikkoihin liittyviä vahvoja tunteita.

Yhteiskunnallisten odotusten mukaisesti ihmisten oletetaan asuvan kaupungissa, vaikka siellä asuminen ei ole sen tarpeellisempaa kuin maaseudullakaan. Sen vuoksi niitä ei tulisi asettaa tärkeysjärjestykseen. (Lanas ym. 2013, 385, 396-397.) Lappilaisille nuorille paikallisuuden merkitys on Juvosen ja Romakkaniemen (2018, 321, 332) mukaan tärkeä niin heidän elämässään kuin siihen liittyvissä siirtymissä. Nuorten ohjaamisessa tarvitaan siksi herkkyyttä ja kunnioitusta heidän elämänpolullaan. Esimerkiksi harvaan asutulla seudulla elävät ihmiset eivät pidä siitä, että heidän asuinpaikkaansa kutsutaan syrjäiseksi paikaksi (Lanas 2008, 64).

Kymäläinen (2006, 215) painottaakin, että paikan käsite voi saada useita erilaisia sisältöjä sen tulkintojen perusteella. Paikkaa ja sen merkitystä tulee tulkita aina sen esiintymässä yksilöllisessä kontekstissa. Sen vuoksi harvaan asutulla seudullakaan elävien nuorten elämän raamittaminen samalla tavalla ei ole mahdollista (Armila 2016, 60). Paikan voidaan ajatella saavan yksilöllisen merkityksensä siihen liittyvän sosiaalisen pääoman mukaan, jota seuraavaksi käyn läpi.

3 SOSIAALISEN PÄÄOMAN VIITEKEHYS

3.1 Näkökulmia sosiaaliseen pääomaan

Sosiaalisesta pääomasta löytyy runsaasti aikaisempia tutkimuksia (Sinkkonen-Tolppi 2002, 313). Käyn seuraavaksi läpi tiivistetysti niiden tutkimustuloksista keskeisimpiä, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan sosiaalisen pääoman rakennetta lähemmin. Robert D. Putnam (2000) on tutkinut yhteisöjen tasolla institutionaalisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ilmenevää sosiaalista pääomaa muodostamansa viisiportaisen indeksin avulla. Mittareiksi hän valitsi yhteisön organisoitumisen, yhteisiin asioihin sitoutumisen, vapaaehtoistoiminnan, epävirallisen sosiaalisuuden ja sosiaalisen luottamuksen. Putnam totesi sosiaalisen pääoman, lasten hyvinvoinnin sekä koulumenestyksen positiivisen yhteyden. Indikaattorit eivät huomioi alueiden sisäisten ryhmittymien jakautumista eivätkä mahdollisten alakulttuurien jäsenten sosiaalista pääomaa. Putnam jakoi sosiaalisen pääoman yhdistävään ja sitovaan pääomaan siten, että hän katsoi yhdistävän sosiaalisen pääoman tuovan erilaisen taustan omaavia ihmisiä yhteen sitovan sosiaalisen pääoman perustuessa tietyn ryhmän tiiviisiin sosiaalisiin suhteisiin.

James S. Coleman (1988) on tutkinut perheiden ja niiden ulkopuolisten yhteisöjen sosiaalisen pääoman vaikutusta koulun keskeyttämiseen. Coleman näkee sosiaalisen pääoman muodostuvan sosiaalisissa rakenteissa, joissa luottamuksella on keskeinen merkitys vastavuoroisuuteen perustuvien velvoitteiden noudattamisessa ja odotusten täyttämässä, informaation kulussa sekä normien noudattamisessa. Sosiaalinen pääoma on Colemanin mukaan yksilön resurssi, jota hän omaa toimintaansa edistääkseen rationaalisesti toimien hyödyntää sosiaalisissa suhteissaan sekä perheessä, että sen ulkopuolissa yhteisöissä. Sosiaalisella pääomalla on tulosten mukaan vähentävä vaikutus koulun keskeyttämiseen.

Pierre Bourdieu (1986) on tutkimuksessaan määritellyt sosiaalisen pääoman luokkayhteiskunnan eriarvoisuutta tuottavien kulttuuristen rakenteiden kautta. Bourdieun tulokinnan mukaan sosiaalinen pääoma on ryhmäjäsenyyksien ja tuttavuusverkostojen resurssien summa. Sosiaalinen pääoma näyttäytyy hänelle negatiivisena ilmiönä, koska hän tulkitsee sen vahvistavan hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa olevien yksilöiden

omaa kilpailuasemaa heikentäen samalla tästä asemasta osattomien ihmisten sosiaalista pääomaa. Bourdieu (1986) ei määrittele sosiaalista pääomaa Colemanin (1988) ja Putnamin (2000) tavoin yksilön resurssiksi vaan kilpailueduksi, jonka vuoksi sosiaalisen pääoman syntyminen tulisi estää.

Petri Ruuskanen (2015) on tarkastellut sosiaalisen pääoman käsitteen syntyperää sekä yhtymäkohtia sosiologiaan ja taloustieteeseen. Sosiologiassa taloustiedettä on kritisoitu sosiaalisen ympäristön unohtavasta yksilökeskeisestä tulkinnasta, kun taas sosiologia on saanut kritiikkiä osakseen yhteiskunnallisten tekijöiden liiallisesta painottamisesta yksilöiden omien tarkoitusperien jäädessä liian vähäiselle huomiolle. Sosiaalinen pääoma on käsitteenä siten johdettu kahdesta eri tieteenalasta tarkoituksena mitata aineellisen pääoman sijasta aineetonta sosiaalista pääomaa. Käsitteenä sosiaalinen pääoma on vaikiintumaton ja siitä on johdettu useitakin etäällä toisistaan olevia teorioita.

Petri Ruuskanen (2001) on tutkinut käsitteenä sosiaalisen pääoman teoreettista taustaa eri suuntauksineen. Hän jaottelee sosiaalisen pääoman sen lähteisiin, tuotoksiin sekä niiden välisiin mekanismeihin. Sosiaalisen pääoman lähteitä ovat sosiaaliset verkostot, normit, vuorovaikutuksessa syntyvä rationaliteetti sekä ryhmäidentiteetti. Lähteiden hyödyntäminen saa aikaan tuotoksia, kun normeihin sitoutuminen vähentää valvonnan tarvetta, vapaamatkustajat vähenevät kollektiivisessa toiminnassa ja tieto välittyy tehokkaammin sosiaalisissa verkostoissa. Lähteitä tuotoksiksi muokkaavia mekanismeja ovat kommunikointi ja luottamus. Tutkimuksessaan Ruuskanen toi esiin sosiaalisen pääoman epämääräisyyttä kohtaan osoitettua kritiikkiä. Sosiaalista pääomaa voidaan tarkastella sekä makro-, meso- että mikrotasolla, joista jokaisella on omat sosiaaliset rakenteensa.

Reijo Väärälä (2000) on tarkastellut sosiaalipolitiikan muutoksia sosiaaliseen pääomaan. Hän katsoo sosiaalista pääomaa tukevien rakenteiden heikentyvän hyvinvointivaltion periaatteiden korvautuessa yhä enemmän markkinaehtoisilla voimilla. Väärälän mukaan tästä on haittaa sosiaalisen pääoman keskeisille osatekijöille, kuten luottamukselle, verkostoille ja normeille. Seurauksena syrjäytymisvaarassa olevilta ihmisiltä vaaditaan ennistä enemmän aktiivista otetta tilanteessa, jossa heillä ei ole siihen riittäviä voimavaroja.

Michael Woolcock (2000) on jäsentänyt sosiaalista pääomaa neljällä eri tavalla: kommu-nitaristinen-, verkosto-, institutionaalinen- ja synergianäkökulma. Näistä Woolcock pitää synergianäkökulmaa tärkeimpänä, sillä sosiaalisen pääoman rakenteellisen perustan huomioiden se soveltuu laaja-alaisena sekä mikro- että makrotasolle. Makrotasolla val-tion rooli on luoda sosiaalisen pääoman positiivisia vaikutuksia mahdollistavat puitteet. Institutionaalinen näkökulma keskittyy valtion ja yhteisöjen välisiin suhteisiin painottaen niiden välisen yhteistyön tärkeyttä. Kommunitaristinen näkökulma tulkitsee sosiaalisen pääoman paikallisyhteisöihin myönteisiä vaikutuksia, kuten vastavuoroisuutta ja luotta-musta tuovaksi voimavaraksi. Verkostonäkökulma ottaa huomioon sosiaalisen pääoman positiivisten vaikutusten lisäksi myös sen negatiiviset vaikutukset. Se korostaa yksilöiden välisiä horisontaalisia ja vertikaalisia yhteyksiä, joiden sidokset voivat olla vahvoja tai heikkoja.

Antti Kouvo ja Pekka Räsänen (2005) ovat tarkastelleet hyvinvointitutkimuksen ja sosi-aalisen pääoman välistä yhteyttä subjektiivisesti koetun onnellisuuden ja tyytyväisyyttä elämään kuvaavien indikaattoreiden avulla. Tulosten mukaan yksilön asenteet yhteis-kuntaa kohtaan vaikuttavat siihen, miten tyytyväiseksi oma elämä koetaan. Asenteiden lisäksi yleinen luottamus ja sosiaaliset siteet ovat tyytyväisyyttä ja sitä kautta yksilön hy-vinvointiin merkittävästi vaikuttavia tekijöitä. Mitä vahvemmin yksilön odotukset yhteis-kuntaa kohtaan toteutuvat, sitä parempi hänen hyvinvointinsa on. Yksilön sosiaalinen pääoma on käyttökelpoinen käsite selitettäessä subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksia.

Noora Ellonen ja Riikka Korkiamäki (2006) ovat tutkineet lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman käsitteen käyttöä hyvinvointia tuottavana resurssina kansainvälisessä lapsuus- ja nuorisotutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan sosiaalisen pääoman keskeisiä teoreeti-koita ovat Pierre Bourdieu, James Coleman ja Robert D. Putnam. Nuorten sosiaalisen pääoman tutkimusta on tehty pääsääntöisesti Colemanin teoriaan viitaten. Bourdieun teoria ei ole saavuttanut suosiota lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa tutkimuksessa, sillä se ei huomioi niiden tarpeita erityisryhminä. Myös Putnamin sosiaalisen pääoman määri-telmässä lapsiin ja nuoriin kohdistuu vähän huomiota, sillä hän näkee sosiaalisen pää-oman kehittyvän pitkän ajan kuluessa muodostuvissa sosiaalisissa käytännöissä yhteis-kuntaan kuuluvien instituutioiden vaikutuksesta.

Tutkimuksessaan Ellonen ja Korkiamäki (2006) totesivat lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman syntyvän paikallisten yhteisöjen sosiaalisissa verkostoissa ja -suhteissa. Se ilmenee rakenteellisten, asenteellisten ja toiminnallisten ominaisuuksien kautta vaikuttaen kokonaisvaltaisesti nuoren suotuisaan kehitykseen ja integroitumiseen yhteiskuntaan. Noora Ellosen (2008) tutkimuksen mukaan nuorten sosiaalinen pääoma tulisikin nähdä yhteisöllisyyden kerryttämänä voimavarana, eikä tarkastella sitä irrallaan nuoren elinympäristön tuottamasta sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisesta kontrollista.

Yhteisössä muodostuvalla sosiaalisella pääomalla on Ellosen (2008) tutkimuksen mukaan jonkin verran positiivista vaikutusta erityisesti poikien hyvinvointiin sen masentuneisuutta vähentävän vaikutuksen kautta. Tutkimustulosten mukaan myös nuorten keskinäinen sosiaalinen tuki vaikutti masentuneisuusriskiin merkittävästi. Ellonen määritteli sosiaalisen pääoman paikallisissa yhteisöissä muodostuvaksi ilmiöksi, jossa nuorella on sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta aktiivinen tehtävä. Sosiaalinen pääoma voi tutkimuksen mukaan muodostua myös negatiiviseksi nuoren elinyhteisössä tapahtuvan ulossulkemisen kautta.

Sosiaalisen pääoman merkitystä resurssina yläkouluikäisten nuorten vertaissuhteissa on tutkinut Riikka Korkiamäki (2013). Tutkimustulosten mukaan sosiaalinen pääoma rakentuu kontekstisidonnaisesti arjessa tuotetuissa prosesseissa, joissa vertaisyhteisön kontrolli ja tuki ovat tärkeitä. Tässä prosessissa korostuu nuoren kokemus osallisuudesta, omaaloitteinen toimijuus, yhdessä jaettu ymmärrys, tunnetilat, moraalit ja tiiviit suhteet. Nuori voi kokea vertaisyhteisönsä joko riskiksi hyvinvoinnilleen tai voimavarojensa lisäämisen mahdollistajaksi. Vaikka sosiaalinen pääoma muodostuu nuoren vertaissuhteissa, se rakentuu silti yksilökohtaisesti, ja siihen vaikuttavat sekä nuoren läheissuhteiden normittamat käytännöt että nuorten välinen vuorovaikutus.

3.2 Sosiaalisen pääoman ulottuvuudet

Sosiaalinen pääoma tarvitsee kehittyäkseen suotuisat olosuhteet. Cnaan ym. (2008, 8) toteavat yhteiskunnan muodostuvan sijainnillisesta tilasta sosiaalisen elämän

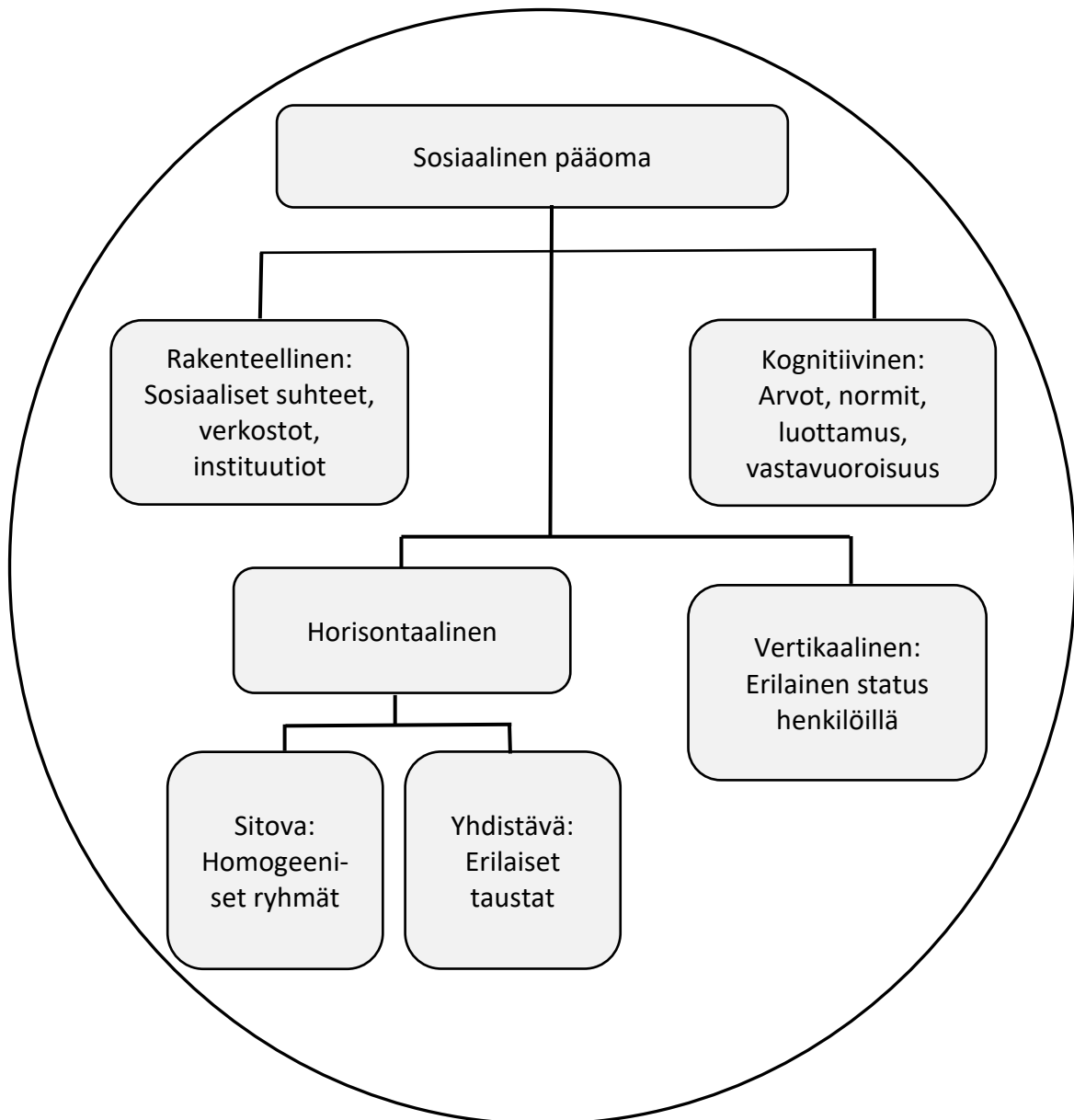
osatekijänä, sosiaalisesta organisoitumisesta sekä kulttuurisista ja symbolisista merkityksistä. Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma ovat osa sosiaalista organisoitumista. Kiinnittyminen paikallisyhteisöön tapahtuu sen sosiaalisen rakenteen luomien kulttuuristen normien avaamien merkitysten ja vaikuttamisen tapojen kautta. Paikallisen yhteisön hyvinvointi määrittyy sosiaalisissa verkostoissa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa (Ramsey & Smit 2002, 369-371). Kattilakosken ja Rantamäen (2016, 89-92) mukaan paikallisyhteisölle on rakentunut yhteinen identiteetti, sosiaalinen kanssakäyminen ja paikallisesti muotoutunut sosiaalinen järjestelmä.

Sosiaalista pääomaa ylläpitävät puitteet muodostuvat paikallisen yhteisön sisäisistä ja ulkopuolisista merkityksiä tuottavista verkostoista (Luoto 2016, 213). Putnamin (1993, 167–176) mukaan yhteisön hyvä ja tehokas toiminta edellyttää normeihin ja luottamukseen perustuvien sosiaalisten verkostojen toimintaa. Luottamuksen syntyminen vie aikaa ja on mahdollista vain verkostojen jäsenten tiiviissä vuorovaikutuksessa. Tällaisesta vastavuoroisuuteen perustuvasta verkostosta Putnam mainitsee esimerkkinä paikallisen kylän yhteisön, jossa sen jäsenillä ovat läheiset suhteet keskenään. Yhteisö sääntelee toimintaansa sen luomien sääntöjen mukaan ja lisäksi kyläyhteisössä vaikuttaa tyypillisesti voimakas vastavuoroisuus jäsenten huomioimisessa ja auttamisessa. Kyläyhteisöä, mutta myös urheiluseuroja voidaankin pitää olennaisen tärkeinä sosiaalisen pääoman tuottamisen ympäristöinä.

Simpura (2002, 205, 211) korostaa myös sosiaalisen pääoman muodostumista yhteisöjen rakenteissa sen jäsenten keskinäisiin suhteisiin perustuvassa vuorovaikutuksessa. Ongelmallisia sosiaalisen pääoman mittaamisen kannalta hänen mukaansa ovat käsitteen moniulotteisuus sekä yksilötasolta kerättävien tietojen tulkitseminen yhteisötasolla. Yhteisön toiminnan kannalta tärkeitä ominaisuuksia ovat Helven ym. (2005, 208) mukaan ryhmän sisäinen toiminnallisuus sekä yhteistoiminnan perustana vaikuttavat arvot ja käsitykset, joihin jokainen ryhmän jäsen vaikuttaa omalla toiminnallaan.

Myös muut asiat vaikuttavat yhteisön toimintaan. Esimerkiksi yhteisön kulttuurisuuden ja normien kannalta sen yhtenäisyys ja tiiviys ovat merkittäviä tekijöitä. Yhteisön ylläpitämisen kannalta merkitystä on lisäksi sillä, onko yhteisö olemassa omaehtoisesti vai velvoitettuna. Yhteisöjä ei voida suoraan verrata keskenään, sillä niistä jokainen toimii

omassa kontekstissaan. (Ruuskanen 2007, 32.) Coleman (1988, 104-105) pitää sosiaalisen pääoman muodostumisessa tärkeinä verkoston jäsenten keskinäistä kontrollointia ja luottamusta, joiden kehittyminen perustuu verkoston tiiviyyteen ja normeihin. Pysin kuvailemaan sosiaalisen pääoman moninaisuutta Islamin ym. (2006, 5-6) esittämällä tavalla kuvion 1 mukaisesti jakamalla sen rakenteelliseen ja kognitiiviseen sekä horisontaaliseen ja vertikaaliseen osaan.

Kuvio 1. Sosiaalisen pääoman rakentuminen (Islam ym. 2006, 5).

Sosiaalinen pääoma rakentuu kuvion 1 mukaan instituutioiden ja verkostojen sosiaalisissa suhteissa arvojen ja yhteisten normien perusteella. Vastavuoroisuus tässä

tarkoittaa ryhmän jäsenten välistä tunnetta luottamuksesta ja kuulumisesta. Sitova horisontaalinen sosiaalinen pääoma rakentuu samanlaisen taustan omaavien henkilöiden vuorovaikutuksessa, kuten esimerkiksi perheessä tai läheisten ystävien kesken. Ominaisia sitovassa sosiaalisessa pääomassa ovat lojaalisuus ja normit. Yhdistävä sosiaalinen pääoma tuo yhteen ryhmiä, joilla ei ole yhteistä taustaa. Esimerkkinä tällaisesta mainitsemisen urheiluseurat. Vertikaalinen sosiaalinen pääoma puolestaan tarkoittaa erilaisessa asemassa, kuten työpaikoilla olevien ryhmien sosiaalisia suhteita. (Islam ym. 2006, 5-6.) Myös McKenzie ja Harpham (2006, 15-16) ovat päätyneet esittämään sosiaalisen pääoman rakentumisen tällä samalla tavalla. Kuviossa olevalla ympyrällä haluan painottaa sosiaalisen pääoman kontekstisidonnaisuutta yksilön päivittäisessä elinympäristössä.

Elinympäristön merkitys korostuu etäällä kasvukeskuksista sillä se saattaa olla merkittävä paikallista yhteisöä koossa pitävä tekijä. Luodon (2016, 215-217) mukaan ihmisillä on luonnostaan yhteenkuuluvuuden tarve toisten samoja arvoja ja innostuksen kohteita jakavien kanssa. Tämä näkyy erityisesti harvaan asutulla seudulla, joka tiiviinä sosiaalisena yhteisönä saattaa sulkeutua ulkopuolisilta. Yhteisön jäseniä yhdistää keskinäinen luottamus ja he ovat sitoutuneita yhteisöönsä toimien keskinäisessä vuorovaikutuksessa toistensa lisäksi myös luonnon kanssa (Kilpeläinen & Rasi 2016, 132).

Luontosuhde onkin tärkeä sen tarjoamien erilaisten harrastus- ja virkistysmahdollisuuksien vuoksi. Harvaan asutulla seudulla asuville paikka ei siten ole syrjässä vaan heidän arkielämänsä keskipiste, josta pois muuttaminen on yleensä viimeinen vaihtoehto. (Laitinen & Pohjola 2001, 72, 65, 179-180.) Muuttaminen tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun kaupunkiin on lähdettävä elantoa hankkimaan. Työn arvo on tällöin välineellinen elämänarvojen kiinnittyessä läheisesti luontoon. (Lanas ym. 2013, 392.) Toisaalta kasvukeskuksista etäällä on mahdollista tulla toimeen pienemmillä tuloilla kuin kaupungissa sillä kalastus, marjastus ja metsästys tuovat omatoimisen toiminnan kautta perheille lisäansioita ja yhteistä ajanvietettä (Laitinen & Pohjola 2001, 101, 103).

Tuhkusen (2007) tutkimustuloksissa paikallisuus kytkeytyi asuinpaikan sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistavaan ulottuvuuteen, jonka muodostivat suhteet nuorten sukulaisiin, ystäviin ja seurustelukumppaneihin. Läheisyyttä heidän kanssaan pidettiin sekä henkisesti että maantieteellisesti merkittävänä ja pitkät välimatkat läheisten kanssa

koettiin epämieluisiksi. Tämän vuoksi sukulaisten ja kavereiden pois muuttaminen tai sen suunnitteleminen lisäsi nuorten muuttohalukkuutta, sillä sen koettiin vaikeuttavan ihmissuhteiden ja paikallisten sosiaalisten verkostojen ylläpitämistä.

Nicole J. Schaefer-McDaniel (2004, 161-163) on muodostanut mallin nuorten kaveriverkostossa ilmenevän sosiaalisen pääoman mittaamiseksi. Siinä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tuotoksia muodostuu kolmesta sosiaalisen pääoman osatekijästä: 1) nuoren elinympäristöön kuuluvista sosiaalisista verkostoista ja niiden sisältämästä sosiaalisuudesta, 2) nuorten, heidän sosiaalisen verkostonsa sekä muiden toimijoiden välisestä molemminpuolisesta luottamuksesta ja vastavuoroisuudesta ja 3) kuulumisen tunteesta ja kiinnittymisestä välittömään sosiaaliseen ympäristöön ja kaveriverkostoon, mutta myös kouluun ja sitä laajempaan yhteisöön. Mallissa yksilöllisen tason tuotoksia ovat sosiaalisen tuen ja hyvinvoinnin lisääntyminen sekä toiminnan vahvistuminen sosiaalisissa verkostoissa. Yhteisöllisiä tuotoksia taas ovat osallisuuden vahvistuminen osallistumisen lisääntymisen myötä samalla, kun nuoren sosiaaliset taidot kehittyvät. Esimerkiksi harrastustoiminnan katsotaan lisäävän nuorten sosiaalista pääomaa.

Veli-Matti Salminen (2012) on tarkastellut paikallisella tasolla informaaleja ja formaaleja verkostoja. Tulosten mukaan verkostoresursseihin sitoutuneeseen sosiaaliseen pääomaan vaikuttavat sekä toimijakohtaiset että rakenteelliset ja paikalliset tekijät. Näitä tekijöitä voivat olla esimerkiksi auttamisen ja avun tarvitsemisen kulttuuriset erot, fyysinen etäisyys verkoston jäsenten välillä sekä institutionaaliset käytännöt. Salminen korostaa paikallisen kiinnittymisen olevan tietyille verkostoille tulotasoa ja sosioekonomista asemaa merkittävämpi tekijä. Huomionarvoista on, että kotipaikkakunnalleen kiinnittyvät nuoret ovat tyypillisesti poikia (Magga-Hetta 2003, 75-79).

Saman havainnon on tehnyt Merja Sinkkonen-Tolppi (2005) tutkiessaan nuorten kotiseudulle kiinnittymisen ja sosiaalisen pääoman yhteyttä. Tulosten mukaan yli 80 % nuorista oli kotiseudulle kiinnittyneitä ja heistä valtaosa oli poikia. Kiinnittyminen kotiseudulle ilmeni sosiaalisen pääoman ulottuvuuksista perheen ja koulun kautta harvaan asutulla seudulla vahvempana kuin kaupungissa. Varsin kiinnostavaa Sinkkonen-Tolpin tutkimustuloksissa on se, että nuorten kotiseudulle kiinnittyminen ilmeni voimakkaampana suurissa kunnissa kuin maaseudulla, mutta pienten kuntien nuorilla sosiaalinen pääoma

osoittautui vahvemmaksi. Tutkimuksen ulkopuolelle rajautuivat fyysinen asuinympäristö ja luonto.

3.3 Resurssien paikalliset ehdot

Sosiaalisen pääoman kehittyminen nuoren resurssiksi on kokonaisvaltaista. Sosiaalisen pääoman lähteitä ovat nuoren sosiaaliset suhteet, joita lähipiirin lisäksi ovat suku, ystävät sekä suhteet koulussa ja harrastuksissa. Sosiaalisia suhteita voi kertyä myös asuinalueen perusteella. (Ellonen ja Korkiamäki 2005, 423.) Helve ym. (2005, 198-199) korostavat lisäksi nuoren persoonallisia tekijöitä ja rakenteellisista tekijöistä sukupuolta ja ikää.

Sosiaalisesta pääomasta kertyvien resurssien määrää voidaan mitata vanhemmilta, opettajilta ja muilta aikuisilta saadun sosiaalisen tuen ja kontrollin sekä nuoren aktiivisen kansalaisosallistumisen mittareilla. Sosiaalisella pääomalla on nuorelle monia myönteisiä vaikutuksia, kuten hyvinvointi, mielenterveys, menestyminen koulussa ja integroituminen yhteiskuntaan. (Ellonen & Korkiamäki 2006.) Myös Lin (1999, 39) korostaa sosiaalisen pääoman hyödyllisyyttä yksilölle koituvina erilaisina resurssina, jotka lisäävät tämän mahdollisuuksia tuottoihin sosiaalisissa verkostoissa tapahtuvasta toiminnasta. Tavoiteltavat tuotot vaihtelevat yksilökohtaisesti elämänlaadun ja terveyden parantamisesta vaikkapa varallisuuden lisäämiseen.

Pitkäkestoisten ihmissuhteiden merkitys saattaa korostua harvaan asutulla seudulla paikallisen yhteisön jäsenten keskuudessa ja varsinkin sukulaisuussuhteilla voi olla tärkeä rooli yhteisöllisyyden luomisessa sekä ristiriitatilanteiden ratkomisessa (Putnam 1993, 167-176). Kiilakoski (2016, 30) toteaa kuitenkin, että tiivis yhteys vanhempiin saattaa johtaa liiankin voimakkaaseen keskinäisriippuvuuteen nuorten ja vanhempien välillä. Esimerkiksi vanhempien kuljettaessa nuoria, näiden on vaikea säilyttää omia salaisuuksia vanhempien tietäessä heidän liikkeensä. Ihmissuhteiden läheisyys saattaa näkyä paikallisessa yhteisössä myös paheksuntana poismuuttajaa kohtaan. Yhteiskunnan yleisten kulttuuristen odotusten mukaan kotimaisemiin asumaan jääminen puolestaan

näyttäytyy syrjäytymishalukkuutena kouluttautumis- ja työllistymismahdollisuuksien ollessa vähäiset. (Lanas 2008, 66-67.) Se luo jännitteitä nuoren toimijuudelle.

Nuoren tuleminen osaksi keskinäistä yhteisöä edellyttää luottamusta, yhteistä näkemystä ja tunnetta yhteenkuuluvuudesta. Nämä ovat yhteisiä nimittäjiä sekä sosiaaliselle että kulttuuriselle pääomalle. Sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman käsitteet ovat hyvin lähellä toisiaan, jonka vuoksi yhteisöä kulttuurin jäsenenä ei voi sivuuttaa. Kulttuuriin liittyy vahvoja mielikuvia. (Helve ym. 2005, 202.) Järvinen (1999, 44-45, 80) painottaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti määrittävän elinympäristön huomioimisen tärkeyttä nuorten tulevaisuutta koskevilla valinnoilla.

Sosiaalisen pääoman resurssien muodostuminen ja hyödyntäminen voidaan nähdä eri tavoin. Lin (1999, 39) näkee sosiaaliset suhteet tietoisena investointina ja sosiaalisen pääoman lähteinä sekä sosiaalisen pääoman tuotokset yksilön kannalta yksityishyödykkeinä. Lin ei ole erityisen kiinnostunut verkostoa koossa pitävistä tekijöistä eikä verkoston jäsenten toisilleen tarjoamien resurssien syistä.

Ellonen ja Korkiamäki (2006) kritisoivat sosiaalisen pääoman tutkimusta liikaa aikuislähtöiseksi, sillä tutkimuksissa nuorten aktiivista osallisuutta yhteisöjensä täysivaltaisina jäsenenä ei ole riittävästi huomioitu. Nuorten tavat jäsentää sosiaalista maailmaa sekä tuottaa sosiaalista pääomaa poikkeavat kuitenkin aikuisista. Tämän vuoksi nuorten osallisuus sosiaalisen pääoman saatavuudessa ja muodostumisessa, mutta myös siitä kertyvien resurssien määrässä ja laadussa on oleellista huomioida. Nuoret muotoilevat ja uudistavat normeja käyttäytyen itsekin yhteisöissään niiden mukaisesti. Se lisää luottamusta. Toisaalta nuoret myös tuottavat resursseja yhteisön käytettäväksi tukemalla ja kontrolloimalla yhteisön jäsenten toimintaa. (Ellonen ja Korkiamäki 2005, 424.)

Wierenga (2011, 381-382, 384) on tutkinut nuorten miesten siirtymävaiheita pienellä paikkakunnalla. Tulosten mukaan nuoren pääsy osalliseksi verkoston tarjoamista resursseista edellyttää luottamuksellisia suhteita. Luottamus säilyy muistissa, ilmenee käytännön tilanteissa ja kulkee mukana kehon dispoitioissa. Se siirtyy sukupolvelta toiselle kokemuksellisten merkitysten kautta. Vain syvempi kulttuurinen tietämys luottamuksen syntymisen tavoista ja säilymisestä voi tuottaa ymmärrystä nuorten elämämaailmasta,

siirtymävaiheista ja sosiaalisen eriarvoisuuden jatkumisesta. Yhteiskunnan taholta tätä yksilöllisesti määrittyvää taustaa ei tunnisteta, vaan odotusarvot perustuvat yksilön liikumiseen vapaasti työn perässä.

Sosiaalista pääomaa ei voida Ilmosen (2000, 10, 15) mukaan siirtää paikasta toiseen samalla tavalla kuin taloudellista pääomaa, eikä sitä voida myöskään nähdä samalla tavalla. Sosiaalista pääomaa syntyy yhteisöjen sosiaalisissa rakenteissa, joista sitä vuorovaikutteisesti kertyy yksilöiden voimavaraksi. Ellonen ja Korkiamäki (2005, 421) huomauttavat, että nuoren sosiaalinen pääoma voi muodostua usean paikan samanaikaisesta vaikutuksesta niin virtuaalisesti, irrallisuutena fyysisestä tilasta sekä kuulumisena useaan merkitykselliseen yhteisöön. Sen vuoksi paikkaan sidotun kontekstin sijasta tulisi käsitteenä käyttää mieluummin nuoren päivittäistä toimintaympäristöä.

Helve ym. (2005, 209) korostavat sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä virtuaalisen yhteisöllisyyden samanarvoista asemaa perinteisten kontaktien rinnalla. Esimerkiksi Internetissä pelaaminen voi olla nuorille sekä yhteinen harrastus että yhteydenpidon keino (Tuuva-Hongisto 2016, 78-79, 100). Robertson (2004, 43-44) kritisoi kuitenkin nuorille avautuvien sosiaalisten todellisuuksien osittaista virtuaalisuutta. 2000-luvun nuorilla onkin elämässään kohdattavana entistä enemmän ja moninaisempia vaihtoehtoja, joiden vuoksi he tarvitsevat runsaasti ohjausta ja kiinnittyminen yhteisöön on heille tärkeää. Farrugia (2014, 295, 303) näkee yhteisöön kiinnittymisen ja paikan merkityksen oleellisen tärkeänä nuoren identiteetin muodostumiselle sekä nuoren tavalle suhtautua sosiaalisiin muutoksiin.

Sörensen ja Pless (2017, 35) huomauttavat, että jälkimodernissa yhteiskunnassa ei sitouduta perinteisiin, paikkaan tai sosiaaliseen taustaan. Myös Puuronen (2000, 142-144) kirjoittaa jatkuvasti vähenevän perinteisen kulttuurin merkityksestä yksilön jokapäiväisessä elämässä socialisaatiomallien, sääntöjen sekä esikuvien kadottaessa arvoaan. Eletty symbolinen todellisuus ja socialisaatioperusta muuttuvat ja määrittelevät näin uudeksi myös yhteiskunnallisen todellisuuden kokemista.

On tärkeää tiedostaa, että elinympäristöön juurtumaton identiteetti saattaa tuottaa sosiaalista irrallisuutta ja lisätä sosiaalisia ongelmia (Karvonen & Kauppinen 2009, 475).

Näin ollen harvaan asutulla seudulla elinympäristöön tunnetasolla vahvasti kiinnittyneiden nuorten kaupunkiin muuttaminen voi Farrugian (2016, 848) mukaan muodostua monimuotoiseksi, haasteelliseksi ja ristiriitaiseksi prosessiksi heidän elämässään. Yhtenä syynä tähän voi Luodon (2016, 213) mukaan olla elinympäristön symbolinen merkitys tärkeiden arvojen säilyttämisen ja uusintamisen kannalta. Enenevissä määrin sosiaalista pääomaa säilyttävä rakenne perustuu kuitenkin lyhytaikaisuuteen esimerkiksi kausiluontoisuuden tai elämänvaiheista johtuvan liikkumisen vuoksi.

Elinympäristö vaikuttaa fyysisten puitteidensa ja sosiaalisten yhteyksiensä avulla ihmisen identiteetin muodostumiseen ja siihen, miten hän näkee itsensä suhteessa muihin. Yksilö voi siten kokea joko osallisuutta tai sivullisuutta elinympäristöönsä. Esimerkiksi omaan asuinalueeseen liittyvä jyrkkä sosiaalinen kontrolli voi tuottaa sivullisuuden tunteen, jolloin yksilö saattaa kokea tilanteen kuormittavana. (Jovero & Horelli 2002, 13-14.) Nuoren antama merkitys asuinalueelleen vaihtelee sen mukaan, miten hän on hyväksynyt sen. Paras elinympäristö nuorelle on sellainen, joka on hänen arvojensa, tarpeidensa sekä päämääriensä mukainen. Matka tällaiseen elinympäristöön saattaa kulkea kuitenkin väliaikaisten asuinpaikkojen kautta esimerkiksi nuoren muuttaessa maaseudulta kaupunkiin hänen tuntiessa itsensä siellä sivulliseksi. (Jovero & Horelli 2002, 55.) Nurmi (1995, 270) huomauttaakin, että osalle nuorista aiheutuu vaikeuksia siirryttäessä tutusta kulttuurista selkeästi erilaiseen elinympäristöön.

Tolonen (2008, 240) lisää, että osa nuorista ei siirry, vaan elämässään vähään tyytyen jää kotipaikkakunnalleen eikä aseta itselleen tavoitteita. Siirtymävaiheessa muuttaminen oppilasasuntolaan suoraan peruskoulun jälkeen voikin olla monelle nuorelle liian kova paikka, mikäli siihen ei ole riittävästi käytännöllisiä ja sosiaalisia kompetensseja. Nuoren perheeltä se vaatii materiaalisia resursseja. (Herranen & Harinen 2008, 9-10.) Halosen (2016, 114, 118) mukaan etäältä kasvukeskuksista kaupunkiin muuttaminen saattaa olla ahdistava kokemus aiheuttaen vaikeuksia arjen sujumisessa, eikä tilannetta helpota mahdollisen leimaamisen vuoksi koitua tunne toiseudesta. Toisaalta muuttaminen takaisin kotipaikkakunnalle voi lannistaa ja heijastua negatiivisesti nuoren hyvinvointiin. Sosiaalinen vetäytyminen saattaa johtua persoonallisista tekijöistä, sillä Nurmi (1995, 270) mainitsee kaverisuhteissa ilmenevän perityn sosiaalisen arkuuden,

masentuneisuuden sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyvät epäsuotuisat kokemukset. Nuoren itsetuntoon nämä saattavat vaikuttaa heikentävästi lisäten sosiaalista ahdistuneisuutta.

Kotipaikkakunnalle jääminen on sekä sosiaalista että horisontaalista, ja sen syinä voivat etäällä kasvukeskuksista asuvilla nuorilla olla luontoon itsessään liittyvät asiat, kuten väljä elinympäristö ja rauhallinen luonto (Sörensen & Pless 2017, 9S; Tuuva-Hongisto 2018, 27). Etäällä kasvukeskuksista asuminen on vaihtoehtojen rajaamista, sillä Armila (2016, 72-73) ja (Soininen 1998, 44) toteavat nuorten kieltäytyvän tietoisesti asioista, joihin heillä ei arjessa ole mahdollisuuksia. Toisaalta kasvukeskusten ulkopuolella asuvilla nuorilla voi olla sellaisia läheisesti luontoaktiviteetteihin liittyviä harrastuksia, joita kasvukeskuksissa asuvat eivät voi asuinpaikkaa lähellä harrastaa (Kiilakoski 2016, 61). Luonnon merkitys käy ilmi Kuhmosen ym. (2014, 105) tutkimuksesta syvälle maaseudulle sijoittuvana ilmiönä.

Elämänarvojen painottuessa tällä tavalla Laitinen ja Pohjola (2001, 72, 179-180) toteavat harvaan asutulla seudulla sopeutumisen niukkuuteen vaatimattoman elämäntavan mukaisesti olevan niin arkinen asia, että sen keskellä eläviltä se jää tiedostamatta. Siitä ei myöskään purnata (Armila 2016, 72). Farrugia (2016, 848) korostaa nuorten materiaalista eriarvoisuutta ja symbolisia merkityksiä harvaan asutulla seudulla kasvukeskuksiin verrattuna. Nuoret näkevät mahdollisuutensa niiden arvojen, asenteiden ja resurssien mukaisina, joita heille on kehittynyt elämänkulkunsa määrittämien kokemusten mukaisesti (Helve 2005, 198-199; Tolonen 2008, 229). Nuorten tekemien valintojen ymmärtäminen edellyttää sen vuoksi tarkkaa perehtymistä heidän sosiaalisiin, materiaalsiin ja paikallisiin elinolosuhteisiin (Tolonen 2005, 357).

Puuronen (2006, 81-82) huomauttaa yhteiskunnallisen tulkinnan nuorista unohtavan tämän seikan ja tarjoavan sen tilalle yhteiskunnan hyväksi katsomia arvoja. Tämä johtuu siitä, että kapitalismi on karkottanut perinteisen kulttuurin mukaisen elämäntavan sille ominaisine malleineen (Puuronen 2000, 143). Kasvukeskusten näkökulmasta niiden ulkopuolella asuvien elämänlaatu saattaa siksi näyttää lohduttomalta (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 23). Niukka elämäntapa ei ole välttämättä huono asia, sillä Louhela (2016, 53) kritisoi ihmisten välisestä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ajatuksia pois vievää

kulutuskeskeistä elämää. Kulutuksen vähentäminen lisäisi ihmisten sosiaalista hyvinvointia ja tasa-arvoa.

Karvonen ja Kauppinen (2009, 470) kirjoittavatkin, että yksilön hyvinvoinnin merkitystä yhteiskunnallisessa osallisuudessa ja siitä erkaantumista korostetaan useissa eri malleissa. Harvaan asutulla seudulla yksilön elämänpiirin hyvinvointi muodostuu arkielämästä ja siihen läheisesti liittyvästä elinympäristöstä, jota kauemmaksi ei ole tarvetta lähteä ajanvietettä hakemaan (Tuorila 2006, 48). Näin ollen hyvinvoinnin kannalta asuinpaikka voi olla palveluja, koulutusta tai työllistymistä tärkeämpi asia (Lanas 2008, 66). Nuoret kokevatkin harvaan asutun seudun arkielämässään hyvänä ja tärkeänä elinympäristönä, joka ei ole syrjässä (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 33-34, 72).

Kun kasvukeskusten ulkopuolisia harvaan asuttuja seutuja tarkastellaan yhteiskunnan rakenteiden ja tuotettavien palveluiden kehyksissä, ne sijoittuvat monenlaisesta puutteesta kärsiville reuna-alueille. Nämä yhteiskunnan marginaalisiksi määrittämät olosuhteet mahdollistavat nuorten harrastamista, opiskelemista, työskentelemistä, kulkemista ja kaverisuhteita erilaisiksi keskuksiin nähden. Tällöin harvaan asuttu seutu näyttäytyy ulkopuolisin silmin periferiana, jossa elämisen edellytykset ovat heikot. (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 33-34, 72.) Lanan ym. (2013, 385, 396-397) huomauttavat harvaan asutulle seudulle asumaan jäämisen olevan tietoinen valinta, joka olosuhteiden vuoksi ja niiden muuttuessa on tehtävä aina uudelleen. Wierenga (2011, 382) varoittaa väheksymästä ja syyllistämästä harvaan asuttujen seutujen ihmisiä heille tärkeässä elinympäristössä ja kehottaa sen sijaan kunnioittamaan ihmisarvoa sosiaalisten muutosten keskellä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusasetelman muodostaminen

Tämän tutkimuksen tehtävänä on tuottaa tietoa sosiaalisen pääoman rakentumisesta etäällä kasvukeskuksista asuvien pienen lappilaisen kunnan nuorten aikuisten miesten keskuudessa. Luvussa 2.3 totesin harvaan asutun seudun näyttävästi yhteiskunnassamme vallitsevien kulttuuristen odotusten mukaisesti tyypillisesti alueena, josta nuorten on ammattiin kouluttautuaan ja työllistyäkseen lähdettävä kasvukeskuksiin. Kotipaikkakunnan tarjoamien ammatillisten kouluttautumismahdollisuuksien ollessa vähäiset, nuorille lähteminen toiselle paikkakunnalle jopa satojen kilometrien päähän kotoa voi olla tilanteen sanelema pakko. Nuoruus voi näyttäytyä tällöin yhteiskuntaa kohtaan velvollisuuksina, ei niinkään omien unelmien toteuttamisena.

Alueellisten erojen, nuorten yksilöllisten elämäntietojen ja persoonallisten tekijöiden vuoksi siirtymävaihe ei kuitenkaan toteudu kaikilla nuorilla lineaarisesti peruskoulusta työelämään. Siirtymävaiheen pitkittymisestä on tullut nuoria yleisesti koskettava ilmiö eikä ainoastaan kasvukeskusten ulkopuolella asuvien nuorten keskuudessa. Kyse on jälkimodernin aikakauden aikaansaamasta pitkittyneestä nuoruudesta (Levy & Bühlmann 2016, 37-38). Silti siirtymävaiheen toteutuminen kaikille nuorille yhteiskunnassa vallitsevien kulttuuristen odotusten tarkoittamalla tavalla edellyttää päämäärätietoisuutta ilman yllättäviä muutoksia (Aapola & Ketokivi 2013, 10-11).

Tutkimusperinteiden rinnalla tutkimukseni ei noudata nuorten siirtymävaiheiden osalta yhteiskunnan kulttuuristen odotusten mukaisia näkemyksiä lineaarisuudesta ja katkeamattomista toinen toistaan seuraavista koulutuksen ja työelämään kuulumisen jaksoista. Mielenkiintoni kohdistuu siirtymävaiheessa kotipaikkakunnalleen asumaan jääneisiin nuoriin, joiden päätös rajoitti heidän vaihtoehtojaan ammatillisen tutkinnon suorittamiselle sekä mahdollisuuksille työllistyä. Tutkimukseni nuoret eivät siten vastanneet yleisiin odotuksiin kasvukeskuksiin lähtemisestä. Näen tutkimuksessani nuorten aikuisen siirtymävaiheen jälkimodernin näkemyksen mukaisesti pitkittyneenä ja katkoksia sisältävänä elämänvaiheena, joka voi olla hyvinkin yksilöllinen.

Tutkimukseni keskeisenä käsitteenä toimii sosiaalinen pääoma, jota tutkin etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten aikuisten miesten keskuudessa heidän siirtymävaiheeseen. Tutkin sosiaalisen pääoman rakentumista ja sen tuottamia merkityksiä nuorten siirtymävaiheen valinnoille nuorten aikuisten miesten keskuudessa. Tutkimuskysymykseni ovat:

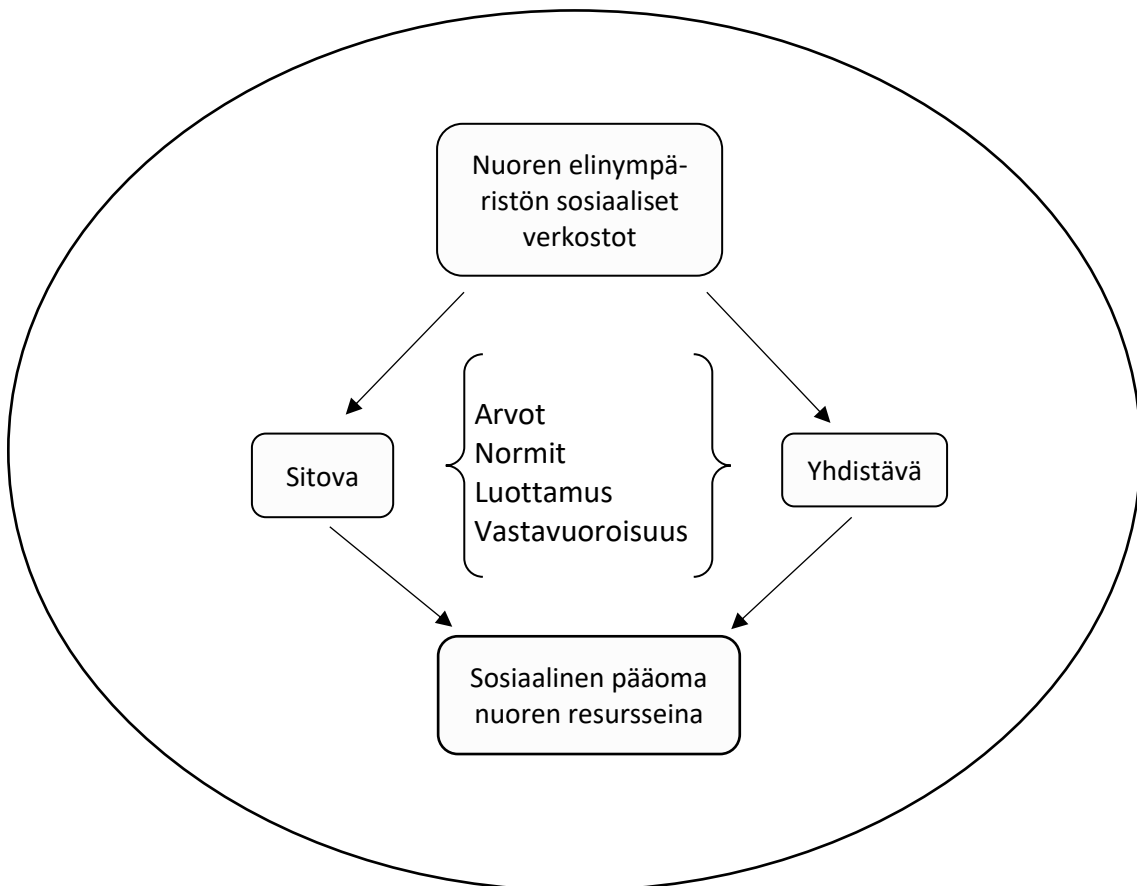
- 1) Miten sosiaalinen pääoma rakentuu etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten keskuudessa?
- 2) Mitä merkityksiä sosiaalisella pääomalla on nuorten siirtymävaiheen valinnoille?

Ensimmäisen tutkimuskysymykseni mukaisesti kiinnitän huomion kasvukeskuksista etäälle. Tutkimuksessani se tarkoittaa nuorten sosiaalista pääomaa rakentavien tekijöiden kuvaamista Lapissa sijaitsevalla paikkakunnalla, joka Karvosen ja Kauppisen (2009, 476) mukaan Itä-Suomen kuntien tavoin kuuluu vaatimattoman elintason ja huonosti voivien kuntien joukkoon. En tarkastele tutkimaani ilmiötä tämän kategorisoinnin raameissa vaan näen sosiaalisen pääoman ensisijaisesti nuorille hyvinvointia tuottavana ilmiönä, joka suureksi osaksi rakentuu muista tekijöistä kuin ammatillisista kouluttautumis- ja työllistymismahdollisuuksista sekä palveluista. Tarkastelen tutkimuksessani nuorten sosiaalisen pääoman rakentumista paikallisessa kontekstissa.

Toisessa tutkimuskysymyksessäni pyrin löytämään sosiaalisen pääoman tuottamia merkityksiä nuorten siirtymävaiheen valinnoille. Ymmärrän sosiaalisen pääoman paikkasidonnaisena ilmiönä ja haluan saada selville, millaisia merkityksiä sen rakentuminen tuotti nuorille kotipaikkakunnalta lähtemisen ja sinne jäämisen jännitteissä. Tutkimukseni nuorille kouluttautuminen ammattiin ja työllistyminen olisi edellyttänyt muuttamista pois kotoa ja tutkijana olen kiinnostunut sosiaalisen pääoman mukautumisesta tähän tilanteeseen. Tutkimukseni kontekstina on nuorten suhde fyysisessä päivittäisessä elinympäristössä toimiviin verkostoihin etäällä kasvukeskuksista.

Määrittelen tutkimuksessani sosiaalisen pääoman Colemanin (1988) tavoin verkostojen jäsenyyksiin perustuviksi yksilön resursseiksi. Ymmärrän sosiaalisen pääoman rakentuvan tiiviiden verkostojen jäsenten yhteisten normien, keskinäisen kontrolloinnin ja luottamuksen perusteella. Tämän lisäksi käsittelen sosiaalisen pääoman rakennetta

Putnamin (2000) jaottelun mukaisesti niin, että tulkitseen yhdistävän sosiaalisen pääoman tuovan erilaisen taustan omaavia ihmisiä yhteen sitovan sosiaalisen pääoman perustuksessa tietyn ryhmän tiiviisiin sosiaalisiin suhteisiin. Tutkimusasetelmana sosiaalisen pääoman tekijät ovat kuvion 2 mukaiset.

Kuvio 2. Sosiaalinen pääoma tässä tutkimuksessa

Sekä yhdistävässä että sitovassa sosiaalisessa pääomassa arvojen, normien, luottamuksen ja vastavuoroisuuden asema voi sosiaalisissa suhteissa muodostua erilaiseksi. Sitova sosiaalinen pääoma muodostuu nuoren lähipiirin sosiaalisista suhteista, kun yhdistävää sosiaalista pääomaa ilmenee puolestaan muissa nuoren sosiaalisissa verkostoissa, esimerkiksi harrastustoiminnassa. Siirtymävaiheessa nuoren elinympäristön vaihtuminen toiseksi asettaa haasteita sosiaalisesta pääomasta saataville resursseille.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimukseni aineisto on kerätty Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden sosiaalityön pääaineen toteuttamassa ja Kelan rahoittamassa ”Nuorten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa” -tutkimushankkeessa. Tutkimuksessa pyrittiin haastattelemaan tietoa sosiaalisen kuntoutuksen palveluita käyttävien lappilaisten 18-25 -vuotiaiden nuorten osallisuutta haittaavista ja hyödyttävistä tekijöistä sekä nuorten että palvelujärjestelmän näkökulmasta. Haastateltavat valittiin sosiaalisen kuntoutuksen palveluja tarvitsevista työn ja koulutuksen ulkopuolella eripituisia ajanjaksoja viettäneistä nuorista. Nämä nuoret tavoitettiin kuntien sosiaalityöntekijöiden nimeämien yhteyshenkilöiden kautta keväällä 2015. Yhteyshenkilöt saatiin nuorten työpajojen ohjaajista. Työpajan ohjaaja valitsi nuoret haastateltaviksi heidän suostumuksensa perusteella ja nuorilta pyydettiin lisäksi suostumus haastattelujen nauhoittamiseen. (Romakkaniemi ym. 2018, 24-27.)

24 nuorta osallistui noin yhden tunnin mittaiseen yksilöhaastatteluun yhden kerran. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina temahaastatteluina, joiden teemana oli nuorten elämäntapa. Nuoret kertoivat haastatteluissa elämäntapastaan yleisesti mutta myös harrastuksistaan, sosiaalisista verkostoistaan ja suhteistaan lähipiiriin. Nauhoitetuista haastatteluista kertyi litteroitua tekstiä noin 600 sivua. (Romakkaniemi ym. 2018, 24-27.) Tämän tutkimuksen kahdeksan haastatteluista muodostava osa-aineisto sisältää tekstiä 215 sivua (2,5 cm marginaalit, 1,5 riviväli).

Haastatteluista nuorista yksi oli juuri ennen haastattelua täyttänyt 26 vuotta muiden ollessa 18-25 -vuotiaita. Kyseessä on yhden kunnan työpajalla työskennelleistä nuorista valikoitunut pieni aineisto mutta pidän sitä kuitenkin monipuolisena sosiaalisen pääoman rakentumisen kannalta. Valitsin kaikki haastattelut samalta Lapissa sijaitsevalta paikkakunnalta sen vuoksi, että halusin tutkia sosiaalisen pääoman merkityksiä nuorten päivittäisessä elinympäristössä yhden kunnan alueella. Tässä yhteydessä nuorten miesten valikoituminen heidän sukupuolensa osalta tutkimukseeni tapahtui sattumalta. Tutustuin haastatteluaineistoon vasta teoreettisen viitekehyksen muodostamisen jälkeen, koska en halunnut sen ohjaavan teoreettisen viitekehyksen kirjoittamista.

Nuorten miesten syrjäytymisestä on uutisoitu ajoittain ja usein institutionaalista näkökulmasta. Halusin antaa äänen etäällä kasvukeskuksista asuville nuorille ja heidän tulkinnoilleen sosiaalisen pääoman merkityksestä pitkittyneessä siirtymävaiheessa. Osa-aineisto koostuu haastattelujen aikaan työpajalla erinäisistä syistä työharjoittelussa, työkokeilussa, palkkatuella tai kuntouttavassa työtoiminnassa olleista nuorista. Heidän elämänsä ei noudattanut peruskoulun jälkeisen siirtymävaiheen osalta yhteiskunnan valmiiksi viitoittamaa tietä ammatillisiin opintoihin ja sieltä suoraan työelämään. Sen sijaan haastatellut nuoret kuvailivat siirtymävaiheensa sisältäneen eripituisia katkoksia opintojen keskeyttämisen, ilman opiskelupaikkaa jäämisen, terveydellisten syiden tai työttömyyden vuoksi. Kaksi nuorista oli suorittanut ammatillisen tutkinnon, toinen heistä myös ylioppilastutkinnon ja he pohtivat työllistymisen vaihtoehtoja.

Nuorista kolme oli keskeyttänyt ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja heistä yksi oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Yksi näistä nuorista opiskeli haastatteluhetkellä ammatillista tutkintoa kotipaikkakunnallaan ja tutkinnon saatuaan hän suunnitteli jatkavansa opintoja. Toinen kahdesta muusta nuoresta oli lähdössä armeijaan ja opiskelemaan sen jälkeen, ja toisella hakuprosessi oli käynnissä. Kolmella nuorella ammatillinen koulutus oli haastatteluhetkellä vielä aloittamatta ja kaksi heistä oli keskeyttänyt lukion. Toisella lukion keskeyttäneistä ei ollut tarkempia suunnitelmia hakeutua ammatilliseen koulutukseen. Kahdella muulla ilman ammatillista tutkintoa olleella nuorella hakuprosessin käynnistäminen oli haastattelun aikaan suunnitelmassa tai käynnissä. Haastatteluhetkellä kaikki nuoret asuivat vanhempiensa luona. Tutkimusaineisto antaa haastateltujen nuorten miesten elämänsästä ja siirtymävaiheen valintoja koskevista suunnitelmista hyvin moninaisen kuvan.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Teemahaastattelulle keskeistä on kerronnallisuus. Puolistrukturoitu haastattelumuoto sisältää samat teemat kaikille haastateltaville kysymysten järjestyksen ja niiden esittämistapojen vaihdellessa. (Tiittula & Ruusuvaori 2005, 11-12.) Haastattelut eivät ole Hyvärisen (2010, 90) mukaan yleensä valmiita kertomuksia vaan ne sisältävät kerronnallisia osia, joista voidaan muodostaa ajallisesti etenevä kertomus. Yksi haastattelu muodostuu

yhdestä kertomuksesta tai useammasta pienestä kertomuksesta. Kerronnallisuus kuuluu myös narratiiviseen kuvaamiseen, joka tarkoittaa todellisuudessa tapahtuneiden tapahtumaketjujen konstruoimista kertomuksista tarinoiksi (Heikkinen 2018, 174-176; Hänninen 2018, 188). Tarina ei siis sisälly kertomukseen valmiina, vaan tutkijan on tulkittava ja muodostettava se tekstistä (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 189-191). Konstruoimisella Burr (1995, 5-7) viittaa sosiaaliseen konstruktionismiin. Sen asema tutkimuksessani on toimia tietoteoreettisena perustana ja metodologisena taustateorianana.

Valitsin tutkimusmenetelmäksi narratiivisen analyysin. Polkinghorne (1988, 13-14, 117) tarkoittaa narratiiveilla tarinoita, joiden tuottaminen on ihmisille luonnollinen keino tulkita kokemuksiaan ja antaa niille merkityksiä. Ajallisesti narratiiveilla tarkoitetaan enustamattomia menneisyyden tapahtumia, joiden eteneminen tapahtuu jaksoittain. Narratiivisen analyysin tarkoituksena on ymmärtää tapahtumien välisiä kytköksiä ja niihin liittyviä kokemuksia. Tämä tapahtuu tulkitsemalla tarinan kertojan ja yleisöä edustavan kuulijan yhdessä luomia merkityksiä vuorovaikutuksellisessa haastattelutilanteessa. (Bruner 1986, 11-15; Erkkilä 2008, 205.) Tutkimuksessani tulkitseen siten kertojan ja haastattelijan yhdessä tuottamaa haastatteluaineistoa. Tulkinnoissani pyrin mahdollisimman hyvin ymmärtämään sosiaalisen pääoman rakentumista ja sen tuottamia merkityksiä nuorten tarkoittamalla tavalla.

Ymmärrän tutkimuksessani kertomuksen tarinaa laajempänä tapahtumien kokonaisuutena ja että yhdestä kertomuksesta on muodostettavissa useampia tarinoita. Toteutan narratiivisen analyysin juonentamalla haastatteluaineistosta tarinatyyppejä. Muodostan tarinatyyppien teemat useamman nuoren haastattelun sisältämien tapahtumien kerronnallisista jaksoista. Bruner (1986, 11-13) erottaa tällaisen teemoittelun avulla tapahtuvan tarinatyyppien muodostamisen tutkimuksessa narratiivien analyysiksi, jossa tutkittavaa ilmiötä luokitellaan.

Juonentamisessa kyse on hermeneuttisesta prosessista, jossa kerros kerrokselta pyritään kohti syvempää ymmärrystä (Polkinghorne 1988, 143). Heikkisen (2018, 181) mukaan narratiivisessa analyysissä tarinalla on alku, keskikohta ja loppu. Juonen kannalta keskeistä on selittää muutoksen tapahtuminen kronologisesti alun ja lopun välillä (Polkinghorne 1988, 117). En pidä tutkimukseni nuorten tarinatyyppejä kuitenkaan täysin

tämän jaottelun mukaisina, sillä näen niiden tapahtumaketjuissa säröjä, katkoksia ja paluuta entiseen. Juonentamani tarinatyyppit noudattavat Heikkisen jaottelua vain siltä osin, mitä kohtaa nuorten elämänculusta tarkastelen.

Haastattelujen sisältämiä kerronnallisia jaksoja ei tarvitse tyhjentää narratiiviseen analyysiin, vaan Hännisen (2018, 189) mukaan analyysin tekeminen on sovellettava omaan tutkimukseen sopivaksi. Haastateltavien on tärkeää antaa kertoa asioista heille ominaisella tavalla tapahtumien subjektiivisten merkitysten sekä niistä jäsenyvien syy-seuraussuhteiden löytämiseksi. Narratiivisessa analyysissa ymmärrän tiedon rakentumisen sosiaalisen konstruktionismien mukaisesti, jolloin tietoa pidetään epistemologiselta kannalta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielellisesti ja kulttuurisesti rakentuvana. Kieli on sosiaalista konstruktionismia ja kertomuksia yhdistävä tekijä ja sen avulla luodaan sekä määritellään toiminnalle ehtoja ja kehyksiä. Kielen avulla kuvataan puheenaiheen lisäksi itseä, toisia ja aikaa, johon liittyy kulttuurisia sekä sosiaalisia rakenteita ja toimintatapoja. (Gergen & Gergen 2003, 15-16; Heikkinen 2018, 176-180.)

Sosiaalinen todellisuus rakentuu sosiaalitieteissä ontologisesti eri tavalla kuin luonnontieteissä, jossa ihmismielen ulkopuolista todellisuutta pidetään olemassa olevana (Heikkinen 2018, 177). Gergenin (1994, 202) mukaan tällöin tulee pohdittavaksi sosiaalitieteellisen tiedon olemassa olemisen sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa käytettävän kielen yhteys toisiinsa. Burr (1995, 5-7) näkee käytettävän kielen olevan relatiivista, riippuvaista käyttäjistään ja olevan sidoksissa aikaan sekä paikkaan. Tähän Raatikainen (2004, 42-44) lisää, että tiedollisessa relativismissa totuus rakentuu eletyn kulttuurin ja uskomusjärjestelmän kontekstissa. Sosiaalisesta todellisuudesta voidaan siten konstruoida monia versioita.

Kuusela (2000, 19-20) kuvailee sosiaalista konstruktionismia laajaksi ja monimuotoiseksi suuntaukseksi jakaen sen vahvoihin ja heikkoihin ominaisuuksiin. Heikko konstruktionismi on kontekstuaalinen ja siinä kielen avulla luodaan sekä kuvataan todellisuutta. Vahva konstruktionismi taas pitäytyy kielen rakentumisessa sen sijaan että keskittyisi pohtimaan todellisuuden olemusta. (Kuusela 2002, 55.) Burr (1995, 3-5) edustaa enemmän heikkoa suuntausta sosiaalisesta konstruktionismista pitäen sen tarkoituksena valitsevien totuuksien kyseenalaistamista. Tämän perusteella tutkimukseni edustaa

heikkoa konstruktionismia sillä tarkastelen sosiaalisen pääoman tuottamia merkityksiä nuorille paikallisessa kontekstissa. Tarinallisesta tutkimusmenetelmästä johtuen en tavoittele tulkinnoillani merkitysten yleistämistä vaan ajattelen niiden olevan voimassa ai-noastaan nuorten paikallisessa yhteisössä. Haastateltujen nuorten tarinat ovat siten si-doksissa niihin konteksteihin, joissa nuoret ovat ne kertoneet.

Alasuutarin (2007, 163, 173) mukaan elämänkulun kertomisella pyritään rakentamaan minuutta ja luomaan sille jatkuvuutta. Minuutta ei voida tarkastella objektiivisesti, koska se on osa sosiaalista ja paikallisesti elettyä todellisuutta. Tutkimuskysymysten avulla on pyrittävä löytämään niiden etsimisellä tavoiteltava todellisuus (Perttula 2008, 136). Tutkijana tehtäväni on tämän asetelman mukaisesti pyrkiä ymmärtämään nuorten haastat-teluhetkellä elämää todellisuutta, siihen liittyvää kokonaisuutta ja sen moninaisuutta. Koen tämän haasteelliseksi sen vuoksi, että en haastatellut nuoria työpajalla. Haastatte-lutilanne on ollut jokaisen nuoren kohdalla omanlaisensa. Sosiaalisessa konstruktionis-missa yksilöiden omien intressien nähdään siten vaikuttavan tiedon muodostumiseen ja maailman katsomisen tapoihin (Burr 1995, 5-7). Siksi on luonnollista, että erilaisen taustan omaavat ihmiset uskovat perustellusti eri asioihin (Raatikainen 2004, 67).

Kertoja pyrkii siis käyttämänsä kielen avulla siirtämään kuulijalle kertomuksina elämänsä sosiaalisen kontekstin merkitykselliset asiat. Tässä yhteydessä kertoja ja kuulija tuotta-vat kertomuksen yhdessä. (Kiviniemi 2018, 85; Riessman 2001, 74-75.) Haastatteluai-neisto kerätään ainutkertaisissa olosuhteissa haastattelijan ja haastateltavan kesken, jonka vuoksi se soveltuu vain kyseiseen tutkimusasetelmaan (Hänninen 2018, 194). Heikkisen (2018, 184) mukaan tämä tarkoittaa sitä, että perinteisen tutkimuksen luotet-tavuuden kriteerinä reliabiliteetti ei sovi sellaisenaan narratiiviseen tutkimukseen. Nar-ratiivisessa tutkimuksessa on siksi sovellettava perinteisestä tutkimuksesta poiketen eri-laista näkemystä olemassa olevasta todellisuudesta eli tarkasteltavaksi tulee konstruk-tionismi ontologisena kysymyksenä. Raatikainen (2004, 69) kritisoikin havaintoihin pe-rustuvaa totuutta varmana ja lopullisena tieteellisenä totuutena. Gergen (2009, 222) ei edes pohdi tiedon olemassa olemista siihen liitetyn kontekstin ulkopuolisena totuutena.

Tarinan muodostumisessa henkilöhahmot ja tapahtumapaikat ovat tärkeitä. (Heikkinen 2018, 174-176). Tutkielmani aineistossa tärkeimpiä henkilöhahmoja ovat nuoret ja

heidän lähisukulaisensa sekä nuorten ystävät. Tapahtumat sijoittuvat pääsääntöisesti nuoren kotipaikkakunnan päivittäiseen elinympäristöön, jonka lisäksi osa nuorista ker-
too tapahtumien kulusta opiskelupaikkakunnallaan. Pidän paikallisuutta sosiaalisen pää-
oman tuottamien merkitysten kannalta tutkimuksessani tärkeänä. Perttula (2008, 117,
119) korostaa tutkijan roolia elämäntilanteiden kartuttamien kokemusten tutkimisessa,
jossa todellisuus tulee merkitykselliseksi vain suhteessa aikaan ja paikkaan. Myös Burr
(1995, 5-7) toteaa kulttuurin vahvan vaikutuksen ihmisen ajattelulle.

Berger ja Luckmann 1994, 100–101) huomauttavat, että yksilöt voivat aina maailmaa
katsoessaan vaihtaa näkökulmaa sillä se maailma, johon he ovat sosiaalistuneet ei ole
tyhjentävä. Pidän tätä mielenkiintoisena kysymyksenä tutkielmani nuorten kannalta sen
vuoksi, että osa heistä muutti toiselle paikkakunnalle opiskelemaan. Alasuutarin (2007,
173) mukaan minän konstruoidun luonteen tiedostaminen helpottaa kuitenkin sen uu-
distamista. Toisaalta pohdin arvojen merkityksiä ja niiden pysyvyyttä asuinpaikan valit-
semisessä.

Laadullinen tutkimus edellyttää Ruusuvuoren ym. (2010, 19-20) mukaan aina tutkijalta
myös omiin valintoihin perustuvaa tietoista tulkintaa. Tutkijan ei ole mahdollista siirtää
tutkittavien ajatuksia kirjoittamaansa tutkimusraporttiin sosiaalisesta todellisuudesta
sellaisina kuin tutkittavat ovat ne haastatteluhetkellä kertoneet. Heikkinen (2018, 184-
185) korostaa tutkijan tiivistä osallisuutta ihmisten sosiaalista todellisuutta kuvailevassa
tutkimuksessa. Tutkijaa ei voida siten irrottaa tutkimuksesta kokonaan erilliseksi olen-
noksi, sillä täydellistä objektiivisuutta ei voida saavuttaa laadullisessa tutkimuksessa. Tä-
män vuoksi valideetti ja reliabiliteetti eivät sovi sellaisinaan tutkimukseen, jossa tutki-
jan on merkityksiä tutkiessaan pyrittävä ymmärtämään tutkimuskohdettaan.

4.4 Narratiivisen analyysin kulku

Käyn seuraavaksi läpi laatimani narratiivisen analyysin vaihe vaiheelta. Analyysini perus-
tuu sivuilla 25 ja 36 esittämiini kuvioihin siten että sivulla 25 kuvailin sosiaalisen pää-
oman rakentumisen kokonaisuudessaan. Tämän jälkeen sivulla 36 tarkensin omien tut-
kimuskysymysteni ja haastatteluaineiston ohjaamina sosiaalisen pääoman

muodostumisen tutkimuksessani. Merkitsin kuvioon kaksi siinä esiintyvät sosiaalisen pääoman osatekijät eri väreillä, jonka jälkeen luin aineiston huolellisesti etsien siinä näillä väreillä merkitsemiäni sosiaalisen pääoman tekijöihin viittaavia ilmaisuja. Merkitsin löytämäni ilmaisut aineistoon käyttäen samoja värejä kuin kuviossa. Pystyin näin toimimalla muodostamaan kokonaiskuvan nuorten sosiaalisen pääoman rakenteesta ja minun oli helpompi palata myöhemmin aineistosta merkitsemiini kohtiin.

Seuraavaksi ryhdyin tarkastelemaan litteroituja haastatteluja excel -tiedostona. Luin haastattelut uudelleen läpi löytääkseni niistä sellaista juonenkäänteisiin viittaavaa teemaattista kerrontaa, joka sisältäisi etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten sosiaalisen pääoman rakenteen sekä sen siirtymävaiheelle tuottamien merkitysten kannalta oleellisia ilmaisuja. Merkitsin tällaiset ilmaisut samoilla väreillä kuin kuviossa kaksi jokaiseen haastatteluun erikseen. Tähän saakka tein narratiivien analyysia.

Siirryin sen jälkeen työstämään narratiivista analyysia tavoitteena tarinatyyppien muodostaminen. Koin tämän vaiheen varsinkin eettisyyden kannalta vaikeaksi koska minun oli tehtävä aineistosta tulkintoja. Palasin useita kertoja lukemaan aineistoa pohtien samalla tekemieni tulkintojen oikeutusta ja eettisiä perusteita aiheen sensitiivisyyden vuoksi. Pyrin välttämään sellaisten tulkintojen tekemistä, jotka loukkaisivat jollain tavalla nuorten elämäntilannetta ja siirtymävaiheen valintoja. Toisaalta koin, että minun oli tarkasteltava nuorten siirtymävaiheen valintoja suhteessa niihin kulttuurisiin odotuksiin, jotka yhteiskunnassamme vallitsevat. Asetelmana tämä muodosti eettisen jännitteen, jonka pyrin tiedostamaan tarinallisia tulkintoja muodostaessani narratiivisen analyysin jokaisessa vaiheessa.

Lisäsin excel -taulukkona olevaan aineistoon nuorten ilmaisujen viereen yhden sarakkeen ja nimesin siihen juonen käännekohdat. Nuorten käyttämät ilmaisut juonen käännekohdissa ovat osin hyvinkin päättäväisiä, kuten ”sitten päätin” tai ”pakko se on jotakin alkaa tekemään”. Tämän jälkeen järjestin samansuuntaisia käänteitä sisältävät ilmaisut omiksi ryhmikseen ja päätin muodostaa aineistosta kolme eri tarinatyyppiä. Ensimmäisessä tarinassa kuvailen nuorten päivittäisen elinympäristön etäällä kasvukeskuksista sekä nuorten sosiaalisen pääoman rakenteen. Toisessa tarinassa tulkiten sosiaalisen pääoman tuottamia merkityksiä nuorille ja kolmannessa tarinassa pyrin tuomaan esiin

sosiaalisen pääoman merkityksiä nuorten siirtymävaiheen valinnoille etenkin lähtemisen ja jäämisen muodostamisessa jännitteissä nuorten elämässä.

4.5 Tutkimuseettiset kysymykset ja tutkijan positio

Tutkijan tulee pohtia eettisiä kysymyksiä tutkimuksensa jokaisessa vaiheessa, sillä kaikilla tutkijan suorittamilla valinnoilla on eettinen merkitys. Tämä tarkoittaa eettistä harvintaa aina tutkimusaiheen valinnasta lähtien tutkimustulosten julkistamiseen ja niiden hyödyntämiseen saakka. (Pohjola 2007, 12.) Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen eettisistä arvoista tärkeimpiä ovat Pohjolan (2003, 58) mukaan ihmisarvon kunnioittaminen ja sosiaalisen vastuun kantaminen. Haastattelun aikana haastateltava saattaa tulla kertoneksi haastattelijalle sellaisia hyvin sensitiivisiä asioita, joita hän ei ole ennen kertonut kenellekään. Näin voi käydä haastateltavan eläytyessä vahvasti tarinaansa sitä kertoessaan. Tutkijan on kirjoitettava raportti niin, että hän ei loukkaa siinä haastateltavia. (Hänninen 2018, 204.)

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämäntilanne on sensitiivinen tutkimusaihe. Nämä nuoret on kategorisoitu yhteiskunnan taholta opiskelua ja työtä karttavaksi ilmiöksi itsenäistymistä ja aikuisuutta koskevien kulttuuristen ehtojen täyttämättömyyden vuoksi. Nuorilla saattaa olla pitkittyneeseen siirtymävaiheeseen ja työttömyyteen liittyvää häpeää ja siihen voi liittyä myös kokemuksia osattomuudesta, eriarvoisuudesta, epäonnistumisesta ja toiseudesta. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt eivät tällöin ehkä osaa arvioida tutkimukseen osallistumisen hyötyjä, haittoja tai riskejä. Vaikka tämä on tutkijan tehtävä, sen toteutumisen realistisuudesta ei ole täyttä varmuutta. (Rauhala ja Virokannas (2011, 241.)

Tutkimukseni nuoria haastatteluhetkellä yhdisti peruskoulun jälkeisen siirtymävaiheen pitkittyminen, jonka vuoksi he valikoituivat työpajalta haastateltaviksi. Pidän sitä työpajalla toteutettuun haastattelutilanteeseen vaikuttavana tekijänä. Kuvailen nuorten siirtymävaihetta opintoihin ja työelämään kulttuurisista lineaarisuuden odotuksista

poiketen katkonaiseksi. Tutkimuksellisenä sitoumuksena suhtaudun näihin nuoriin heidän ihmisarvoaan kunnioittaen ja heidän valintojaan arvostaen. En pidä siirtymävaiheen pitkittymistä heidän syynään vaan ajattelen sen johtuvan olosuhteiden pakosta. Kallio (2010, 168-171) huomauttaa, että tutkimuksessa tuotettu totuus alkaa elämään raportin kirjoittamisen jälkeen, jonka vuoksi tutkimusraportin kirjoittamiseen liittyvän vastuun tiedostaminen on tärkeää.

Tutkimukseni nuoret olivat siirtymävaiheessaan vielä matkalla kohti itsenäistä ja lähipiiristään riippumatonta elämää. Näen tämän luovan eettisiä jännitteitä kaikkien nuorten asuessa täysi-ikäisinä vanhempiensa luona vastoin vahvoja ikävaiheeseen kytkeytyviä kulttuurisia odotuksia. Raitakari ja Juhila (2011, 208-210) pitävät aikuisen yksilön elämäntilanteen määrittämistä hyväksyttäväksi eettisenä kysymyksenä silloin kun se ei täytä kulttuuristen odotusten mukaisia normeja vastuulliselle aikuiselle sallittavasta ja suotavasta elämästä. Vaikka tutkimukseni nuoret eivät täysi-ikäisinä olleet saavuttaneet taloudellista itsenäisyyttä vanhemmistaan, pidän tätä hyväksyttävänä heidän tilanteesaan. Tulkitsem tilanteen hyväksyttäväksi nuorten kotipaikkakunnan kouluttautumisen- ja työllistymismahdollisuuksien vähäisyyden perusteella.

Rauhala ja Virokannas (2011, 241) huomauttavat, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt eivät yleensä voi vaikuttaa tutkimuksessa käytettävien käsitteiden valitsemiseen vaan sen tekee tutkija. Niinpä eettinen vastuu kuuluu tältä osin tutkijalle. Käsitteet muodostavat tutkimuksen rungon teoriasta johtopäätöksiin ohjaten lähteiden valitsemista sekä kirjoittamista. Valituilla käsitteillä on erityisen suuri merkitys sosiaalityön nuoriin kohdistuvissa tutkimuksissa, joissa usein korostetaan nuorten ongelmia. (Pohjola 2003, 61-63.)

En pidä ongelmallisena tutkimukseni nuorten siirtymävaihetta. Nuorten ongelmia korostava pitkittyneen siirtymävaiheen tulkinta liittyy syrjäytymisen riskiin, joka yhteiskunnallisen ideologian mukaan tutkimukseni nuorten kohdalla pienentyisi muuttamalla kasvukeskukseen (Hartikainen 2016, 19). Pohjola (2007, 25) korostaa, että tutkijan käyttämällä ilmauksilla ja käsitteillä hän saattaa tiedostamattaan tulla uusintaneeksi jotain ryhmää

kohtaan olemassa olevia käsityksiä. Tutkimuksessani pyrin valitsemieni keskeisten käsitteiden avulla käyttämään sellaisia ilmaisuja, joilla teen tilaa ja luon oikeutuksia nuorten tekemille valinnoille. Pyrin siten tietoisesti eroon kulttuuristen odotusten mukaisista stereotyyppioista.

Näen sosiaalisen pääoman nuorten voimavarana, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin mahdollistajana ja sen ylläpitäjänä. Niemelä (2011, 17) kirjoittaa hyvinvoinnin resurssien käytettävissä olemisesta ja liittyy siihen yksilön hyvän olemisen ja hyvän tekemisen merkitykset. Operationalisoin tutkielmassani sosiaalisen pääoman käsitteen näiden merkitysten valossa nuorten asuinpaikkakunnan kontekstiin sijoitettuna. Pidän hyvää olemista ja hyvää tekemistä nuorille vahvasti arvosidonnaisina asioina ja siten tutkielmani kannalta keskeisinä hyvinvoinnin tuottajina arvojen muodostaessa sosiaalisen pääoman perustan. Niemelä (2011, 17, 21) kutsuu tätä hyvinvointietiikaksi korostaen samalla ontologisissa ja epistemologisissa kysymyksissä arvojen ja normien käsitteiden olennaisuutta.

Tutkimuksessa on kunnioitettava ihmisen yksilöllisyyttä, jonka lisäksi haastateltavan oma ääni on saatava näkyviin tutkimusraportissa (Hänninen 2018, 204). Pyrin huomioimaan tämän tulkitsemalla jokaisen nuoren haastattelua hänen yksilöllisenä kuvauksena sosiaalisesta todellisuudesta haastatteluhetkellä. Kyseessä on tutkijan positioon liittyvä haaste, sillä tutkijan roolissa liityn tiiviiksi osaksi tutkimustani. Kallion (2010, 166-167) mukaan tutkijan positio voi aiheuttaa tutkimusetiikkaan liittyviä ongelmia tutkimuksessa vääristäen tuloksia. Tutkimusmetodista ei ole apua, koska sen avulla tutkija ei voi saavuttaa ihmisen tajuntaa (Perttula 2008, 143). Narratiivisen tutkimuksen eettisyyteen tulee mielestäni kiinnittää erityistä huomiota tutkijan tekemien tulkintojen merkityksen vuoksi. Tulkintojen myötä haastateltavien kertomat asiat alkavat elämään.

Pohjola (2007, 12) korostaakin tutkijan tekemien valintojen seurausten merkityksellistä punnintaa sille olemassa olevalle todellisuudelle, jota hän tutkimuksessaan muodostaa. Raitakari ja Juhila (2011, 210) tarkoittavat tällä tutkijan positioon kuuluvaa moraalisten valintojen seurauksena tapahtuvaa vallankäyttöä. Ajattelen näiden valintojen olevan narratiivisessa analyysissä välttämättömiä mutta kuitenkin yksilön arvoja kunnioittaen.

Niemelä (2011, 15-17) pitää arvoja ihmisen ja yhteisön olemisen kannalta välttämättöminä, sillä arvot muodostavat hyvän elämän sosiaalisuuden ja toiminnallisuuden perustan ohjaamalla yksilön päämääriä ja periaatteita hyvinvoinnin tavoittelemisessa. Arvojen mukaan eläminen edellyttää sosiaalisten normien mukaan toimimista (Alasuutari 2007, 41-42).

Hyvä tutkimusetiikka edellyttää myös yksityisyyden ja tietosuojan varmistamista henkilöiden säilymiseksi tunnistamattomina läpi tutkimusprosessin ja tutkimusraportissa (Hänninen 2018, 204; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7). Tutkielmani aineiston henkilöitä ei voida tunnistaa tutkimusraportista, sillä muunnan heidän nimensä H1-H8 -termeiksi enkä mainitse haastatteluhetken asuinpaikkakuntaa nimeltä. Paikannan tutkimusraportissani nuorten kotiseuduksi pienen lappilaisen kunnan, jolloin lukija pysyy hahmottamaan riittävällä tarkkuudella tarinoiden tapahtumaympäristön. Nuorten kotiseudun lisäksi tapahtumia sijoittuu myös heidän opiskelupaikkakunnalleen, jota käsittelem tutkielmassani yleisellä tasolla pohjoissuomalaisena kaupunkina paikkakunnan nimeä kertomatta.

Säilytän nuoria koskevan paperisen haastatteluaineiston lukitussa kaapissa ja aineiston sähköiset versiot muistitikulla salasanan takana. Hävitän haastatteluaineistoa tutkielmani valmistumisen jälkeen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019, 7) eettisten periaatteiden mukaan tutkijan on kunnioitettava tutkimukseensa osallistuvien henkilöiden itsemääräämisoikeutta. Ymmärrän tutkielmani nuoret itsenäisinä, tahtovina ja toimivina subjekteina. Heidän suostumustaan haastatteluun pyydettiin ja heille kerrottiin tutkimukseen osallistumisen olevan vapaaehtoista.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 ”- - pieni paikkakunta, niin kaikki tuntee kaikki”

Kaikki tutkimukseni nuoret kertoivat asuneensa pienellä Lapissa sijaitsevalla paikkakunnalla koko ikänsä tai suurimman osan siitä. Osa heistä kertoi asuvansa kyläkeskuksen ulkopuolella. Paikallisuus kulkee mukana nuorten kerronnassa ja sen merkitys on heille tärkeä ennen kaikkea fyysisesti elettynä sijaintina. Luoto (2016, 213) korostaa elinympäristön symbolisten tekijöiden merkitystä. Niitä voivat olla esimerkiksi väljä elinympäristö ja rauhallinen luonto (Sörensen & Pless 2017, 95). Luonnon merkitys näkyy nuoren arvoissa ja intresseissä (Luukkonen 2016, 32-33).

- - No ihan, onhan täällä, täällähän on tosi mukava asua. Täällä on niin rauhallista ja tuntee ihmisiä. Tuomas

- - Ja sitten täällä [Kotipaikkakunta] tykkään siitä, että kun astut pihalle, niin sä olet tavallaan jo luonnossa. Sitä minä kaupungissa inhosin kaikkein eniten, että siellä piti erikseen lähteä. Täällä se on suoraan, kun astut ovesta ulos ja lähet vaikka joelle kalalle tai jotain, niin on heti siinä luonnossa. - - Kari

Pilkkiny vähän väliä ja kalastusta kesällä. Mehän asutaan sellaisen pienen järven rannalla niin siinä on lyhyt matka onkimaan tai. Mika

Nuoret ovat kiintyneitä kotipaikkakuntaansa, vaikka se pienuutensa vuoksi rajaa heidän mahdollisuuksiaan kouluttautumiseen ja työllistymiseen. Lapsuudenkodin merkitys on nuorille tärkeä ja peruskoulun jälkeisessä siirtymävaiheessa ajatukset lähtemisestä muualle merkitsevät vastentahtoista täytymistä.

Se on parasta, että tämä on kuitenkin koti, kun täällä on syntynyt. Niin se on ehkä paras. Huonointa on ehkä tämä pieneys, tämä on aika pieni paikka kuitenkin. Vesa

Tää on tällainen ihan mukava paikka, että kyllähän tällaisia kun asuu pikku paikassa niin siinä on tietenkin aina miinuspuolensa, että koulutustarjonta ja tällainen, että pitää mennä muualle niitten takia, et se on semmoinen odotuskin. - - Mika

No, onhan tämä sillai kyllä kans pieni kylä, että ei täällä ole kaikkea semmosta, mitä täällä vois olla. Mutta ihan mukava paikka asua. Kyllä mie tänne muutan takasin sitten, kun oon koulun käynyt. Juha

Nuorten kerronnan perusteella heidän siirtymävaiheensa käsittävät katkoksellisia ajanjaksoja. Koivusillan ja Rimpelän (2001, 169) mukaan ne pitkittävät nuoruutta hidastaen täyden itsemääräämisoikeuden saavuttamista. Työn ja koulutuksen ulkopuolisuuden viivästyttäessä nuorten itsenäistymistä, on vanhempien sosiaalisella ja taloudellisella tuella heille suuri merkitys. Nuoret ovat tuesta kiitollisia mutta toisaalta täysi-ikäisinä he kokevat avun vastaanottamisen vanhemmilta taakkana, josta halutaan irti.

Joo, asun kotona. Kun ei oo kunnon työtä ollut, niin ei oo mitään järkeä ottaa omaa asuntoa. Kuitenkin vanhemmat ovat suvaitsevaisia vielä siihen, että asun siellä. Teppo

*Onko aikomus armeijan jälkeen asua kotona, vai? Haastattelija
No, en tiä. Sillon ainakin ensimmäisenä yritän hankkiutua töihin. Yritän saaha jotain työtä, että pystysin asumaan yksin, että siihen on varaa sitten. Ettei 20-vuotiaana tarvi vanhempien maksaa kaikkia. Vesa*

- - Tästä mä en silleen voi muuta kun kuvitella siitä korvauksesta, että se on se työmarkkinatuki plus yheksän euroa päivässä. Niin et se omassa tilanteessa se on tosiaan voin kuvitella kun mä asun vanhempien kanssa ja mä niin kun suoraan sanottuna aika halvalla pääsen silleen että mitä osallistun yhteisasumiseen ja näin. Niin mut sitten voi vaan kuvitella, et sitten jos olis yksin asuva nuori tai näin niin sitten just ne summat, että miten niitten kanssa elää ja näin niin se on että ne on. Mika

Itsenäistymisen viivästyemisellä saattaa olla merkitystä myös riittävän sosiaalisen toimintakyvyn kehittymiselle (Kannasoja 2013, 28-29). Vanhempiensa luona asuva nuori saa sitovan sosiaalisen pääoman kautta resursseja sosiaalisen toimintakykynsä ylläpitämiseen mutta sen kehittyminen edellyttäisi itsenäistymisen tukemista sekä valmiuksia siihen. Suvun sisäisten kulttuuristen toimintatapojen yhtenä voimakkaana piirteenä ilmenee toisista huolehtiminen.

*Miten paljon saat nukuttua nykyään yössä? Haastattelija
Saan joku 8 tuntia. Se on täällä kotona helpompi, kun vielä vanhemmat on herättämässä kuitenkin, ja se on paljon helpompi. Vesa*

Nuoret osallistuvat vastavuoroisesti sosiaalisissa suhteissaan myös itse resurssien tuottamiseen (Ellonen ja Korkiamäki 2005, 424). Auttaminen voi olla molemmille osapuolille heidän arvojensa edellyttämänä niin merkittävässä asemassa, että se menee jopa palkkatyön edelle. Veli-Matti Salminen (2012) toteaa myös, että paikallinen kiinnittyminen merkitsee tietyille verkostoille enemmän kuin tulotaso ja sosioekonominen asema. Paikallisyhteisössä eletty historia kiinnittää nuoria näin kotipaikkakunnalleen ja tekee heidän elämästä merkityksellistä silloinkin, kun he ovat palkkatyön ja koulutuksen ulkopuolella.

Mut semmoinen minun elämän rakenne niin se on semmoinen, että mä asustelen noitten vanhempien kanssa ja sitten, että ei suurempia suunnitelmia muuttaa pois ei pelkää paikkakunnalta mutta niin kun kotitaloudesta, että sit on siinä heillä on oma rytminsä ja mulla on omani ja sitten varmaan kun tietenkä auttaa tällaisissa. Kun toinen on semmoinen kohta seittemänkymppinen ja toinen viisvitonen niin sitä on semmoinen on vähän nuorempaa apua. Mika

-- oli koko ajan kuitenkin tekemistä, että autella sukulaisia kaikissa hommissa ja näin, että ei oo tarvetta käyvä töihin, niin sitten, että no nyt ei ole hommia, että kesäkin on ohi, viime kesä oli ohi, niin, että nyt voi hakea töihin, että, mut mukava viettää kesät vappaana varsinkin kun viime kesä oli niin lämmin ja sitten kun tykkää kalastella, niin siinä se aika sitten menee. Taisto

Arvovalinnoista tulee joskus riitaa. Pitkäkestoisten ihmissuhteiden rooli paikallisessa yhteisössä voi tällöin olla merkittävä ristiriitaisten tilanteiden selvittämisessä sukulaisten kesken (Putnam 1993, 167-176). Erimielisyyttä voi syntyä esimerkiksi työn arvostamisesta. Väliaikaisena olotilana työn ja koulutuksen ulkopuolisuus saattaa olla nuorelle arvovalinta, jossa hän asettaa itselleen läheiset sosiaaliset suhteet urakehitystä tärkeämpään asemaan. Työn arvo on näin ollen välineellinen. Louhela (2016, 53) näkee kulutuskeskeisten elämäntapojen vähentämisen lisäävän ihmisten sosiaalista vuorovaikutusta ja sitä kautta sosiaalista hyvinvointia.

Kyllä ne on perhe ja ystävät, on ehkä ne kaks tärkeintä. Meillä on aika jännä, kun mulla isoveljellä ja isällä on tavallaan semmonen maailmankuva, että työ tekee ihmisen. Se on ehottoman tärkeä se työ. Ja mulla taas sitten on semmonen ittellä vähän, että se työ on vaan sitä varten, että pystyy elämään ja tekemään niitä haluamiaan asioita. Se työ sinänsä, niin se ei ole niin tärkeä. -- Kari

Suhtautuu eri tavalla tavallaan siihen työhön? Haastattelija

Kyllä, joo. Se on melkein, kun yö ja päivä. Ja kyllähän siitä on kotona monet riidatkin käyty. Keskusteltu sekä selvin päin että humalassa, mutta kuitenkin vielä väleissä ollaan. - - K

- - se on tavallaan varmaan semmoinen minun henkilön semmoinen yks peruspilari että se perhe on siinä. Sitten se muodostaa sen, että perhe on täällä ja minäkin tulen olemaan täällä ja sitten se on ainakin yks semmoinen iso osa minua. Tosiaan se vähän tämmöinen arka ehkä sosiaalisille tilanteille. Mika

Etäällä kasvukeskuksista onkin totuttu viettämään vaatimatonta arkielämää (Laitinen & Pohjola 2001, 72, 179-180). Niukassa elämäntavassa on myös hyvät puolensa, sillä tukeutuminen yhteiskunnan eri instituutioihin tarkoittaisi jossain määrin niiden määrättäväksi suostumista oman vapauden rajoittumisen ohella (Halonen 2016, 112). Omillaan pärjääminen on nuorille kulttuuristen normien mukainen ehto.

No toimeentulo, no siis ollu semmonen, ettei ikinä ole ollu pulaa rahasta, semmosta tilannetta ei ole ollu, että sitä aina on, mutta sitten sitä pittää muistaa, vaikka sitä on, ni sitä ei kannata mennä tuhlaamaan, koska joskus saattaa olla, että sitä ei ole sitten, kun sitä ei ikinä tiiä mitä elämä etteensä tuo - - Taisto

En oo joutunu sosiaalitoimen kanssa. Tuomas

Sieltä ei oo kokemusta. No viime kesänä ois periaatteessa tarvinnu, mutta en sitten, kun sinne pitää lähettää niin mahottoman kaikkia papereita. Kaikki maailman paperit pitää kasata, niin ei ollu mahdollista sitten lähettää. Niin sain maksettua vuokran lainaamalla äitiltä rahaa. T

No onhan se paperien täyttely aika vituttavaa sanotaan näin, että kyl sieltä mahdollisimman äkkiä on päästävä ulos. Janne

Joo kaikkea ne on yrittäny sieltäkin ehottaa, että. J

Suvun kulttuuristen toimintamallien tuottamat merkitykset ilmenevät myös nuorten yhdistävän sosiaalisen pääoman rakenteessa, sillä pienellä paikkakunnalla nuorten keskinäisiin arvoihin kuuluu heikommista huolehtiminen. Yhteisten normien mukaisesti nuoret kokevat velvollisuudekseen kantaa vastuuta kavereista ja tilanteen niin vaatiessa kaveria myös suojellaan.

Eipä silleen tule mieleen mitään erityisen syrjäytyneitä nuoria, on niitä totta kai semmosia, jotka käyvät hissukseen esimerkiksi töissä ja sitten menevät vaan kotia ja siellä yksikseen istuskelevat, yks kaveri oli kyllä siinä

tilassa, että se oli pakko saaha johonkin ni me pistettiin se hakemaan kouluun ja nytten se assuu [Paikka] ja pääs kotikomerosta ulos. Janne

- - isä opetti sen tärkein elämänopetus, että kaveria ei ikinä vasikoija eikä petetä, ihan sama mikä tilanne tulee, ni se on aina, että kaverit on aina, että niitä ei ikinä saa mennä pettämään ja sillä kaavalla ollaan menty. - - Taisto

Nuorten yhdistävä sosiaalinen pääoma rakentuu kavereiden tiiviistä sosiaalisista verkostoista ja -suhteista. Sosiaalisten verkostojen toiminta ilmenee harrastustoiminnan ja muun vapaa-ajan toiminnan ympärille rakentuvina sosiaalisina suhteina, joihin lisäksi kuuluvat edelleen myös paikkakunnalta pois muuttaneet kaverit. Kilometrit erottavat kavereita toisistaan mutta vain ajoittain ja heitä yhdistää yhteinen historia.

- - Kaveruksista on pidetty kiinni, että vaikka ne muuttaiskin etelään, ni kyllä siltikin kun ne tänne tulee kyllä siltikin ollaan, että niinku, että asuttais naapurissa vieläkin, semmosella asenteella - - Taisto

On niitä muuttanu aika paljon. No itse asiassa minun läheisin kaveri tällä hetkellä, niin [Paikassa] opiskelee autopuolella valmistuu nyt, niin viikot-han se on siellä, mut sitten viikonlopuks se aina kuitenkin [Kotipaikkakunnalle] tulee, että sitten viikonlopulla hengailaan ja kyllä me sitten viikollakin pietään yhteyttä mitä on tapahtunu ja tälle. Kuitenkin kun kyseisen kaverin tuntenu 4-vuotiaasta asti. No ne on ne pitkät kaverisuhteet mitkä oikeesti tietää, että on kaveri. T

Paikallisessa yhteisössä nuoret saavat toistensa sosiaalisen hyväksynnän. Sillä on merkitystä, sillä Korkiamäen (2013) mukaan nuoren kokema osallisuus mahdollistaa voimavarojen lisäämisen. Vaikka yhteistä historiaa ei olekaan, etelästä muuttanut nuori otetaan mukaan kaveriporukkaan. Nuoret ovat kavereita keskenään niin koulussa kuin vapaa-ajan harrastuksissa. Välillä ilmenee pientä eripuraa mutta ketään ei syrjitä.

- - Kun oli vielä Etelä-Suomessa koulussa, niin se kouluhomma oli semmosta, että oli paljon enemmän siinä omassa luokkaporukassa. Mut sit, kun tänne tuli, niin huomasi, että täällä nää luokkalaiset ristiin rastiin on kavereita toistensa kanssa. Ja paljon enemmän toiminnassa toistensa kanssa. Toisin, kun Etelä-Suomessa. Teppo

No sitä yleensä hengailaan niinku porukalla, että täällä on, onhan tietenkin niitä ihmisillä vihaa keskenään niin kun minun ikäsilläkin, mutta sitten on aika sulassa sovussa mennään loppupeleissä, että kuitenkin kun pieni paikkakunta, niin kaikki tuntee kaikki, niin mennään sillä periaatteella ja

kavereitten kanssa ni mitä sitä kahvilla käyvään ja kiesitellään ympäri ämpäri, sitten, jos löytyy joku uus tie kartalta ni äkkiä sinne. Taisto

Nuoret oppivat ottamaan vastuuta omasta toiminnasta pienellä paikkakunnalla jo pienestä lähtien. Se viittaa tutkimuksessani kulttuurisiin tekijöihin ja voi näkyä nuoren roolina myös harrastustoiminnassa, jossa yhteisillä normeilla on merkittävä asema. Toisaalta kyse on myös molemminpuolisesta luottamuksesta, jonka kehittyminen kaveriporukassa vaatii useiden vuosien yhteinen historian. Saman toteaa Wierenga (2011, 381-382, 384) korostaessaan luottamuksellisten suhteiden kehittyvän pitkäkestoisissa sosiaalisissa suhteissa. Vastuunkantajan rooli on nuorelle merkittävä.

Sillee, kun me perustettiin tota urheiluseuraa sillon pari vuotta sitten, niin se oli kuulemma kaikille heti lähössä jo selvää, että minä alan johtamaan sitä hommaa. Vaikka minä en oo itteäni sillee johtajana kauheesti pitänyt.

-- Kari

Se on ollut sillä lailla helppo se päätöksenteko, vaikka sitä tietää, että sitä joskus haukutkin saa, niin en mie oo sillä lailla paineita siitä ottanut koskaan juurikaan. K

Se on, alun perin lähti sillon 2004; täällä semmonen kaveriporukka pisti semmosen kuuden hengen porukan, jotka lähti [Urheilulaji] aina viikonloppusin. Ja se on jatkunut sellasena koko tämän ajan. Ja nyt tällä hetkellä meikäläinen toimii tän porukan organisaattorina, elikkä mä järjestän pelit ja katon pelipaikat ja tämmöset hoidan. Teppo

Sosiaalisen verkoston yhteiset normit velvoittavat nuorta toimimaan, kun yhteisten sääntöjen noudattamisesta on muistutettava. Kaikilta se ei luonnistu. Kaverit ovat urheiluseurassa niin hyvillään Karin jämäkästä toiminnasta, että kannustavat häntä ryhtymään yrittäjäksi. Sosiaalisten suhteiden tiivyyden ja luottamuksen ansiosta ajatukset voi ilmaista suoraan. Coleman (1988, 98, 104-107) kutsuu tällaista tiivistä sosiaalista verkostoa sulkeumaksi, jossa nuoret ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Nuoret pyrkivät luomiensa normien avulla täyttämään odotukset toisiaan kohtaan. Luottamuksen saavuttaminen edellyttää verkoston sosiaalisen rakenteen tiivyyttä ja sulkeumaa. Tällöin on mahdollista myös kohdistaa velvoittavia odotuksia verkoston jäsenille.

-- Ja sitten tämä kanoottireissu, niin se on ollut nyt kaikkein pisin, että nyt kaheksas vuosi tulee tänä kesänä. Ja siinä meillä on ollut porukkaa, niin ekana vuonna meitä oli 8 ja parhaimmillaan meitä on ollut 18. Sillonkin piti

jo vähän rajoja vetää, että sovittiin porukalla, että 16 on maksimi, mitä sitä otetaan. Kari

- - Sitten mulla pari kaveria on sanonut, että mikset ala rahasta tekkeen samanlaisia reissuja turistien kanssa, niin oon sanonut, että sitten, kun minä pystyn teiän kanssa tämän kiroamatta tekemään, niin sitten minä voin kyllä alkaa sitä turistienkin kanssa tekemään. K

Sosiaalista pääomaa muodostuu paikallisyhteisöjen sosiaalisissa rakenteissa ja niiden välityksellä sitä kertyy vuorovaikutteisesti yksilöiden voimavaroiksi (Ilmonen 2000, 10, 15). Sosiaalisen verkoston rakenteissa nuoret kehittävät yhteisiä kulttuurisia normeja, joiden avaamien merkitysten ja vaikuttamisen tapojen kautta he tulevat osallisiksi paikallisyhteisöstään. Normien avulla nuoret määrittelevät sosiaalisten verkostojensa toimintaa mahdollistaen pyrkimisen kohti yhteisiä tavoitteita. Sitoutuminen yhteiseen tekemiseen ilmenee nuorten keskuudessa voimakkaana. Pienellä paikkakunnalla nuoria ei ole paljon, joten kaveriporukan sosiaalinen rakenne muodostuu monen ikäisistä.

Onko sulla oma talli tuolla, vai? Haastattelija

On, meillä on porukalla oma. Tai se on oikeestaan halli, porukalla vuokralalla. Juha

Se on 500 euroa kuussa, 90 neliön halli. Sinne me ollaan porukalla ostettu kaikki työkalut ja porukalla maksetaan sitä. J

Jokainen laittelee omia autojaan siellä sitten? H

Niin, ja kelkkoja. J

Onko ne muut sun ikäistä kaveria, vai? H

Vähän vanhempia osa. Tai oikeestaan kaikki on vähän vanhempia. J

On tämmöstä työssä käyvää porukkaa, vai? H

Niin. J

Onko teillä semmosta autotuunausta, kun ne laittaa niitä vanhoja autoja, niin onko teillä sentyyppistä? H

On, siis autoja rakennetaan ihan alusta loppuun. - -. J

Miten pitkiä projekteja ne on saada joku tuommonen auto...? H

Tuo olis tarkotus saaha heinäkuun toiseks viimeselle viikonlopulle valmiiksi.

J

Vastavuoroisuudella on merkitystä nuorten sosiaaliselle hyvinvoinnille itsensä tärkeäksi kokemisen kannalta. Omista tarpeista ollaan valmiita jopa tinkimään kavereiden hyväksi. Se kertoo pienen paikallisyhteisön kulttuurisesta perinteestä kantaa vastuuta toinen toisistaan. Luottamus kavereita kohtaan on voimakasta.

- - Kyllä mä olen omasta mielestäni semmonen reilu ja rehellinen. Ja yritän auttaa kavereitakin parhaimpani mukkaan asiassa, kun asiassa. Ja kyllä,

kun kattoo sitä meiän kaveriporukkaa, niin aika iso osa siitä on semmosia, että kyllä ne kaveria auttaa. Oli asia, kun asia oikeestaan. En ossaa oikein muulla lailla kuvailla itteä. Kari

-- Koska se tuki tulee, että pittää sen verran säästeliäästi kuitenkin elellä, että sitä rahhaa aina on, jos tulee etteen joku, että kaveri vaikka, siis mulla on semmonen, et jos kaveri kyssyy rahhaa, että pystykkö lainaa, ni kyllä minä aina kaverille pystyn lainaa, että kyllä ne takasin maksaa. -- Taisto

Pienellä paikkakunnalla nuoria yhdistää elämäntilanteen samankaltaisuus siirtymävaiheessa. Vakinaista työtä on vaikea saada ja etenkin, jos sosiaalisten suhteiden avulla työllistyminen ei ole mahdollista.

Kyllä siellä aina tulee jokusen kymmenen pintaan aina lähetettyä, hyvin harvoin niistä vastataan, että, mutta eipä tässä näin pieni kunta ja sanotaan, että aika paljon on työttömänäkin, että heillä on varaa valita parhaat päältä. Janne

Sosiaalisten verkostojen ollessa laajemmat, on niiden avulla työllistyminen huomattavasti helpompaa. Kaikki työpaikat eivät tule julkisesti haettaviksi, joten tiedonkululla nuoren sosiaalisessa verkostossa on tärkeä merkitys työuran alkumetreillä. Tämä näkyy sekä sitovan että yhdistävän sosiaalisen pääoman osalta.

No, ne taksihommathan sai sillee, että tunsii oikeastaan ne kaikki taksi-isännät, kun ne ajo meitä kouluun. Ja portsarin hommat sain sillee, että kun kaverilla on tuo [Ravitsemusliike] tuossa, niin siinä olin portsarina. Ja sitten, kun siinä oli jo pari kertaa ollut, niin otettiin yhteyttä [Yökerho] tuolta pubistakin, että sinnekin voi tulla, jos haluaa. Siellä olin sitten ja sitten mulla isä on tuolla lentoasemalla töissä ja ne tartti jouluna siihen turvatarkastukseen apulaista, niin siinä olin sitten. Suhteellahan niitä on aika pitkälle saanut. Kari

-- sitten töissä ollu isän sukulaisen firmassa olin kävin kirjanpitoa läpi, se oli ensimmäinen kesätyö ja sit on ollu metsäistutuksessa, se ei ollu mittään rapiata hommaa kun se palkka ei ollu mistään kotosin ja, mut sitten täälläkin on silleen, et kun täällä pääsee oikeesti sukulaissuhteilla pääsee parhaiten töihin, että ei täälläkin, jos katot netistä, että töitä, ni ei taho millään löytyä, että pittää olla niitä sukulaissuhteita, niin sillä pääsi sitten äitin puolelta, niin sillon siskon mies on poromies, niin pääsin sille rengiksi kahdenä kesänä peräkkäin, sain sieltä töitä. Taisto

Sitovan sosiaalisen pääoman resurssit voivat olla myös suunnan näyttämistä ja vaikuttamiskäytännöiksi nuoren omiin siirtymävaiheen valintoihin. Suvun malli yrittäjyydestä on selvästi havaittavissa ja se kannustaa nuorta samalle tielle.

Se, että kun suvussa on aika paljon tota yrittäjätaustaa isän puolelta, että siellä on sillee, että ei taida olla kun isä vaan, joka ei oo ollu yksityisyrittäjä, se on vähän pappakin varmaan sano, et sulla on verissä se. Taisto

Työnhaku ja työllistyminen voivat nuorelta onnistua sosiaalisen verkoston kautta niin ikään oma-aloitteisesti, kun hän omaa siihen tarvittavat sosiaaliset kompetenssit. Coleman (1988) näkee tämän taustalla yksilön rationaaliset pyrkimykset hyödyntää sosiaalisesta pääomasta saamiaan resursseja oman toimintansa edistämiseksi. Nuori tietää, miten informaatio kulkee sosiaalisessa verkostossa ja sen vuoksi hän osaa työllistymisen kannalta oma-aloitteisesti olla yhteydessä oikeisiin henkilöihin.

Jos miettii peruskoulun jälkeen, niin millä tavalla olet ollut työhommista mukana? Haastattelija
Aina joka kesä ollut. Ei oikein kouluaikana ole kerennyt tehdä. Juha
Oletko joka kesä ollut? H
Niin, joka kesä ollut töissä. J
Oletko ihan ite saanut hommattua ne työpaikat aina kaikki? H
Joo, aina. J
Oletko työttömänä kerennyt olla? H
Sillon... No, en oikeastaan. Kuukauden sillon, kun lähin [Paikkakunnalta], niin sillon olin toukokuun periaattees tekemättä mitään. Mutta muuten en oo kyllä. J
Olitko sillonkaan työkkärin asiakkaana? H
En, en ollut. Mulla oli sillon jo heti kesäkuun alusta tiiossa työt. J

Tutkimukseni nuorten sosiaalisen pääoman rakenne on tiivis. Nuorten päivittäinen elinympäristö sosiaalisine verkostoineen pitää sisällään useita pienen paikallisyhteisön kulttuurisia perinteitä ja symbolisia merkityksiä. Suvulla ja kaveripiirillä on nuorille tärkeä paikkaan kuulumista vahvistava merkitys ja sen lisäksi nuorten läheiset ihmissuhteet mahdollistavat ja vahvistavat heidän osallisuuttaan. Seuraavassa tarinassa pyrin tuomaan esille nuorten tuottamia merkityksiä sosiaalisesta pääomastaan.

5.2 ”- - ei sinne kannata jäädä istuskelemaan”

Nuoret ovat tottuneet olemaan paljon liikkeellä. Työn ja koulutuksen ulkopuolellakaan ei haluta jäädä toimeettomana paikoilleen. Luonnon tarjoamat mahdollisuudet ovat nuorille monella tapaa merkittävässä asemassa harrastusten ja muunlaisen ajanvietteen kannalta. Luonto luo puitteet sekä yksin että yhdessä tekemiselle. Eläminen kasvukusten ulkopuolella on kokonaisvaltaista kuulumista luontoon. Se mahdollistaa sekä aktiivista tekemistä että toisaalta kiireisen työtahdin jälkeen myös levähtämisen. (Tuuva-Hongisto 2018, 30.)

Niin, siis kyllä mie tykkään talvella kulkea tuolla metässä ja tunturissa ja joka paikassa. Mut en minä sillä lailla mettästä tai kalasta. En sen takia, mut vaan ihan sen takia, että haluan käyä siellä. Mie oon kalastukseenkin liian malttamaton, mie en malta olla paikallaan. Juha

Kyllä siinä aina tulee totta kai semmonen työttömyys, että ei välttämättä haluakaan tehdä mitään, sitten ensimmäisen kerran kun sieltä tulin pois ni sit olin rengastyöläisenä yhen joulukuun ja sit olen tässä ollu pariin otteeseen ja sitten ollu tuota muuten vaan kalastelemassa ja. Janne

Päivittäisessä elinympäristössä nuorten arkirytmii on tiivistä yhdessä olemista kavereiden kanssa. Nuorten sosiaalinen verkosto paikkaa osattomuutta instituutioiden organisatorisista toimintatavoista, vaikkakin eri tavalla (Aittola 2010, 341-344). Siirtymävaihe saattaa pitkittyä, mikäli nuori kokee instituutioiden asettamat normatiiviset vaatimukset liian rajoittavina toimijuudelleen. Kouluttautuminen saattaa siksi vaihtua aktiviteetteihin, joissa nuori pystyy paremmin hyödyntämään resurssejaan. (Toiviainen 2018, 43, 45.) Sosiaaliset vertaisryhmät ovat nuorille hyvin merkityksellisiä osallisuuden kannalta, sillä niissä nuori saa kokea itsensä toimivaksi subjektiksi.

*Mut sulla kuitenkin on tavallaan, että on kavereita ja touhua on, että et oo jääny tavallaan kotia niinku oleskelemaan, että? Haastattelija
En minä jää oleskelemaan. Kyllä sitä aika paljon tulee kuitenkin liikuttua ympäri kyliä. Vesa*

*Mitkä asiat sulle on elämässä tärkeimpiä? Haastattelija
Jaa... En minä tiä, varmaan just kaikki kaverit ja se, että saa harrastaa. Tai tietysti tehdä, mitä tykkää. Juha
Pystytkö sanomaan, minkälaisena ne pitää sinua? H*

No, varmaan aika luotettavana. Semmosena, että jos on huono päivä, niin se ei välttämättä ole enää huono päivä, jos lähtee käymään jossakin, tai jotakin. Kun minä periaatteessa teen koko ajan jotakin, että mie en osaa olla paikallaan. Niin sitten varmaan muut unohtaa, mikä niillä on ollut, jos... En minä tiä. J

-- Kaverien kanssa yleensä tulee pelailtua yhdessä ja sitten, jos mahdollista ni tässä [Kotipaikkakunnan] kylällä mennään jonnekin kaverin luokse vaikka kattomaan pelejä ja siis jääkiekkopelejä, taikka sitten lautapelejä, sitten on viikonloppuna voi aina vetää kännit, jos ei muuta tekemistä löydy ja käydä pilkkimässä ja kunhan on aina jotakin tekemistä ei se istuskelu ja sormien pyörittely ni se ei nyt kovin hauskaa ole. Janne

Sosiaalisen pääoman siirtäminen fyysisesti ei Ilmosen (2000, 10, 15) mukaan ole mahdollista. Sen vuoksi sosiaaliset suhteet voivat vaihtua yksinäisyydeksi kavereiden muuttaessa siirtymävaiheessa pois paikkakunnalta. Niin voi käydä myös silloin, kun kaverit eivät muutakaan paikkakunnalta vaan siirtyvät samalla paikkakunnalla eri kouluun. Tii-viin yhdessä olon jälkeen sillä on merkitystä yksin jäävälle nuorelle. Uusien ihmissuhteiden rakentaminen ja luottamuksen ansaitseminen lähtee alusta. Samanaikaisesti nuorta haittaa sosiaalisen pääoman tuottamien resurssien väheneminen. Coleman (1988) korostaa erityisesti luottamuksen merkitystä nuoren sosiaalisissa suhteissa.

-- mulla siinä nää kaverit kävi sen lukion loppuun ja sitten lähtivät omille teilleen. Mika

-- Sitten taas kun sinne siirty, niin eihän siellä, kun kaikki luokkalaiset, jotka oli, niin meni eri kouluun. Sitten oli taas, meni tohon lukioon, niin piti alottaa tavallaan ihmissuhteitten tekeminen alusta ja siinä sitten samalla lopasti into käyä siellä koulussa. Tai kävin koulussa, mutta en opiskellu. Mutta meni seki kunnialla läpi. Tuomas

Irtautuminen tiivistä sosiaalisista verkostoista ja läheisistä ihmissuhteista siirtymävaiheen valintojen aikaan kysyy nuorelta itseluottamusta. Kasvukeskuksessa oleminen, eläminen ja tekeminen on pieneltä paikkakunnalta tulleelle nuorelle erilaista ja vaatii opettelua (Sörensen & Pless 2017, 10S). Nuori ei kuitenkaan saa sosiaalisten verkostojensa tuottamaa sosiaalista pääomaa mukaansa opiskelupaikkakunnalle, joten uuden tilanteen omaksuminen edellyttää häneltä itsenäistä otetta ja sopeutumiskykyä. Herrasen ja Harisen (2008, 9-10) mainitsemien sosiaalisten ja käytännöllisten kompetenssien puuttuminen voi ilmetä nuorten siirtymävaiheessa eri tavoin. Etäältä kasvukeskuksista

kaupunkiin muuttaminen saattaa olla ahdistava kokemus ja vaikeuttaa arjen sujumista (Halonen 2016, 114, 118).

Onks se edelleen tavallaan se masennus? Haastattelija

Ei oo enää. Sehän oli viime vuonna taas paha kun asuin [Paikassa] ja kävin, ammattikorkeessa opiskelin. Siellä sitten se koulu ei sujunu hyvin ja en tunnenu [Paikasta] muuta kun papan ja olin sitten kämpässä yksin päivät. - - Tuomas

- - monta tuntia saatoin vaan maata sohvalla ja kattoa ylöspäin ja miettiä asioita. Sitten ei liiku mihinkään kotoa ja koko ajan on allapäin. Ja sitten tavallaan siinä kun sitä jatkuu monta kuukautta, että on siellä, niin alkaa sitten pelkäämään sosiaalisia kontakteja. T

Unirytmä, mie en ikinä herännyt aamusin. En saanut yöllä unta, pari tuntia tuli nukkuttua välillä päivässä. Tai yössä, että ei se kovin lähtenyt sujumaan. Vesa

- - se oli hankalaa vaan, kun asuntolan se aamuherttälä, joka käy 7.30 aikoihin herättämässä, niin se vaan käy sanomas, että ootko hereillä. Sit vastattiin, että olen ja lähtee pois. Sen takia se ei, siihen ei herännyt. Se vaan pisti takasin silmät kiinni ja alko nukkumaan. V

Ja sitten sieltä kaverit muutteli pois ja se toinen vuosi oli jo hankala. Ja kolmas vuosi meni ihan pipariksi, se puoli vuotta, mitä olin. Kari

Arjen sujuminen voi käydä niin hankalaksi, että nuoren on keskeytettävä opinnot ja palattava kotipaikkakunnalle.

- - Sitten päätin, että muutan takasin tänne ja menin tonne [Oppilaitoksen nimi] koulutuskeskukseen merkonomipuolelle, pääsin suoraan toiselle luokalle, missä muut oli menossa. Sieltä sain nyt sitten tutkinnon 2014. Kari

Siirtymävaiheeseen ilmaantuu säröjä ja se pitkittyy koulutuksen sekä työn ulkopuolisuuden vuoksi. Sen lisäksi nuori kokee toimettomuutta ja yksinäisyyttä kavereiden muutettua kasvukeskuksiin. Kun osallisuus tiiviissä sosiaalisissa verkostoissa katkeaa, se on nuorelle lamauttava kokemus.

- - sit se oikeastaan se vuoden suunniteltu semmoinen väli vuosi niin siitä vähän piteni. Ja sitten se on sinä aikana niin nyt tähän pisteeseen semmoinen mitä se on seitsemisen vuotta niin mä oon siinä aina. Siinä palataan siihen, että täällä ei hirveen laajalti ole sitä koulutustarjontaa ja muuta. Mika

Niin jos mieltii ihan kronologisesti sitä. Sulla se lukio silloin keskeytyi sen kahden vuoden jälkeen niin mitäs, missä jutuissa oot sen jälkeen ollut mukana?j Haastattelija

Mä olin pitkään ihan vaan kotona. M

En mä tehnyt oikeestaan mitään. Siinä oli kaikista pahinta se, että kaikki kaverit, mitkä täällä lukiossa oli ollut, ne oli lähtenyt muualle opiskelemaan. Niin täällä yksinoloa oli ollut... Tietenkin netin kautta pidin niihin yhteyttä, mutta sitten ei ollut sitä fyysistä kaveritoimintaa. Eli tavataan, mennään kahville, sellasta. Teppo

Oliko se jotenkin ankeeta ja synkkää aikaa? Haastattelija

Olihan se alkuun ankeeta ja synkkää. Teppo

-- Kyllä se pitemmän päälle on aika ankaa istua päivät tekemättä mitään ja herätä kolmelta päivällä ja. Tuomas

Työttömänä ja ilman kavereiden sosiaalista verkostoa nuori jää osattomaksi yhteiskunnasta. Myrskylä (2011, 25) toteaa myös pitkittyvän työttömyyden vaikuttavan nuoren elämäntapaan. Työttömyys lisää nuoren syrjäytymisen riskiä. Lopulta nuori kokee, että hänen on ryhdyttävä toimiin tilanteen korjaamiseksi.

Se lähti siitä se passiivisuuden se loppui siihen, että pitää itekki miettiä. Siinä on. Elikkä se lähti siitä, että ne terveystutut tosiaan niistä sai. Kun ne sai jotenkin hallintaan että niitten kanssa pysty elämään tosiaan niin sitten siinä siitä sai semmoisen potkun, että vois. Tavallaan semmoisen itsevarmuuden että vois kokeilla kuitenkin. Ja mä siitä menin. Soiteltiin työvoimatoimistoon ja sosiaalitoimistoon, että mitä kautta tää pitäis hoitaa -- Mika

-- onhan sitä syrjäytyä silloin jos ei käy missään tai tee mitään. On sitä silloin syrjäytyä ollu. No sillähän minä hain tänne. Täällä saa päivälle rytmin. Tuomas

-- Mut sitten, kun just tuli tuo... Pääsin sinne töihin, niin sittenhän se oli yes, mä saan tehdä jotain vaihteeksi. Teppo

Nuorten sosiaaliset taidot ovat erilaisia. Piirteiltään sosiaalisesti arka nuori ei toimi aloitteen tekijänä vaan aktivoituu vasta TE-toimiston yhteydenotosta. Puuronen (2000,58) korostaa instituutionaalisten normien ja niiden mukaisten sosiaalisten odotusten vaikutuksia nuoren elämänvaiheille.

Työkkäristä sanottiin, että se alkaa olla liian pitkä tämä minun työttömyysjakso. Niin sillä sano, että minun pitää jostakin hommata työkokeilupaiikka. Ja siinä vaiheessa minä en ite ollut niin kovin aktiivinen, että kävin mä

*kunnalta kysymässä teknisestä toimesta, mutta niillä ei ollut paikkoja siellä. Ja sitten tämä oli semmonen paikka, mitä se työkkärin työntekijä mulle ehdotti ja suositteli. - - Kari
Kyllä se siinä mieles, että päivärahat oltais katkaistu, jos en olis ottanut paikkaa vastaan mistään. K*

Sen lisäksi että pitkittyessään työttömyyden tiedetään vaikuttavan nuoren elämäntapaan, sen tiedetään myös aiheuttavan vaikeuksia siirtymisessä työelämään (Virtanen 2006, 154). Nuoret tiedostavat tämän itsekin ja pyrkivät siirtymävaiheen katkoksellisten ajanjaksojen aikana sen vuoksi työpajalle. Toiminta siellä muodostuu katkoksellisten vaiheiden keskellä merkittäväksi arkirytmisiä ylläpitäväksi tekijäksi joutenolon sijaan. Tiiviseen vuorovaikutukseen tottuneina nuoret kaipaavat myös sosiaalista toimintaa, sillä se tuottaa positiivisia merkityksiä nuorille. Muutoksessa vaikeinta on usein päätöksen tekeminen, ei niinkään sen kanssa eläminen. Arkirytmii tulee kuntoon, päivään sisältöä ja pienikin tulo tuntuu hyvältä.

*Se oli tietenkin aika semmoinen jännittävä kokemus, että se oli tavallaan lykkääntynyt aika pitkälle. Mut sit kun se tapahtui näin niin se oli paljon helpompaa se sopeutuminen - - Mika
- - Mutta se on ihan positiivinen puoli siinä just se, että nyt töihin ja näin niin se luo koko päivälle sen rutiinin ja se on sitten ihan positiivinen ja se on varmaan se suurin yksittäinen tällainen ja sitten tietenkin tää on tuloja. - - M*

Kyllä tämä, ainakin pajatoiminta on minua auttanut. Pakko myöntää, että jos ei ois ollu pajatoimintaa, niin en tiä nyt, mikä ois, missä tilanteessa sitä sillon ois ollu. Aina kun on tehny mieli, että nyt pitää saaha elämään rytmi kuntoon. Niin on sanonu, että tänne jos ei muualle pääse. Tuomas

- - pakko se on jotakin alkaa tekemään kun siinä on se, että kun oot liian kauan työttömänä, niin siinä unohtaa sen työnteon, että miten sitä töitä tehhään, ni se on niinku vaikeuttaa mitä pitemmälle sitä venyttää, ni sitä vaikeampaa se sitten lopulta on lähteä takas töihin. Taisto

Myös suvulla voi olla tärkeä merkitys nuoren sosiaaliselle hyvinvoinnille hänen ollessaan koulutuksen ja työn ulkopuolella. Paikallisen kyläyhteisön vastavuoroisuus on voimakasta ja varsinkin lähisukulaisten kesken. Yhteisö sääntele sen luomien normien perusteella itse toimintaansa. (Putnam 1993, 167–176.) Suvun sosiaalinen tuki toimii nuorelle siltana työttömyysjaksojen yli. Tärkeintä on vastavuoroisuus eikä palkka.

- - ei mulla oo missään välissä ollut vaarana syrjäytyä. Mulla on niin paljon harrastuksia ja näitä kavereita, että viime kesäkin, vaikka en töissä ollut, niin sitten vasan merkkua alko, niin saman tien velipoika sano, että tuut sinne, kun sulla ei oo muuta tekemistä. Ja se oli täyellä ylläpidolla siellä, että ite ei tarttenut eväitä maksaa. Ja siellä oli yöpaikat ja kaikki nää, että sinänsä. Vaikka palkkaa siitä ei saanut, niin ylläpito oli päällä sielläkin. Se on tämmösen perheen ja kaveripiirin sisäisiä hommia, että pystyy kaverille... Jos niillä on noita porohommia, niin lähteä vaikka kaveriksi sinne. Ei sitä voi laskea ees ittelleen työksi, vaan se on mulle enemmän semmonen harrastus sekin. Kari

Poroaitaa ja sitten piti kaataa mettäpalstaa siinä, että saatiin sitä aita siihen, mutta semmosta aika simppeleä hommaa loppupeleissä. Sitten ne viimeset päivät meni siinä, että erotusajalta kun sitä laajennettiin [Pai-kassa], ni sieltä kantoja revittiin irti traktorilla, semmosta lepposta mukavaa. Taisto

Nuoren kulttuurisesti omaksumat asenteet antavat ymmärtää, että heistä kehittyvät aktiivisia, työtä pelkäämättömiä tulevaisuuden työmiehiä. Ellonen ja Korkiamäki (2006) toteavatkin sosiaalisen pääoman ilmenevän asenteellisten ja toiminnallisten ominaisuuksien kautta. Sosiaalisella pääomalla on siten merkitystä nuoren suotuisalle kehitykselle sekä yhteiskuntaan integroitumiselle.

- - siinä yks kuukausi joka päivä töissä ja ylitöillä totta kai, ni se oli samalla hauskaa ja samalla aika rankkaakin - - Janne
Kahesta ja puolesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen, se on niinku projekti tehään aina ja sitten katotaan, että jos se on mahdollista tehdä toinen projekti siihen perään, mutta jos joutuu oottamaan pitemmän aikaa, ei sinne kannata jäädä istuskelemaan. J
- - pääasiassa lähin sen takia, että ei ollu mahdollisuutta ennen kun muutama viikon päästä alkaa seuraava projekti, että en viitti siellä kotona istuskella muutamaa viikkoa vaan. J

Nuorten odotetaan opiskelevan peruskoulun jälkeen itselleen ammatillisen tutkinnon ja siirtyvän sen jälkeen työelämään. Järjestys voi muodostua myös päinvastaiseksi, kun nuori kokee koulunpenkillä istuskelun passivoivaksi. Sosiaalisen pääoman tuottamia resursseja ei haluta menettää lähtemällä toiselle paikkakunnalle opiskelemaan.

- - varmasti tulen koulunpenkille vielä joskus. Mut siis tässä iässä se ei mulla kovin kiinnosta. Mä haluan tehdä töitä, se on se. Mun tekee mieli enemmän tehdä töitä, kun käyä tuota koulua.

- - se pitää tehdä töitä, että tulee pärjäämään tulevaisuudessa. Kyllä sama ajatus oli sen koulun kanssa, mutta ei se lähtenyt kovin onnistumaan. Vesa

Hyvä tilanne on nuorella, joka siirtymävaiheessa tietää mihin tähtää. Kun nuori omaa myös riittävät sosiaaliset kompetenssit, hänen on helpompi ryhtyä tavoittelemaan päämääräänsä. Siirtymävaiheen suunnitelmien ollessa selvillä, ei TE-toimistossa ole niihin huomautettavaa. Suunnitelmien toteutumiseen on kuitenkin vielä matkaa.

Mä en taas muista sitä nimeä, kuka siellä hoitaa näitä minun asioita. Mutta hänen kanssa on ollut tosi helppoa jutella. Kuitenkin hän tykkäs siitä, että mulla on ollut selkeät suunnitelmat, että mitä mä haluan tehdä. Kun siinä sen armeijan jälkeen heti oli se, että mähän haen kadettikouluun. Niin hän tiesi; hyvä, että sulla on suunnitelmat valmiina, ja tämmöttistä näin. To-teutat nämä hommat, mitä tässä on sovittu, niin kaikki on hyvin. Teppo

Nuoret arvostavat vapaa-aikaa eikä työttömyyttä enää tutkimusten mukaan tulkita syrjäytymiseksi yhteiskunnasta (Cederlöf 2009, 14). Sosiaalisen hyvinvoinnin kerryttäminen edellyttää nuorelta toimintaa sosiaalisissa verkostoissa. Noora Ellonen (2008) onkin kiinnittänyt tutkimuksessaan huomiota nuorten sosiaaliseen pääomaan erityisesti yhteisöllisyyden kerryttämänä voimavarana. Tiiviin sosiaalisen verkoston vuorovaikutukseen tottunut nuori ei pysty siirtymävaiheessa kasvukeskukseen muuttaessaan kerryttämään voimavarojaan yksin. Niinpä kotiin palaaminen ja siirtymävaiheen keskeytyminen ei kaduta, sillä koulutusta ja työtä tärkeämpää nuorelle on arjen sujuminen sosiaalisesta pääomasta saatavien resurssien avulla.

Oikeestaan se oli silloin omasta mielestä vaan hyvä päätös. Ja näin jälkikäteenkin, kun ajattelee, niin kyllä on sen jälkeen kokonaisuudessaan viihtynyt paremmin ja ollut onnellisempi, mitä [Paikassa] kertaakaan. Täällä on omat harrastukset ja oma kaveripiiri, niin se on vaikuttanut niin paljon siihen. Ja sitten se, tosiaan ei tartte 600 kilometriä ajaa joka viikonloppu melkein, niin sekin helpottaa siinä mielessä. Kari

Niemelä (2011, 17) korostaa hyvinvoinnin resurssien käytettävissä olemisen tärkeyttä yksilön hyvän olemisen ja hyvän tekemisen mahdollistajina. Kotipaikkakunnalle jääminen ei kuitenkaan ratkaise nuorten kouluttautumiseen, työllistymiseen ja itsenäistymiseen liittyviä kysymyksiä. Kolmannessa tarinassa tulkitseen nuorten kerronnasta sosiaalisen pääoman merkityksiä heidän siirtymävaiheen valinnoilleen.

5.3 ”- - minne meen, niin se aika näyttää”

Siirtymävaiheen pitkittyessä nuorten on jossain vaiheessa ratkaistava kouluttautumista ja työllistymistä koskevat asiat. Samalla se tarkoittaa sitä, että heidän on tehtävä myös päätös kotipaikkakunnalle jäämisen ja kasvukeskukseen lähtemisen välillä. Etäällä kasvukeskuksista peruskoulun jälkeisen siirtymävaiheen valintojen tekeminen ei ole helppoa sillä jäämistä puoltavia vaihtoehtoja on vähän. Farrugia (2016, 848) kritisoi tässä asiassa nuorten eriarvoisuutta harvaan asutulla seudulla kasvukeskuksiin nähden. Ammatillisen koulutuksen osalta laajempaa tarjontaa ei ole näköpiirissä ja kun lähteminen ei ole nuorelle vaihtoehto, on siirtymävaiheen valinnat tehtävä niistä mitä on tarjolla. Pysyvistä työllistymisestä kotipaikkakunnallaan nuoret voivat vain unelmoida. Heidän eriarvoisuutensa kasvukeskusten nuoriin nähden on todellista.

*No kyllähän se on sinänsä ollu ongelma, että täällä ei niin paljon töitä ole tarjolla. Kyllä niistä, jos sattuu nytten semmonen, että sais pitempiaikasen työn ni sittenhän se ois totta kai plussaa, että vois tässä kotikunnan alueella pysyä, muutenhan se pittää lähteä etelään päin. Janne
Onko sulle tullu ikinä vaihtoehdoks tai mieleen yrityksen perustaminen?
Haastattelija
Eipä oikeastaan, että täällä on kyllä sen verran vähän ihmisiä, että ei niin paljon palveluitakaan välttämättä tarvi. J*

Mä sanoisin lyhyesti että toisaalta tää nykyinen tilanne niin se on iso kysymysmerkki jokaisella. Mutta mun tilanteessa oikeastaan varsinkin se, että mitä nyt tän pajan jälkeen vuoden päästä niin mitä sitten se. Ei täällä silloinkaan oikeastaan enempää ole kun se [Toisen asteen oppilaitos] niin pittää mieltä. - - Mika

Farrugia (2014, 295, 303) pitää paikan merkitystä ja yhteisöön kiinnittymistä ensisijaisen tärkeinä nuoren identiteetin muodostumiselle sekä nuoren tavalle suhtautua sosiaalisiin muutoksiin. Osa nuorista jää kotipaikkakunnalleen ja vähään tyytyen jättää tavoitteet asettamatta itselleen. Nuori näkee mahdollisuutensa elämänsähistoriansa perusteella, joten sillä on merkitystä suhtautumisessa tulevaisuuteen. Elämänsäkuulu määrittää nuoren arvoja, asenteita ja resursseja. (Tolonen 2008, 229, 240.)

- - Mutta toisaalta tosiaan verrattuna siihen seittemään vuoteen niin on paljon parempi, että jos en muuta niin kait ne sieltä TE-toimistosta tarjoaa jotain korvaavaa siihen tilalle, että jos en muuta niin sitten se työkkäri näitä

*kunnan. Täällähän riittää kaiken maailman hommia, kylähommia ja täl-
laista. Mika*

Kaikki nuoret eivät halua lähteä siirtymävaiheessa kasvukeskuksiin ja Pietikäisen (2014, 219, 245-246) mukaan on myös nuoria, joille jatkuva suorittaminen ja arvioinnin koh-
teena oleminen ei näyttäydä tärkeänä. Tulkitsem sen johtuvan nuoren arvoista. Kompromissin tehneen lukioon siirtyneen nuoren kohdalla tämä on havaittavissa. Oppimisvai-
keudet eivät paranna asiaa, joten nuori keskeyttää opinnot. Lisäksi kompromissista joh-
tuen motivaation puutteella voi olla myös merkitystä.

*Tähän [Kotipaikkakunnan] lukioon, sitten minä hain kanssa tonne [Paik-
kaan] lentokoneasentajapuolelle, sinnehän mie pääsin vissiin täysillä pis-
teillä pääsykokkeista, mutta sitten mie, että no en minä lähe sinne kun tuli
semmonen, et en minä halua vielä lähteä täältä, sitten mie menin lukioon
ja sitten lukiossa niin kävi silleen, että ruotsinkieli alko tökkii. Taisto*

*- - niin sitten tuli semmonen, että kun mie niin monta kertaa yritin niitä
kurseja saada läpi mut siltikään en saanu läpi, niin sitten mie, että no selvä
minä lähen täältä, kävin sanomassa rehtorille, että minä eroan, että kun
siis mulla vaan meni hermot yksinkertaisesti siihen. - - T*

Osalla kompromissin tehneistä nuorista siirtymävaihe kuitenkin jatkuu kotipaikkakun-
nalla ja ammatilliset opinnot etenevät. Kun suunta ei ole vielä selvillä eikä lähteminen
kasvukeskukseen houkuttele, opinnot lukiossa tuovat kaivattua lisäaikaa suunnitelmien
selkiyttämiseen. Toistaiseksi tärkeintä nuorelle on jääminen kotipaikkakunnalle, vaikka
opinnot siellä eivät olekaan toiveiden mukaisia.

*En minä oikeestaan tiiä. Eipä se oikeestaan sillä lailla kiinnosta edes se ala,
mutta se on niin... Kuitenkin siitä on niin paljon apua kaikkeen muuhun.
Mutta kyllä minä sen aion käyä loppuun ja on sekin koulu mennyt ihan hy-
vin. Juha*

*- - Mutta kyllähän se sillä lailla yläasteella sitten, niin mulla ei oikeestaan
missään vaiheessa selkiytynyt ittelle, että mitä minä haluaisin tehdä isona.
Ja sitten lähin tuonne lukioon [Kotipaikkakunnalla] yläasteen jälkeen ja
sielläkään sillä lailla ei vielä konkretisoitunut, että mitä sitä haluais opis-
kella. Kari*

Kun nuori ei löydä kotipaikkakunnalta itseään kiinnostavaa koulutustarjontaa, jää vaihtoehdoksi katsoa mitä aika tuo tullessaan. Vuodet vierivät ja mikäli nuori ei työstä siirtymävaiheen valintoja aktiivisesti tilanne pysyy samanlaisena. Siirtymävaihe pitkittyy.

- - Siinä tosiaan kun oli se TE ja se sosiaalipuolen se palaveri niin just tämä mun tammöinen, että pitäis jo valmistua jotain mutta kuitenkin ne ei oikein löyvä sellaista koulutusta sieltä [Toisen asteen oppilaitoksesta]. Mika

Joo se on aina parin vuoden välein mieltii että katsoo uudestaan että jos tilanne on yhtään muuttunut oma tilanne, että jos se mikä ei kiinnostanut pari vuotta, sitten niin ehkä se jossain vaiheessa kiinnostais tai löytää jonkun semmoisen erilaisen katsantokannan siihen. Mutta en ole löytäny vielä. M

Osa nuorista lähtee kasvukeskukseen kokeilemaan. Siirtymävaiheeseen ilmaantuu kuitenkin katkos nuoren jäädessä vieraassa ympäristössä ilman sosiaalisen pääoman tuottamia resursseja. Kavereiden kanssa yhdessä vietetty aika vaihtuu yksin olemiseen. Nuoren arvomaailma ja toimintatapa eivät vastaakaan sitä todellisuutta, jonka hän kohtaa kasvukeskuksessa. (Puuronen 2000, 90.) Kyse on siitä, että nuoren minäkuva ei täytä ympäristön odotuksia (Nurmiranta ym. 2009, 76).

Monta kertaa jälkeenpäin oon miettinyt, että jos lukion sais vetää uusiksi, niin sen ottaisi paljon enemmän tosissaan. Se meni vähän värkkäämiseksikin välillä. Ja sitten lähin sen jälkeen kauppakorkeaan, tai tonne tradenomiopintoihin [Paikkaan] ja siellä olin 2,5 vuotta. Se ensimmäinen vuosi meni vielä ihan hyvin, kun mulla oli siellä niitä kavereita, jotka on asunut täälläkin. Mä en oikein ystäväystynyt kenenkään kans sillee kauheesti siellä ammattikorke-aikana. Kari

Palaaminen kotimaisemiin ei estä nuorta yrittämästä uudelleen. Aikaa on kulunut ja ikää karttunut, nuori on kerännyt rohkeutta ja itseluottamusta. Uusi yritys tulee pian ajan kohtaiseksi. Veljen sosiaalinen tuki kannustaa kokeilemaan uudelleen kasvukeskukseen lähtemistä.

*Vuojen päästä aikaan, veikkaanpa kohta on alkamassa koulusta kesäloma. Kyllä mie nään itteni siinä ja asun [Paikassa], luotan itteeni. Tuomas
Mulla on, veli on siellä ollu opiskelemassa teollista muotoilua. Sehän mulle ehottikin, että kannattaa hakia sinne. Samahan se on silloin yrittää. T*

Nuoret arkailevat eivätkä halua tehdä etukäteen tarkkoja suunnitelmia siirtymävaiheen valinnoista sekä itsenäistymisestään. Se edellyttäisi heiltä määrätietoista toimimista tahtovana subjektina. Nuorten kerronta viittaa keskeneräiseen identiteettiin ja siksi etsintävaiheen jatkumiseen. Toisaalta nuoret pelkäävät menettävänsä jotain tehdessään itseään sitovia valintoja. Silloin siirtymävaihe etenee ajan saatossa omalla painollaan. Eteen tulevat asiat halutaan ratkaista tässä ja nyt. Näin toimimalla Kojo (2010, 32) toteaa nuorten pyrkivän välttämään riskejä.

Varmaan se koulu kestää 2 vuotta, mutta sitten, kun minä en tiitä, että haenko minä vielä ammattikorkeaan siitä. Sitten se voi olla kyllä pitempäänkin, kun 4 vuotta. Juha

Siis, joo. Kyllä mie varmasti sitten johonkin...Ehkä etelään saatan lähteä. Sitten armeijan jälkeen luultavasti... Saatan mie tännekin jäähä tai sit Lappiin; [Luettelee paikkakuntien nimiä], jonnekin tämmöseen. En ole vielä miettinyt kovin tarkasti asiaa. Vesa

Sulla kuulostaa nuo suunnitelmat, että tie vie etäämmälle. Haastattelija Niin viekin. Olen täällä sen aikaa, mitä nyt olen. Sitten, jos lähtö tulee, niin sitten lähen. Ja sitten siitä eteenpäin, että minne meen, niin se aika näyttää. Teppo

Kun nuori ei halua ottaa riskiä sosiaalisen pääoman hajoamisesta, ei lähtemistä koskeva harkinta ole tarpeen. Nuoren juuret ovat niin vahvasti kotipaikkakunnalla, että työttömyyskään ei saa häntä suunnittelemaan lähtöä vakavasti. Päinvastoin, se on vain lujittanut päätöstä jäädä. Lähteminen edellyttäisi rohkeutta riskinottoon sekä kykyä omaksua liian monta uutta asiaa kerralla (Käyhkö 2016, 88).

Onko sulle ikinä ollut vaihtoehto lähteä muualta hakemaan töitä sitten, että pitäisi lähteä [Paikasta] pois? Haastattelija Ei mulla oikeastaan ole nyt työttömyysjakson aikana, mitä on ollut. Kyllä mä olen vakaasti päättänyt, että minä työllistyn joko [Paikkakunta], [Kotipaikkakunta] tai [Paikan nimi] -alueelle jossain vaiheessa johonkin. Kari

Riskinottokykyä punnitaan myös yrittäjäksi ryhtymisessä ja suvun malli toimii nuorelle esikuvana. Puuronen (2000, 80) huomauttaakin, että nuoret suuntaavat toimintaansa osittain toisilta sisäistettyjen esikuvien perusteella. Tällöin nuori saattaa toimia identiteetiltään ajalehtijan roolissa ja hänellä on oma etsintävaihe edelleen käymättä läpi (Nurmiranta ym. 2009, 79). Sitovan ja yhdistävän sosiaalisen pääoman nuorelle

tuottamien esikuvien ollessa erilaisia, on siirtymävaiheen valintoja hyvä pysähtyä harkitsemaan. Esikuvien merkitykset siirtymävaiheen valinnoille voivat olla nuorelle ristiriitaisia ja hämmentäviä.

No, kauppa on kiinnostanut. Ja sit on ollut erilaisia yritysideoita itellä, että mulla äiti on ollut koko ikänsä yrittäjä. Niin sitten olen oikeastaan nyt viimeiset 5 vuotta puntaroinut sitä, että alanko ite yrittämään, vai enkö. En oo vielä mitään konkreettista oikein saanut aikaan siinä päätöksessä. Sitteen on muutamia kavereita, jotka on yrittäjiä, niin jotkut kehuu, että se on ihan mukavaa hommaa. Ja toiset sit kiroaa sitä vaan täysillä, niin en tiä sitten. Ei oo vielä selkiytynyt. Kari

Yksi tutkimukseni nuorista ei näe kasvukeskukseen lähtemistä lainkaan vaihtoehtona ja hänen näkemyksensä on ehdoton. Nurmen (1995, 270) mukaan nuoren sosiaalinen arkuus kaverisuhteissa saattaa olla perinnöllistä, jonka vuoksi nuori saattaa vetäytyä sosiaalisista suhteista. Tällöin nuori ei koe lähtemistä kotipaikkakunnalta mahdolliseksi väliaikaisestikaan. Näin ollen asuinpaikka muodostuu Lanaksen (2008, 66) mukaan nuoren hyvinvoinnille koulutusta ja työllistymistä tärkeämmäksi. Pidän tätä persoonallisten tekijöiden lisäksi myös nuoren arvovalintana.

*Se oli semmoinen muutamalla sanalla kuvaten niin se lukion loppuminen ja sitten tosiaan se. Sitteen tuli semmoinen tyhjiö siihen että oma persoonallisuus on semmoinen että muualle lähtö ei ollut vaihtoehto ja sitten se mitä nyt [Kotipaikkakunnan oppilaitosta] katto ja ei itelle löytynyt mitään. Niin tuli semmoinen tyhjiö mistä oli vaikea tavallaan löytää mitään. Mika
- - mä niin kun persoonana ei ole hirveen semmoinen puhelias tai tämmöinen miten sanotaan ulospäin työntäytyvä tämmöinen, - - M*

Nuoret eläytyvät kasvukeskuksiin lähtemiseen mielikuvissaan. Kun muuttaminen tulee enemmän ajankohtaiseksi, rohkeus sen toteuttamiseen puuttuu. Veljen toiminta esikuvana ei saa nuorta lähtemään.

No, jossain välissä hain parista paikkaa etelämmästä töitä. Just Mäntsälässä, missä mulla se velipoika asuu. Mutta sielläkin oli just se, että olis pitänyt lähteä työhaastatteluun, eihän ne voi pelkästään minkään hakemusten ja puhelujen perusteella ottaa. Sitteen ite ei taas ollut valmis siihen, että lähtisin niin aktiivisesti sinne töitä hakemaan. Kari

Pelko osallisuuden vaihtumisesta osattomuudeksi pyörii nuorten mielessä ja tulkitseen huoleksi sosiaalisen pääoman hajoamisesta. Halosen (2016, 118) mukaan osallisuuden merkitys on nuorille tärkeä. Tämä käy selkeästi ilmi nuorten kerronnasta, sillä he eivät halua lähteä yksin kasvukeskukseen. Nuoret kokevat kasvukeskukseen muuttamisen turvallisemmaksi ja elämäntilanteeseen kohdistuvan muutoksen pienemmäksi, kun heillä on siellä sosiaalinen verkosto ympärillään. Sosiaalisesta pääomasta saatavat resurssit ovat erityisen merkityksellisiä uudessa ja oudossa elinympäristössä. Lähteminen ei ole vielä kuitenkaan ajankohtaista, joten sitä ei kannata suunnitella vakavasti. Tutuissa ympyröissä ajanvietettä löytyy työttömänä ollessakin.

Kyllä se varmaan Oulu ois sitten seuraava osote, että sielläkin ois jo kave-reita valmiina ni, mutta en tiä, että minkä näköstä työtä siellä on kyllä minä aina sillan tällön vilkuilen, että, jos sieltä kuuluis. Janne
No ei tässä kesällä oikeastaan. Aattelin vaan olla, jos ei, jos ei nyt tuu läh-tää mihinkään ulkomaille tule, niin kyllä se sujuu aika nopeasti kalastel-lessa ja mökkeillessä ja kaljotellessa se kesäkin. J

Kun sinne [Paikkaan] lähdet, niin meinaatko sitten reissata täällä sitten, kun sulla on tuo harrastuskin? Haastattelija
Kyllä... En mie tiiä. Varmaan on pakko tosta hallista ainakin lähteä. Yrittää saaha vaan romut nippuun ennen sitä. Voi olla, että sieltä [Paikasta] saat-taa tulla (epäselvä) uusia vaikka. Kun tunnen sieltä sen verran ihmisiä kui-tenkin, joilla on siellä. Juha

Siirtymävaiheessa nuoren valitsema opiskelupaikka voi viedä hänet kauaskin kotipaikka-kunnaltaan. Sinne muuttaminen ei tunnu niin vastentahtoiselta ajatukselta motivaation ollessa suuri. Muuttamista helpottaa se, että vastassa on hyvä kaveri.

Sulla ei ole estettä sille, että Etelä-Suomi ei ole hankala, musta paikka? Haastattelija
Ei... No, ehkä Helsinki on vähän semmonen. Sinnekin joutuu kuitenkin me-nemään, jos sinne kadettikouluun pääsee. Kuitenkin tuo parhaita kave-reita, mikä oli myös intissä meikäläisen kanssa, tossa lukiolla asui... Tällä hetkellä. Opiskelee fysiikkaa. Niin kävin muutama viikko siellä, niin olin vä-hän aikaa siinä, kun Pasilan juna-asemalla olin ja odotin häntä. Oli vähän semmonen juntti kaupungilla -meininki. Vaikka olin asunut kuitenkin Uu-dessakaupungissa, mikä on ihan kunnon kaupunki. Mut se Helsinki on kyllä jotakin semmosta, mihin en ole itte tottunut. Teppo
No, kaikkeen tottuu, kun on jonkun aikaa. H
Niin tottuu. Ihminen on sopeutuvainen. T

Osallisuuteen vaikuttaa myös nuoren sosiaalisten kompetenssien kehittyminen. Lisäksi yhdistävän sosiaalisen pääoman uudelleen muotoutuminen mahdollistaa nuorelle jälleen pääsyn osalliseksi siitä saatavista resursseista. Luottamuksen rakentumiselle on annettava aikaa ja sillä on keskeinen merkitys nuoren pyrkiessä luomaan uusia ihmissuhteita. (Wierenga 2011, 381-382, 384.) Uusien ihmissuhteiden luomisessa kyse on myös arvomaailmojen kohtaamisesta.

Saitko nää sitten kaveriporukkaa yhtään enemmän lukioaikana? Haastattelija

No lukion loppupuolella kyllä sain. Ehkä sitä vähän lukion aikana kasvo ihmisenäkin, niin sitten osas enemmän alkaa tutustumaan ihmisiin. Tuomas

Nuorten kerronnasta on selkeästi havaittavissa, että siirtymävaiheen katkeamisen jälkeen yhdistävällä sosiaalisella pääomalla on edelleen tärkeä merkitys heidän suunnitelmassa siirtymävaiheen jatkamista. Osa nuorista haluaa säilyttää tuttuja kavereita niin kotipaikkakunnallaan kuin kasvukeskuksessakin.

Vuosi eteenpäin... Kyllä minä siinä mielessä, jos vuotta eteenpäin, niin toivottavasti on se ensimmäinen talvisesonki takana siinä omassa yrityksessä. Se on koko ajan tullut vaan ajankohtasemmaksi se, että kun tuntuu, vaikka ei oo lannistunutkaan siitä, että työtä ei ole löytynyt. Niin on alkanut miettiä, että sitä pitää vaan ite alkaa tekemään. Se olis ehkä semmonen realistinen kuva. Ja varmaan sitten muuten elämässä, niin varmaan ainakin kaveriporukka on ihan sama, mitä se on ollut tähänkin asti hyvin pitkälle. Kari

-- Siellä nytte assuu ihmisiä, joita tunnen, niin ehkä siellä tulee paremmin toimeen. Oli siinä monta asiaa, mikkä teki siellä olon vaikeaksi, [Paikassa] aikasemmin. Nyt on vähän viisaampi ja osaa olla. Tuomas

Lähtemisen ja jäämisen jännitteet ovat usein läsnä ja ristiriitaiset ajatukset valtaavat nuoren mielen. Minäkuvan sovittaminen elinympäristön odotuksiin kasvukeskuksessa tuntuu vieraalta ajatukselta. Halonen (2016, 118-119) kuvailee tilanteen korostuvan erityisesti nuoren muuttaessa kaupunkiin harvaan asutulta seudulta. Kaikki nuoret eivät näe itseään luomassa uraa kasvukeskuksissa, vaikka kotimaisemiin jääminen tarkoittaisi rajoitetumpia mahdollisuuksia ja jossain määrin toimeentuloa. Kasvukeskukseen muuttaminen näyttäytyy pakkona, jolloin siellä voi korkeintaan käydä opiskelemaan tutkinnon ja sen jälkeen suunnitelmissa on palata kotimaisemiin.

*Mutta totta kai sitä haluaa käyä isommissa kaupungeissa koittamassa asua ja itsenäistyä tavallaan pois porukoitten nurkista. Tuomas
Pari kertaa oon teollisen muotoilun puolelle, sinne on ollu aina ennakoitehtävät. Niin oon lähettäny ja on tullu sitten kutsu pääsykokeisiin, mutta en oo kertaakaan käyny. T
No, mikset sä oo käyny? Haastattelija
En tiää. T*

- - ei oo semmonen, että kaupunkiin tekis mieli muuttaa ainakaan täältä, sitten tullee etteen se, että kun hain nyttten yhteishaussa, että lähen kouluun [Paikkaan] ammattikouluun, niin se on semmonen, että silloin on pakko asua kaupungissa, mutta en mie sinne tule jäämään, että en mie tykkää kaupungissa asua. Taisto

Yksi kotimaisemissa nuorta pidättelevistä tekijöistä on luonnon vahva merkitys. Se tulee esiin nuorten pohtiessa kotipaikkakunnalta kasvukeskuksiin lähtemistä, joka on suurten muutosten aikaa heidän elämässään. Nuoret eivät voi viedä sosiaalista pääomaa fyysisesti mukanaan kuten eivät ympäröivää luontoakaan. Jos edessä on muuttaminen kasvukeskukseen, kotoa irtaantuminen ottaa aikaa. Prosessi on jokaisen nuoren kohdalla yksilöllinen. Jovero ja Horelli (2002, 55) korostavat että nuoren kannalta paras elinympäristö on sellainen, joka on hänen arvojensa, tarpeidensa sekä päämääriensä mukainen. Kasvukeskuksista etäällä nuoren hyvinvointia määrittävät jokapäiväinen arki sekä siihen läheisesti liittyvä elinympäristö. Ajanvietettä ei ole tarve lähteä hakemaan tämän kauempaa. (Tuorila 2006, 48.)

*- - taloahan minä tänne rakennutan, vaikka etelässä asusinkin jossakin, vaikka Savossa erämaassa, ni jossakin, no eihän esimerkiks Savonlinna ni sehän on melkein kun [Kotipaikkakunta], niin siellä vois periaatteessa asua, mutta sekin, että kun se on siellä etelässä, ni ei mulla ne risukkometsät oikein houkuttele, että kun täällä on mukavempi kun täällä on avarat metsät. Taisto
Että kyllä siis täällä on aina se joku mikä vettää takasin, vaikka täältä lähtiskin, että kun tääl on se luonto ja kun mie tykkään kuitenkin mettässä samuilla ja kalastella, ni. No täällä kun assuu, ni luonto on oikeesti tosi lähellä, että sitten kun isä perheen kanssa ja sukulaiset tykkää käydä mettässä ja kalastella ni se tulee siitä, että kun on pienestä asti kulkenu - - T*

6 POHDINTA

Kulttuuriset odotukset nuorten peruskoulun jälkeistä siirtymävaihetta kohtaan ovat yhteiskunnassamme lähtökohtaisesti samat kaikkien nuorten osalta. Näin on huolimatta siitä, että Suomessa eri alueilla elävien nuorten mahdollisuudet siirtyä kotipaikkakunnallaan peruskoulun jälkeen toiselle asteelle ja työelämään ovat erilaiset. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhteiskunnalliset odotukset täyttyäkseen nuorten odotetaan peruskoulun jälkeisessä siirtymävaiheessa suorittavan ammatilliset opintonsa kasvukeskuksissa, joissa heille on tarjolla eri alojen koulutus- ja työpaikkoja. Mitä etäämmälle kasvukeskuksista kuljetaan, sitä suppeammaksi tarjonta käy. Sama ilmiö toistuu lisäksi palveluiden saatavuuden ja nuorten harrastusmahdollisuuksien osalta. Palveluiden tuottaminen tapahtuu talouden ehdoilla.

Kaikki nuoret eivät voi pitkien etäisyyksien vuoksi siirtyä toisen asteen opintoihin kotoaan käsin, vaan siirtymävaihe tarkoittaa monen nuoren kohdalla muuttamista pieneltä paikkakunnalta kaupunkiin. Kyseessä on suuri muutos 16 -vuotiaan peruskoulunsa päättävien nuorten kannalta. Nuorilta odotetaan itsenäistymistä iässä, jolloin heistä moni tarvitsee vielä sosiaalista tukea. Nuorten valmiudet ja mahdollisuudet itsenäistymiseen siirtymävaiheessa ovat erilaisia. Tämän tutkimuksen tarkoituksena minulla oli tarkastella nuorten sosiaalisen pääoman rakentumista sekä sen tuottamia merkityksiä nuorten siirtymävaiheen valinnoille paikallisesta kontekstista käsin.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä minulla oli selvittää, miten sosiaalinen pääoma rakentuu etäällä kasvukeskuksista asuvien nuorten keskuudessa. Pyrin vastaamaan tähän kysymykseen ensimmäisessä tarinassa kuvailemalla nuorten päivittäistä elinympäristöä sekä tarkastelemalla heidän sosiaalisen pääoman rakennetta. Tutkimukseni nuoret ovat kotoisin pieneltä Lapissa sijaitsevalta paikkakunnalta, jonka paikallista kyläyhteisöä he edustavat. Nuorten päivittäinen elinympäristö on väljä ja rauhallinen ja luonto on heitä hyvin lähellä. Luonnon tärkeä merkitys nuorille näkyy luonnonläheisinä elämänarvoina, -tapoina ja harrastuksina. Niiden kautta nuorille on muodostunut vahva tunne kuulumisesta kotipaikkakunnalleen.

Nuoret ilmaisivat tiedostavansa hyvin kotipaikkakuntansa pienuuden vähäisine opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksineen. Ammatillisiin opintoihin siirtyminen tarkoitti heille muuttamista toiselle paikkakunnalle eikä kukaan nuorista ollut haastatteluhetkellä siihen halukas. Nuoret kertoivat tiiviistä sosiaalisista verkostoista, joihin kuuluivat suku ja läheiset ystävät. Ne muodostavat nuorten sitovan sosiaalisen pääoman. Sosiaalisten verkostojen tiiviys tulee siitä, että pienellä paikkakunnalla kaikki tuntevat toisensa. Sosiaalisen pääoman kannalta se helpottaa informaation välittymistä sosiaalisissa verkostoissa, tuottaa nuorille resursseja ja lisää kuulumisen tunnetta paikalliseen yhteisönsä. Pienessä paikallisessa yhteisössä ihmiset ovat kiinnostuneita toistensa asioista. Nuorten toimintatapoihin kuului tavata kavereita pääasiassa fyysisesti, ei niinkään etäyhteyksien avulla.

Paikallisen yhteisön kulttuurisilla odotuksilla on keskeinen merkitys nuorten sitovan ja yhdistävän sosiaalisen pääoman rakentumiselle. Suvun merkitys näkyy keskinäiselle luottamukselle perustuvina yhteisinä arvoina ja normeina, jotka ilmenivät voimakkain kannanottoina ja vaikuttamispyrkimyksinä nuorten valintoihin. Nuorilla on sitoutunut ja lojaali asenne sukua kohtaan ja se näkyy osittain pyrkimyksinä täyttää heitä kohtaan asetettuja odotuksia. Aapolan ja Ketokiven (2013, 25-26) toteamus aikaisempien sukupolvien nuorille tarjoamien mallien katoamisesta ei päde tutkimukseni nuorten osalta, sillä suvun tarjoamat esikuvat ovat heidän saatavillaan. Tässä mielessä tutkimukseni nuorten elämä poikkeaa jälkimodernin ajanjakson nuorten elämästä, sillä heidän elämänsä paikallisessa yhteisössä vastaa enemmänkin perinteistä elämäntapaa.

Nuoret ovat arvojensa mukaisesti tottuneet niukkaan elämäntapaan ja se tarkoitti heille pärjäämistä ilman yhteiskunnan tukea. Kuluttamiseen painottuvan elämäntavan sijaan heille eniten merkitsivät läheiset ihmissuhteet ja luonto. Lapsuudenkodissaan asuvina nuorilla ei ollut itsenäiseen asumiseen verrattuna jatkuvaa tarvetta olla palkkatyössä. Nuoret ilmaisivat kuitenkin halunsa itsenäistyä ja päästä muuttamaan omilleen, mutta jääminen kotipaikkakunnalle ei mahdollistanut sitä. Kannasoja (2013, 28-29) korostaa, että riittävän sosiaalisen toimintakyvyn kehittyminen edellyttää nuorilta itsenäistymistä. Sosiaaliset kompetenssit ilmenivät nuorilla erilaisina esimerkiksi työn hakemisessa. Osa nuorista tarvitsi työllistyäkseen sosiaalisia suhteita, kun taas osa heistä haki töitä itsenäisemmin.

Nuorten yhdistävä sosiaalinen pääoma rakentuu harrastus- ja muun vapaa-ajan toiminnan piiriin kuuluvien ryhmien jäsenyyksistä sekä paikkakunnalla asuvista ja sieltä pois muuttaneista kavereista. Pienellä paikkakunnalla nuoria on vähän ja he ovat kavereita kaikkien kanssa. Ikärakenteesta johtuen yhteinen harrastustoiminta edellytti sujuakseen eri ikäisten nuorten ja vähän vanhempienkin mukaan ottamista ryhmään. Nuoret ovat arvojensa mukaisesti pienestä saakka tottuneet kantamaan lähimmäisistään vastuuta ja antamaan itsestään toisten hyväksi. Pidän sitä merkittävänä kulttuurisena paikallisyhteisön piirteenä aineistossani. Esimerkiksi kavereita ei päästetty syrjäytymään ja heitä oltiin valmiita auttamaan taloudellisesti. Se kertoo myös pitkäkestoisissa ihmissuhteissa rakentuneesta vahvasta luottamuksesta ja vahvistaa nuorten kuulumisen tunnetta paikalliseen yhteisöön.

Toisena tutkimuskysymyksenä minulla oli selvittää mitä merkityksiä sosiaalisella pääomalla on nuorten siirtymävaiheen valinnoille. Sosiaalinen pääoma on paikkasidonnainen ilmiö, jonka vuoksi sen merkitystä ei voida tarkastella erillään nuorten päivittäisestä elinympäristöstä. Tarinassa kaksi kuvailen sosiaalisen pääoman nuorille tuottamia merkityksiä osallisuutena heidän sosiaalisessa verkostossaan. Osallisuus tarkoitti nuorille aktiivista yhdessä tekemistä koulutuksen ja työn ulkopuolisinkin ajanjaksoina heidän osallistuessaan suvun yhteisiin talkoisiin, harrastuksiin tai viettäessä muutoin vain aikaa yhdessä kavereiden kanssa. Tulemalla näin osaksi sosiaalista verkostoaan nuori pääsi osalliseksi sosiaalisen pääoman tuottamista resursseista. Ellosen (2008) tutkimuksessa sosiaalisen pääoman tärkeys nuorille korostui erityisesti yhteisöllisyyden kerryttämänä voimavarana. Tältä osin pidän tutkimustuloksiani samansuuntaisina.

Nuoret saivat resursseja sosiaaliselta verkostoltaan mutta he myös vastavuoroisesti tuottivat niitä verkoston käyttöön. Tämä ilmeni etenkin suvun yhteisissä talkootöissä ja nuorten pitkäjänteisenä sitoutumisena harrastustoimintaan, jossa he noudattivat yhteisiä normeja sosiaalisen tuen ja -kontrollin avulla. Tällaisessa toiminnassa erilaisten roolien ja asemien kautta nuoret vahvistivat minäkuvaansa. Ellonen ja Korkiamäki (2005, 424) pitävät myös nuoren jäsenyyttä sosiaalisessa verkostossa tärkeänä sen toiminnan kannalta. Tutkimuksessani toistuu sama ilmiö, eli nuoren sosiaalisen verkoston jäsenyys näyttäytyy tarpeellisena ja sen vuoksi nuoret kokivat velvollisuutta olla sosiaalisen

verkostonsa käytettävissä. Tämän vuoksi en pidä sosiaalisen pääoman nuorelle tuottamia resursseja Colemanin (1988) tavoin ainoastaan yksilön resursseina, vaan näen sosiaalisen pääoman sen lisäksi myös Ellosen ja Korkiamäen (2005) sekä Schaefer-McDanielin (2004, 161-163) tavoin sekä yksilöllisten että yhteisöllisten tuotosten aikaansaa-jana.

Nuorten kerronnassa ilmeni eripituisia ja katkoksellisia vaiheita työn ja koulutuksen ulkopuolella. Säännölliseen tekemiseen ja liikkumiseen tottuneina nuoret eivät halunneet jäädä paikoilleen. Koulutuksen ja työn ulkopuolisina ajanjaksoina sekä kavereiden muutettua pois paikkakunnalta he hakeutuivat työpajalle töihin joko itsenäisesti tai TE-toimiston välityksellä. Nuoret halusivat tällä tavalla säilyttää arkirytmien ja pitää yllä osallisuutta yhteiskunnassa.

Kolmannessa tarinassa olen pyrkinyt tuomaan näkyväksi niitä merkityksiä, joita nuoret tuottivat siirtymävaiheen valinnoille sosiaalisesta pääomastaan. Valintojen asettuessa nuorten kotipaikkakunnan tarjoamien mahdollisuuksien raameihin tuli selkeästi esille sosiaalisen pääoman merkitys nuorten osallisuutta ylläpitävänä tekijänä. Osallisuus vaihtui kuitenkin osattomuudeksi niiden nuorten kohdalla, jotka muuttivat opiskelemaan kaupunkiin. Tällöin syrjäytymisvaara muodostui heille todelliseksi riskiksi ja tulkiten sen johtuvan vaille jäämiseksi sosiaalisen pääoman resursseista. Sen lisäksi kaupunkiympäristö ei vastannut nuorten elämänselän mukaisia arvoja, joten he eivät kokeneet uusien ihmissuhteiden solmimista siellä mahdolliseksi. Nuoren sosiaalisilla kompetensseilla on myös merkitystä heidän sopeutumiselleen uuteen elinympäristöön.

Aittola (2010, 341) näkee nuoruuden pitkittymisen hidastavan itsensä tärkeäksi kokemuksen sosialisaatiota, mutta tutkimukseni aineisto tuottaa nuorista toisenlaisen kuvan. Se kuva antaa ymmärtää heidän siirtymävaiheensa olevan pitkittynyt, mutta en tulkitse heidän nuoruuttaan kaikilta osin pitkittyneeksi. Näin siksi että nuorilla on heidän kotipaikkakuntansa sosiaalisessa verkostossa merkityksellinen rooli ja sitä kautta he saivat kokea itsensä tärkeiksi. Siirtymävaiheessa kasvukeskuksessa rooli muuttui päinvastaiseksi juuri silloin, kun tarve sosiaalisesta pääomasta saataville resursseille kasvoi suureksi. Kun nuoret joutuivat tekemään kompromissin ja muuttamaan vastentahtoisesti opiskelemaan

kaupunkiin, heille muodostui haasteeksi myös motivaation puute. Nuoret elävät hetkessä eivätkä pysty asennoitumaan muutoksiin samalla tavalla kuin aikuiset.

Sopeutuminen olisi voinut olla helpompaa, jos nuoret olisivat voineet tehdä siirtymävaiheessa valinnat vapaaehtoisesti etenkin lähtemisen ja jäämisen välillä. Nuorten ilmaisuista käy hyvin ilmi se epävarmuus, joka heillä pyöri mielessä siirtymävaiheen valintoja pohtiessaan. Nuoret eivät halunneet tehdä päätöksiä etukäteen vaan halusivat mieluummin odottaa niiden tulemistä ajankohtaisiksi. Ammatillisten opintojen suorittaminen ei tuntunut houkuttelevalta, koska kotipaikkakunnalla töitä ei olisi tarjolla. Nuoret pohtivat tulevaisuuttaan kotipaikkakunnaltaan käsin. Aikuisillekaan irtautuminen juuriltaan ja lähteminen yksin outoon ympäristöön ei ole helppoa, mutta peruskoulunsa päättäviltä nuorilta etäämpää kasvukeskuksiin lähtemistä suorastaan odotetaan. Nuoria ei tulisi laittaa valitsemaan sosiaalisen toimintaympäristönsä ja kasvukeskuksiin lähtemisen välillä.

Mielestäni tämän aiheen ympärille tarvittaisiin entistä enemmän yhteiskunnallista keskustelua. Nuoret tarvitsevat paljon tukea ja ohjausta, joten heitä ei tulisi jättää yksin kohtaamaan ja ratkaisemaan siirtymävaiheen solmukohtia. Nuorille tulisi tarjota vaihtoehtoisia mahdollisuuksia ammatillisten opintojen edes osittaiseen suorittamiseen etäopintoina tai oppisopimuksella kotipaikkakunnaltaan käsin, jolloin varsinaisia lähijaksoja kasvukeskuksissa sijaitsevilla oppilaitoksissa tarvittaisiin vähemmän. Kommunikatiotekniikka mahdollistaa monenlaisia toteuttamistapoja ja sitä kautta myös etätyömahdollisuuksia on olemassa.

Siirtymävaiheessa nuoria ei tulisi käsitellä homogeenisena ryhmänä, vaan nuorten erilaiset tarpeet olisi otettava huomioon koulutuspolkujen toteuttamistapojen suunnittelussa. Wierenga (2011, 381-382, 384) kehottaakin yhteiskunnan taholta tunnistamaan nuorten yksilöllisesti määrittävät kulttuuriset taustat, koska niitä vasten nuoret merkityksellistävät kokemuksiaan. Myös Farrugia (2014, 295, 303) korostaa yhteisöön kiinnittymistä ja paikan merkitystä nuorten identiteetin muodostumiselle sekä tavoille suhtautua sosiaalisiin muutoksiin.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007: Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Kustannusosakeyhtiö Nemo. Helsinki.
- Aapola, Sinikka 2013: Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.): Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Kolmas painos. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki. 254-283.
- Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa 2013: Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.): Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Kolmas painos. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki. 7-32.
- Aittola, Tapio 2010: Nuoret konsumeristisessä kulttuurissa. Teoksessa Nivala, Elna & Saastamoinen, Mikko 2010: Nuorisokasvatuksen teoria – Perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusseura ry. Helsinki. 339-350.
- Alasuutari, Pertti 2007: Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Alkuteos: Social Theory and Human Reality 2004. Gaudeamus. Helsinki.
- Alila, Antti & Gröhn, Kari & Keso, Ilari & Volk, Raija 2011: Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:1. Helsinki.
- Armila, Päivi 2016: Hylkysyrjäläisnuorten arjen rytmit ja piirit. Teoksessa Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Käyhkö, Mari 2016: Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. Helsinki. 60-73.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas 1994: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma. 2. painos. Alkuteos: The Social Construction of Reality 1966. Gaudeamus. Helsinki.
- Bourdieu, Pierre 1986: The Forms of Capital. Teoksessa Richardson, John G (ed.): Handbook of theory and research for the sociology of education. Greenwood Press, Westport. 241-256.
- Bruner, Jerome 1986: Actual Minds, Possible Worlds. Harvard University Press. Cambridge.
- Burr, Vivien 1995: An Introduction to Social Constructionism. Routledge. London.
- Cederlöf, Petri & Gretscher, Anu & Kestilä, Laura & Kiilakoski, Tomi & Kuure, Tapio & Myllyniemi, Sami & Määttä, Mirja & Paakkunainen, Kari & Paju, Petri & Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa 2009: Suurpää, Leena (toim.): Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisu 27. Helsinki.
- Cnaan, Ram & Milofsky, Carl & Hunter, Albert 2008: Creating a frame for understanding local organizations. Julkaisussa: Cnaan, Ram & Milofsky, Carl (toim.): Handbook of community movements and local organizations. Springer. New York. 1–19.
- Coleman, James 1988: Social Capital in the Creation of Human Capital. The American Journal of Sociology, Vol. 94. Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure, The University of Chicago Press. <http://www.jstor.org/stable/2780243>. 95–120. Viitattu 1.3.2020
- Eduskunta 2013: Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. 1. painos.
- Ellonen, Noora 2008: Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Acta Electronica Universitatis Tampereensis 690. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere.

- Ellonen, Noora & Korkiamäki, Riikka 2005: Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten näkökulmasta. Teoksessa Jokivuori, Pertti (toim.): Sosiaalisen pääoman kentät. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä. 414-431.
- Ellonen, Noora & Korkiamäki, Riikka 2006: Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten hyvinvoinnin resurssina. Analyysi sosiaalinen pääoma –käsitteen käytöstä kansainvälisessä lapsuus- ja nuorisotutkimuksessa. Teoksessa Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törönen, M. (toim.): Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointeja. PS-kustannus. Jyväskylä. 221-249.
- Erkkilä, Raija 2008: Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.): Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi, 195-226.
- Eurofound 2014: Mapping youth transitions in Europe, Publications Office of the European Union. Luxembourg.
- Farrugia, David: 2014: Towards a Spatialised Youth Sociology: the rural and the urban in times of change. *Journal of Youth Studies*. 17(3). 293-307.
- Farrugia 2016: The Mobility Imperative for Rural Youth: The Structural, Symbolic and Non-representational Dimensions of Rural Youth Mobilities. *Journal of Youth Studies*. 19(6). 836-851.
- Furlong, Andy 2013: *Youth Studies. An Introduction*. Routledge. London.
- Gergen, Kenneth J. 1994: *Toward Transformation in Social Knowledge. Second Edition*. First edition (1982). Sage. London.
- Gergen, Kenneth J. 2009: *An Invitation to Social Construction*. Sage. London. First edition published 1999.
- Gergen, Mary & Gergen, Kenneth J. 2003: *Social Construction. A Reader*. SAGE Publications Ltd. London.
- Halonen, Terhi 2016: Maan korvessa kulkevi lapsosen tie: ammattilaisinterventioita. Teoksessa Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Käyhkö, Mari 2016: Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. Helsinki. 111-123.
- Hartikainen, Esko 2016: Kiinni olemisen syrjässä. Teoksessa Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Käyhkö, Mari 2016: Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. Helsinki.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2018: Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa Raine, Valli (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. PS-Kustannus. Jyväskylä, 170-187.
- Helsingin Sanomat 15.9.2016: <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002920921.html>. Viitattu 18.3.2020.
- Helve, Helena & Honkasalo, Veronika & Kuusisto, Arniika & Louhivuori, Leena & Kokkonen, Juhana 2005: Nuoret ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Jokivuori, Pertti (toim.): Sosiaalisen pääoman kentät. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä. 196-211.
- Helve, Helena 2008: Nuorten eettisten ja kulttuuristen identiteettien ja arvojen muutos. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta & Punamäki, Raija-Leena & Tamminen, Tuula (toim.): Kulttuuri lapsen kasvattajana. WSOY. Vantaa. 280-299.
- Herranen, Jatta & Harinen, Päivi 2008: Kohti hyvää aikuisuutta? Omilleen asettumisen kulttuurinen kuva. *Aikuiskasvatus*. 28 (1). 4-14.
- Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu 2005: Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa

- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Tampere. 189-222.
- Hyvärinen, Matti 2010: Haastattelukertomuksen analyysi. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere. 90-118.
- Hänninen, Vilma 2018: Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Raine, Valli (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. PS-Kustannus. Jyväskylä, 188-208.
- Ilmonen, Kaj 2000: Sosiaalinen pääoma: käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Ilmonen, Kaj (toim.): Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Paino Kopijyvä Oy. Jyväskylä. 9-38.
- Islam, M. Kamrul & Merlo, Juan & Kawachi Ichiro & Lindström Martin & Gerdtham Ulf 2006: Social capital and health: Does egalitarianism matter? A literature review. *International Journal for Equity in Health*. 5 (3). 1-28.
<http://www.equityhealthj.com/content/pdf/1475-9276-5-3.pdf>. Viitattu 20.5.2020.
- Jokinen, Kimmo 2014: Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.): Nuoruuden sukupolvet. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 152. Juvenes Print. Tampere. 250-273.
- Jovero, Sari & Horelli, Liisa 2002: Nuoret ja paikallisuuden merkitys? Nuorten ympäristösuhteen tarkastelua Vantaan Koivukylä-Havukosken alueella. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B84. Otamedia Oy. Espoo.
- Juppi, Pirita 2011: Pahoinvoivia uhreja, turvallisuusuhkia ja taloudellisia taakkoja. Nuorten syrjäytymisen tulkintakehykset suomalaisessa uutismediassa. *Janus* 19 (3). 200-220.
- Juvonen, Tarja 2015: Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki. Väitöskirja.
- Juvonen, Tarja & Romakkaniemi, Marjo 2018: Between Mobility and Belonging: The Meanings of Locality among Youth in Lapland in the Transition to Adulthood. *YOUNG*. 27(4). 321-335.
- Järvinen, Tero 1999: Peruskoulutuksesta toisen asteen koulutukseen. Siirtymävaiheen kokemukset ja koulutusvalintojen taustatekijät oppilaiden kertomina. Turun yliopiston julkaisuja C 150. Turku.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku 2018: Koulutuksesta työmarkkinoille 2000-luvun alun Suomessa. Teoksessa Jauhiainen, Arto & Kivirauma, Joel & Kinnari, Heikki (toim.): Koulutus hallinnassa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:216. 229-249.
- Kallio, Kirsi Pauliina 2010: Lasten ja nuorten kohtaamisen epäsuora etiikka. Teoksessa Lagström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.): Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura ry. Julkaisuja 101, 163-187.
- Kannasoja, Sirpa 2013: Nuorten sosiaalinen toimintakyky. *Jyväskylä Studies In Education, Psychology and Social Research* 484. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Karjalainen, Pauli Tapani 1997: Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.): Tila, paikka ja maise. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tammer-Paino Oy. Tampere. 227-241.
- Karvonen, Sakari & Kauppinen, Timo 2009: Kuinka Suomi jakautuu 2000-luvulla? Hyvin-

- voinnin muuttuvat alue-erot. Yhteiskuntapolitiikka. 74(5). 467-486.
- Katajamäki, Hannu 2016: Paikkaperustaisuuden suuri linja – Paikat ja paikallisuus yhteiskuntatieteen perinteessä. Julkaisussa Luoto, Ilkka & Kattilakoski, Mari & Backa, Peter (toim.): Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016.15-28.
- Kattilakoski, Mari & Rantamäki, Niina 2016: Maaseudun paikalliset hyvinvointijärjestelmät kansallisen hyvinvointipolitiikan kontekstissa. Julkaisussa Luoto, Ilkka & Kattilakoski, Mari & Backa, Peter (toim.): Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016. 89-108.
- Kiilakoski, Tomi 2016: I am fire but my environment is the lighter. A study on Locality, Mobility, and Youth Engagement in the Barents Region. The Finnish Youth Research Society. Publications 179. Internet publications 98.
- Kilpeläinen, Arja & Rasi, Päivi 2016: Paikallisuuden paradokseja digiajassa. Julkaisussa Luoto, Ilkka & Kattilakoski, Mari & Backa, Peter (toim.): Näkökulmana Paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016. 129-143.
- Kiviniemi, Kari 2018: Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine, Valli (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. PS-Kustannus. Jyväskylä, 73-87.
- Koivusilta, Leena & Rimpelä, Arja 2001: Nuoruusiässä luodaan terveyden perusta. Teoksessa Heikkinen, Eino & Tuomi, Jouni (toim.): Suomalainen elämäntilanne. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa. 155-172.
- Kojo, Marjaana 2010: Laajentunut nykyisyys: nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen työn marginaalissa. Nuorisotutkimus 28 (2). 23-35.
- Komonen, Katja 2000: Keskeyttäjästä kunnan kansalaiseksi. Ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutukseen sijoittumisen polut. Teoksessa Houtsonen, Jarmo & Kauppila, Juha & Komonen, Kaija (toim.): Koulutus, elämäntilanne ja identiteetti. Kasvatussosiologisia avauksia suomalaisen oppimiseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Joensuu. 109-153.
- Korkiamäki, Riikka 2013: Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1307. Suomen yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Tampere.
- Kouvo, Antti & Räsänen, Pekka 2005: Sosiaalinen pääoma, elämäntilanne ja sosiodemografiset tekijät - käyttökelpoisia elämäntilanteen ja hyvinvoinnin jäsenysperusteita? Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, Janus 1 (13), 21-37.
- Kuhmonen, Tuomas & Luoto, Liisa & Turunen, Jenny 2014: Nuorten tulevaisuuskuvat maaseudun kehittämistyön lähtökohtana. Tulevaisuuden tutkimuskeskus tutu-julkaisuja 2/2014. Turun yliopisto. Turku.
- Kuusela, Pekka 2000: Sosiaalisen konstruktionismin liike sosiaalitieteissä. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.): Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 21. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopisto. Kuopio. 15-42.
- Kuusela, Pekka 2002: Sosiaalipsykologian maailmahypoteesit. Tieteenalan historia ja sosiaalisen konstruktionismin muodot. Oy UNIpress Ab.
- Kymäläinen, Päivi 2006: Paikan ajattelun haasteita. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla 2006: Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. 203-217.
- Käyhkö, Mari 2016: Kotoa pois pakotetut? Syrjäseutujen nuorten toiselle asteelle siirty-

- minen ja koulutuksen alueellinen eriarvoisuus. Teoksessa Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Käyhkö, Mari 2016: Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. Helsinki. 74-96.
- Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli 2001: "Ei tää niin syrjässä." Tutkimus elämisen mahdollisuuksista ja palveluista syrjäkylissä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B37. Tutkimusraportteja ja selvityksiä. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.
- Lanas, Maija 2008: Oikeus paikkaan: kuinka koulu ja pohjoinen pienkylä kohtaavat? Teoksessa Lanas, Maija & Niinistö, Hanna & Suoranta, Juha (toim.): Kriittisen pedagogiikan kysymyksiä 2. Tampere: Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitos. 51-80.
- Lanas, Maija & Rautio, Pauliina & Syrjälä, Leena 2013: Beyond Educating the Marginals: Recognizing Life in Northern Rural Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research* 57(4). 385-399.
- Lehdonvirta, Vili & Räsänen, Pekka. 2010: "How do Young People Identify with Online and Offline Peer Groups? A Comparison between UK, Spain and Japan." *Journal of Youth Studies* 14 (1). 1-18.
- Levy, René & Bühlmann, Felix 2016: Towards a socio-structural framework for life course analysis. *Advances in Life Course Research*. 30/2016. 30-42.
- Lin, Nan 1999: Building a Network Theory of Social Capital. *Connections*. 22 (1). 28-51.
- Louhela, Ulla-Maija 2016: Nuorten osallisuuskertomuksia Juopulin yhteisössä. *Acta Universitatis Lapponiensis* 317. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.
- Luoto, Ilkka 2016: Paikkaperustaisen aluekehittämisen iskusanat Tekno, tahto ja tunne. Teoksessa Luoto, Ilkka & Kattilakoski, Mari & Backa, Peter (toim.): Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016. 205-221.
- Luukkonen, Juho 2016: Paikallisen tiedon mahdollisuus kansainvälisessä toimintaympäristössä. Teoksessa Luoto, Ilkka & Kattilakoski, Mari & Backa, Peter (toim.): Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016. 29-46.
- Magga-Hetta, Tuula-Maija 2003: "Se on jossaki tuolla syvällä". Teoksessa Harinen, Päivi (toim.): Kamppailuja jäsenyyksistä: etnisyyt, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 38. 63-88.
- McKenzie, Kwame & Harpham, Trudy 2006: Meanings and uses of social capital in the mental health field. Teoksessa McKenzie, Kwame & Harpham, Trudy 2006 (toim.) *Social Capital and Mental Health*. London. Jessica Kingsley Publishers. 11-23.
- Myrskylä, Pekka 2011: Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011.
- Myrskylä, Pekka 2012: Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>. Viitattu 16.11.2019.
- Niemelä, Pauli 2011: Sosiaalityö hyvinvointietiikan toteuttajana. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. Sosiaalityön tutkimuksen seuran vuosikirja. PS-Kustannus. Jyväskylä, 13-43.
- Niemi, Heli 2012: Lapin nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2015. Elinvoimaa alueelle 11/2012. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Kopijyvä Oy. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/86254/Elinvoimaa_alueelle_11_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 1.3.2020.
- Nuorisolaki 21.12.2016/1285.
- Nurmi, Jari-Erik 1995: Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa

- Lyytinen, Paula & Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.): Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. WSOY. Porvoo. 256-274.
- Nurmi, Jari-Erik & Salmela-Aro, Katariina 2001: Ihmisen psykologinen kehitys ja elämäntyyli. Teoksessa Heikkinen, Eino & Tuomi, Jouni (toim.): Suomalainen elämäntyyli. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa. 86-98.
- Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014: Ihmisen psykologinen kehitys. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Nurmiraanta, Hanna & Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2009: Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Kirjapaja. Helsinki.
- Ollila, Anne 2008: Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 76. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Ollila, Anne K. 2004: Luonto Lapissa, menestys murusina maailmalla – Alueet lappilaisten nuorten tulevaisuuskuvin. Teoksessa Paju, Petri (toim.): Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 47. Vammala. 84-93.
- Paju, Petri & Vehviläinen, Jukka 2001: Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 18. Yliopistopaino Oy. Helsinki.
- Perttula, Rauno 2015: Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 517. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Perttula, Juha 2008: Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.): Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi, 115-162.
- Pietikäinen, Reetta 2013: Vaihtoehtoisia polkuja etsimässä – Työpajanuorten orientaatio. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.): Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Kolmas painos. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki. 219-253.
- Pohjola, Anneli 2003: Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalityöntutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. C Työpapereita, 53-67.
- Pohjola, Anneli 2007: Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.): Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki, 11-31.
- Polkinghorne, Donald E. 1988: Narrative Knowing and The Human Sciences. State University of New York Press. Albany.
- Puuronen, Vesa 2000: Johdatus nuorisotutkimukseen. 2. painos. 1. painos 1997. Vastapaino. Tampere.
- Puuronen, Vesa 2006: Nuorisotutkimus. Vastapaino. Tampere.
- Putnam, Robert D. 1993: Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press. Princeton.
- Putnam, Robert D. 2000: Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster. New York.
- Raatikainen, Panu 2004: Ihmistieteet ja filosofia. Gaudeamus. Helsinki.
- Raitakari, Suvi & Juhila, Kirsi 2011: Moraalinen järjestys ja aikuisuuden odotukset ammatillisessa vuorovaikutuksessa: esimerkkinä mielenterveyskuntoutus. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. PS-kustannus. Jyväskylä. 189-214.
- Ramsey, Doug & Smit, Barry 2002: Rural Community Well-being: models and Application

- to Changes in the Tobacco-belt in Ontario, Canada. *Geoforum*. 33(2002). 367-384.
- Rantamaa, Paula 2005: Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.): Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Vastapaino. Tampere. 49-95.
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina 2011: Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. Sosiaalityön tutkimuksen seuran vuosikirja. PS-Kustannus. Jyväskylä, 235-255.
- Riessman, Catherine Kohler 2001: Personal Troubles as Social Issues: A Narrative of Infertility in Context. Teoksessa Shaw, Ian & Gould, Nick (toim.): *Qualitative Research in Social Work*. Sage Publications. London. 73-82.
- Riikonen, Heikki 1997: Aluetietoisuuden sisältö paikallisyhteisössä: sukupolvet ja muistinvaraist alueet. Teoksessa Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.): Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tammer-Paino Oy. Tampere. 179-189.
- Robertson, Margaret 2004: The Local Community: Is it important anymore? Teoksessa Robertson, Margaret & Williams, Michael (ed.): *Young people, leisure and place. Cross cultural perspectives*. Nova Science Publisher, Inc. New York. 35-45.
- Romakkaniemi, Marjo & Lindh, Jari & Laitinen, Merja 2018: Nuorten aikuisten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa. *Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 147*. Helsinki. Kela.
- Ruuskanen, Petri 2001: Sosiaalinen pääoma – Käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. VATT-tutkimuksia 81. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki.
- Ruuskanen, Petri 2007: Sosiaalisella pääomalla selittäminen. Teoksessa Alanen, Leena & Salminen, Veli-Matti & Siisiäinen, Martti (toim.): *Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät*. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä. 11-38.
- Ruuskanen, Petri 2015: Sosiaalinen pääoma. Teoksessa Eriksson, Kai (toim.): *Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa*. Gaudeamus Oy. Helsinki. 214-233.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010: Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere. 9-36.
- Salminen, Veli-Matti 2012: Verkostot, paikallisuus ja eriarvoisuus. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 434*. Jyväskylä University Printing House. Jyväskylä.
- Savolainen, Hannu 1993: Peruskoulusta työelämään – Nuoruudesta aikuisuuteen. Esitutkimus nuorten siirtymävaiheen elämäkulusta, aikuistumisen prosessiin liittyvistä valinnoista ja ympäristön asettamista paineista. Joensuu.
- Schaefer-McDaniel, Nicole J. 2004: Conceptualizing Social Capital among Young People: Towards a New Theory. *Children, Youth and Environments 14 (1)*, 153-172.
- Simpura, Juha 2002: Sosiaalista pääomaa mittaamassa. Teoksessa Ruuskanen, Petri (toim.): *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. PS-kustannus. Jyväskylä. 200-222.
- Sinkkonen-Tolppi, Merja 2002: Näkökulmia sosiaalisen pääoman käsitteeseen ja sen käyttöön. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja*. 30 (3), 313-326.
- Sinkkonen-Tolppi, Merja 2005: Maailma kutsuu, katkeavatko juuret? Nuorten kotiseudulle kiinnittyminen ja sen yhteys sosiaaliseen pääomaan. *Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 125*. Kopijyvä Oy. Kuopio.
- Soininen, Anne 1998: Ihan jumiks en kyllä heittävy! Tutkimus Itä-Suomen syrjäkylissä asuvista nuorista. Teoksessa Helve, Helena (toim.): *Nuorten arki ja muuttuvat rakenteet*. Nuorisotutkimus 2000. 5/98. Hakapaino Oy. Helsinki. 7-53.

- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.
- Souto, Anne-Mari 2014: "Kukaan ei kysy, mitä mulle kuuluu" Koulutuksen keskeyttäjät ja ammatilliseen koulutukseen kuulumisen ehdot. *Nuorisotutkimus*. 32 (4). 19-35.
- Sörensen, Niel Ulrik & Pless, Mette 2017: *Living on the Periphery of Youth: Young People's Narratives of Youth Life in Rural Areas*. *Young*. 25 (4S). 1S-17S.
- THL 2018: <https://thl.fi/fi/-/nuorten-syrjaytyminen-kay-myos-yhteiskunnalle-kalliiksi>. Viitattu 23.10.2020.
- Tiittula, Liisa & Ruusu vuori, Johanna 2005: Johdanto. Teoksessa Ruusu vuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino. Tampere. 9-21.
- Toiviainen, Sanna 2018: Sopeutumista, sitkeyttä ja selviytymistä. Nuorten relationaalinen toimijuus siirtymissä marginaalista kohti valtavirtoja. *Nuorisotutkimus* 36 (4). 35-49.
- Tolonen, Tarja 2005: Locality and gendered capital of working-class youth. *Young. Nordic Journal of Youth Research*. 13 (4). 343-361.
- Tolonen, Tarja 2008: Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.): *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Vastapaino. Tampere. 226-254.
- Tuhkunen, Anne (2007): *Between Location and a Sense of Place - Observations Regarding Young People's Migration Alacrity in Northern Europe*. *Acta Universitatis Tamperensis* 1207. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Tuorila, Helena 2006: "Täällä maalla on hyvä asua". *Kokemukset maaseudusta uutena asuinympäristönä*. Julkaisuja 4/2006. Kuluttajatutkimuskeskus. Savion Kirjapaino Oy. Kerava.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf. Viitattu 3.9.2020.
- Tuuva-Hongisto, Sari 2018: Kotona, maalla, syrjässä. Syrjäkylänuorten haaveita kotiseudulle jäämisestä. *Nuorisotutkimus*. 36 (3). 23-37.
- Tuuva-Hongisto, Sari & Pöysä, Ville & Armila, Päivi 2016: Syrjäkylänuoret – unohdetut kuntalaiset? Kunnallisan alan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 99. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Vaattovaara, Virpi 2015: *Elämäkulkua ja toimijuus*. Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990-2011. *Acta electronica Universitatis Lapponiensis* 169. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Vilkko, Anni 2001: *Elämäkulkua ja elämäkulkukerronta*. Teoksessa Heikkinen, Eino & Tuomi, Jouni (toim.): *Suomalainen elämäkulkua*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa. 74-85.
- Virtanen, Minna 2006: Kaukosäädin vai lenkkitosut? Tutkimus nuorten työttömien ajankäytöstä. *Janus* 14 (2). 153-166.
- Väärälä, Reijo 2000: *Social Capital and Social Policy*. Teoksessa Kajanoja Jouko & Simpura, Juha (toim.): *Social Capital. Global and Local Perspectives*. Vatt-julkaisuja 29. Stakes. Helsinki. 127-139.
- Wierenga, Ani 2011: Transition, local culture and human dignity. Rural young men in a changing world. *Journal of Sociology* 47 (4). 371-387.
- Woolcock, Michael: 2000. The State of the Notion. Teoksessa Kajanoja Jouko & Simpura, Juha (toim.): *Social Capital. Global and Local Perspectives*. Vatt-julkaisuja 29. Stakes. Helsinki. 15-40.
- YK 2018: https://www.securitycouncilreport.org/wp-content/uploads/s_res_2250.pdf.

Viitattu 27.11.2018.

Yle uutiset 1.4.2017: <http://yle.fi/uutiset/3-9513404>. Viitattu 29.11.2018.

Åström, Christell & Kuhmonen, Hanna-Mari 2016: Paikkaperustaisuus maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa Luoto, Ilkka & Kattilakoski, Mari & Backa, Peter (toim.): Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 25/2016. 147-158.